

TAMPEREEN YLIOPISTO
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Islam, identiteetti ja naiseuden tuottaminen
suomalaisten musliminaisten blogeissa

Suvi Sipilä
Pro gradu -tutkielma
Sosiologia
Toukokuu 2012

SIPILÄ, SUVI: Islam, identiteetti ja naiseuden tuottaminen suomalaisten musliminaisten blogeissa.

Pro gradu -tutkielma, 101 s.

Sosiologia

Toukokuu 2012

Islam on tänä päivänä ajankohtainen ja mielipiteitä herättävä aihe. Islam nähdään lännessä usein muuttumattomana ja yhtenäisenä kokonaisuutena, joka mielletään jollain tapaa jopa vastakkaiseksi länsimaiselle sivistykselle ja modernille elämäntavalle. Mielikuvilla islamista ja muslimeista on tänä päivänä konkreettisia seurauksia, koska islam ei ole enää kaukainen ilmiö, vaan se on tullut lähemmäksi myös suomalaisten elämää ja arkitodellisuutta. Muslimien määrä on lisääntynyt Suomessa voimakkaasti 1990-luvulta lähtien ja samaan aikaan myös islamiin kääntyneiden määrä on kasvanut. Islamiin kääntyneet joutuvat usein kokemaan epäluuloa länsimaissa, koska uskonnollisten ja etnisten rajojen ylittäminen rikkoo totuttuja tapoja. Naisten kääntyminen herättää jopa vahvempia reaktioita kuin miesten, koska sukupuolikäsitykset ovat olleet tärkeitä rakennettaessa toiseutta islamin ja lännen välille.

Tarkastelen tässä tutkielmassa islamiin aikuisiällä kääntyneiden suomalaisten naisten internetissä olevia blogeja. Aineisto koostuu kahdeksan suomalaisen musliminaisen blogikirjoituksista vuodelta 2010. Analysoin blogikirjoituksia siitä näkökulmasta, millaista naiseutta islamiin kääntyneet suomalaisnaiset tuottavat kirjoituksissaan ja miten he rakentavat musliminaisidentiteettiä yhtäältä islamilaisen ja toisaalta suomalaisen kulttuurin välimaastossa. Toinen laaja näkökulma on, millaista islamia suomalaiset musliminaiset blogikirjoitusten perusteella arkielämässään elävät ja kuinka uskonto näkyy ja vaikuttaa heidän elämäänsä. Islamin nähdään muotoutuvan naisten toiminnan kautta ja saavan omanlaisen muodon suomalaisessa kulttuurikontekstissa. Tähän liittyy läheisesti ajatus ”monista islameista”.

Analysoin blogikirjoituksia teemoittelun kautta. Kirjoituksista nousi esiin kolme pääteemaa, jotka ovat muslimi-identiteetin kokonaisvaltaisuus, naiseuden rakentuminen kahden kulttuurin välissä ja pukeutuminen musliminaiseuden rakentumisessa. Musliminaiseuden selkein representaatio on uskonnollinen pukeutuminen ja huivin käyttö. Suomalaiset naiset pukeutuvat uskonnon edellyttämällä tavalla, mutta antavat samalla pukeutumiselleen myös toisenlaisia merkityksiä. Peittävä pukeutuminen voidaan nähdä muun muassa vapautumisena länsimaisista ulkonäkövaatimuksista. Islamiin kääntyneet naiset kokevat uskonnollisen identiteetin ensisijaiseksi ja islam vaikuttaa elämän kaikkiin osa-alueisiin. Kääntyneet pyrkivät myös löytämään tärkeiksi kokemilleen asioille ja arvoille hyväksyttävät perustelut islamista, vaikka nämä asiat eivät lähtökohtaisesti kuuluisi islamin piiriin. Toisin sanoen kääntyneet eivät katso sellaisten asioiden, jotka ymmärretään epäoikeudenmukaisiksi kuuluvan islamin piiriin ja vastaavasti hyvinä pidetyt asiat hyväksytään ”omaan islamiin” kuuluviksi. Vaikka islam nähdään blogikirjoituksissa lähtökohtaisesti muuttumattomana, eivät islamin eletyt muodot ole kuitenkaan immuuneja sille kulttuurikontekstille, jossa sitä eletään.

Asiasanat: islam, islamiin kääntyminen, identiteetti, kulttuurinen sukupuoli, naisuus, blogi

Sisälllys

1. JOHDANTO	1
1.1 Ajankohtainen islam	2
1.2 Henkilökohtainen kiinnostus aiheeseen	3
1.3 Työn eteneminen.....	4
2. ISLAM	6
2.1 Islam uskontona	6
2.2 Islamin naiskuva.....	9
2.3 Islam Euroopassa ja Suomessa	14
2.4 Islam ja länsi	16
3. AIKAISEMPI TUTKIMUS	21
3.1 Suomalainen islamin tutkimus	21
3.2 Islamiin kääntyneitä koskeva tutkimus	22
3.3 Uskonnon ja sukupuolen tutkimuksen kritiikki	25
4. TEOREETTISIA LÄHTÖKOHTIA.....	27
4.1 Uskonnollinen kääntyminen	27
4.2 Keskeiset käsitteet	33
5. AINEISTO JA MENETELMÄT	39
5.1 Blogit	39
5.2 Muslimit ja internet	41
5.3 Aineiston keruu, kuvaus ja edustavuus	42
5.4 Tutkimuksen etiikka	44
5.5 Analyysimenetelmä	45
6. MUSLIMI-IDENTITEETIN KOKONAISVALTAISUUS.....	49
6.1 Islamin vaikutus elämän eri osa-alueisiin	51
6.2 Arabian kieli ja Lähi-itä erottamattomana osana islamia	53
6.3 Kääntymisen tuoma muutos ja jatkuvuus	54
6.4 Ulkoinen ja sisäinen uskonnollisuus	55

6.5 Islamin yhteisöllisyys	57
6.6 Kääntyminen ja ihmissuhteet	59
6.7 Materialismin ja länsimaisen elämäntavan kritiikki	61
7. NAISEUDEN RAKENTUMINEN KAHDEN KULTTUURIN VÄLISSÄ	63
7.1 Äitiys.....	68
7.2 Avioliitto.....	69
7.3 Työelämä	71
8. PUKEUTUMINEN MUSLIMINAISEUDEN RAKENTUMISESSA	74
8.1 Uskonnollinen pukeutuminen ja ympäristön reaktiot	75
8.2 Pukeutuminen vastarintana ja oman ruumiin haltuunottona	80
8.3 Pukeutumisen ristiriitaiset merkitykset.....	83
9. YHTEENVETO JA POHDINTAA.....	86
9.1 ”Suomalainen islam”	87
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	95

1. JOHDANTO

Tarkastelen tässä tutkielmassa islamiin aikuisiällä kääntyneiden suomalaisten naisten internetissä olevia blogeja eli nettipäiväkirjoja¹. Aineisto koostuu kahdeksan suomalaisen islamiin kääntyneen naisen blogikirjoituksista vuodelta 2010. Virtuaalimaailmassa olevat henkilökohtaiset blogit voidaan nähdä itseilmaisun muotona, joka tarjoaa lähtökohtaisesti vapaat ja rajoittamattomat puitteet luoda ja ilmaista uusia identiteettejä (ks. esim. Nieuwkerk 2006, 96). Analysoin blogikirjoituksia siitä näkökulmasta, millaista naiseutta islamiin kääntyneet suomalaisnaiset tuottavat kirjoituksissaan ja miten he rakentavat musliminaisidentiteettiään yhtäältä islamilaisen ja toisaalta suomalaisen kulttuurin välimaastossa. Tarkastelen suomalaisten musliminaisten tekstejä siis siitä näkökulmasta, millaisia asioita ja merkityksiä he liittävät musliminaisidentiteettiin. Toinen laaja näkökulma on, millaista islamia suomalaiset musliminaiset blogikirjoitusten perusteella arkielämässään elävät ja kuinka uusi uskonto näkyy ja vaikuttaa heidän elämässään. Arkielämän islam muotoutuu tietynlaiseksi naisten toiminnan kautta. Tähän liittyy läheisesti ajatus ”monista islameista”, jonka mukaan islam ei ole yksi yhtenäinen uskonto, vaan sillä on tarjota laaja kirjo erilaisia elementtejä eri ihmisille niin uskonnollisesti, ideologisesti kuin opillisestikin. Islamin eri suuntaukset ja piirteet vetoavat eri ryhmiin eri tavoin. (Nieuwkerk 2006, 7.)

Päädyin tarkastelemaan aihetta nimenomaan internetissä tuotetun tekstin kautta, koska koin tällaisen aineiston olevan hedelmällinen tutkimuskysymysten kannalta. Lisäksi tutustuttuani kääntyneistä tehtyihin tutkimuksiin näytti siltä, että suurin osa näistä on tehty haastattelemalla, jolloin itse haastattelutilanteella on voinut olla oma vaikutuksensa kertomuksiin (ks. luku 5.3). Tarkasteltuani erilaisia internetissä olevia keskusteluryhmiä ja islamiin liittyviä sivustoja, päädyin lopulta käyttämään blogeja aineistona. Blogit osoittautuivat parhaaksi vaihtoehdoksi, koska niistä on mahdollista saada tietoja niiden ylläpitäjistä, mikä oli edellytys tämän tutkielman teossa. Blogeista täytyi käydä ilmi vähintään kirjoittajan sukupuoli ja islamiin kääntyminen. Lisäksi blogit sisälsivät melko paljon muutakin tietoa blogin pitäjistä toisin kuin monet muut internet-sivustot.

Olen kuitenkin tietoinen siitä, että blogiaineistolla on myös omat rajoituksensa. En voi esittää tarkentavia kysymyksiä enkä ylipäättään saada tietoa muista kuin niistä asioista, joista blogeissa lähtökohtaisesti kirjoitetaan. En pyrikään esittämään aineiston pohjalta yleispätevää kuvaa

¹ Ks. blogin tarkempi määritelmä luku 5.1.

suomalaisista islamiin kääntyneistä naisista, vaan tarkastelemaan aineiston blogeista esiin nousevia teemoja liittyen musliminaiseuteen ja arkielämän islamiin. En lähtökohtaisesti keskity tutkielmassani niihin syihin ja motiiveihin, joiden takia suomalaiset naiset ovat kääntyneet islamin uskoon, vaikka sivuankin aihetta siinä määrin kuin aineisto sen mahdollistaa. Blogitekstit ovat olemassa valmiina sellaisinaan ja niissä sivutaan vain satunnaisesti syitä, jotka kirjoittajan mielestä ovat kääntymisen taustalla. Ei voida kuitenkaan olettaa, että blogeista kävisi kattavasti ilmi kaikki ne kääntymiseen vaikuttaneet tekijät, jotka juontavat juurensa muun muassa kirjoittajien aikaisemmasta elämäntilanteesta ja erilaisista kokemuksista.

1.1 Ajankohtainen islam

Islam on tänä päivänä ajankohtainen ja keskustelua herättävä aihe. Mielikuvat islamista ovat pääsääntöisesti erittäin kielteisiä ja islam nähdään lännessä² usein muuttumattomana ja yhtenäisenä kokonaisuutena, joka mielletään jollain tapaa vastakkaiseksi länsimaiselle sivistykselle ja modernille elämäntavalle. Loppujen lopuksi harva kuitenkaan tietää kovin paljon islamista uskontona tai laajemmin elämäntapana. Islam nähdään usein monoliittisena kokonaisuutena, vaikka todellisuudessa islam uskontona ja islamilainen maailma kulttuuripiirinä ovat erittäin monimuotoisia ilmiöitä (Hämeen-Anttila 2004, 173-174). Islam on alun perin lähtöisin samalta maantieteelliseltä alueelta kuin kristinusko ja juutalaisuuskin, jonka seuraajat ovat integroituneet hyvin länsimaiseen valtakulttuuriin. Islamin yhteensopivuus tietyssä kulttuurisessa kontekstissa ei johdukaan sen alkuperästä, vaan siitä kuinka suotuisat kulloisetkin sosiaaliset ja poliittiset olosuhteet sille ovat. Yleisesti on hyväksytty, että kristinuskon ja juutalaisuuden teologian tulee muuttua ajan kuluessa, mutta silti ei-muslimien on vaikea hyväksyä, että myös islamin käsitykset voivat olla muutoksen tilassa. (Roald 2004, vii-viii, 1.)

Ihmisten negatiivisiin asenteisiin islamia kohtaan vaikuttavat muun muassa tiedotusvälineet, terrorismi, muslimimaahanmuuttajat ja mielikuvat naisen alistetusta asemasta islamin piirissä. Tiedotusvälineiden välittämä ja ylläpitämä kuva islamista on yleensä varsin negatiivinen, koska niissä keskitytään usein yksipuolisesti vain ongelmiin ja väkivaltaan (Sakaranaho 2008, 26). Suomalaisille islam oli ylipäätään melko vieras ilmiö aina 1970-luvun lopulle asti, jolloin Iranin vallankumous nosti islamin uutisiin Suomessakin. Tämän jälkeen islam on noussut esille 1990-

² Termit ”länsi”, ”länsimaat” ja ”läntinen” eivät viittaa mihinkään tarkoin rajattuun maantieteelliseen alueeseen, kulttuuriin tai ihmisryhmään. Käyttäessäni näitä termejä ja niiden johdannaisia viittaan ensisijaisesti Länsi-Eurooppaan ja Pohjois-Amerikkaan maantieteellisesti, kulttuurisesti ja poliittisesti.

luvulla somalialaisten maahanmuuttajien myötä ja viimeistään vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen. (Hämeen-Anttila 2004, 7.)

Mielikuvilla islamista ja muslimeista on tänä päivänä konkreettisia seurauksia, koska islam ei ole enää kaukainen ilmiö, vaan se on tullut lähemmäksi myös suomalaisten elämää ja arkitodellisuutta. Muslimien määrä on lisääntynyt Suomessa voimakkaasti 1990-luvulta lähtien ja samalla myös islamia ja muslimeja koskeva keskustelu on lisääntynyt (Martikainen 2008, 65). Islamia koskevan tiedon tarpeen lisääntyessä on islamin tutkimus kasvanut räjähdysmäisesti niin Suomessa kuin kansainvälisestikin (Sakaranaho 2008, 18). Islamin tutkimuksen lisääntymiseen liittyy myös viime vuosikymmenien aikana kasvanut yleinen kiinnostus uskontoja kohtaan (Jansen 2006, ix).

Samanaikaisesti kielteisten mielikuvien ja islamin vastaisuuden lisääntyessä, on myös islamiin kääntyneiden määrä lännessä selvästi kasvanut. Islamiin kääntyneet joutuvat usein kokemaan epäluuloa ja vihamielisyyttä länsimaissa uskontonsa takia. Islamiin kääntyneiden kokema vihamielisyys johtuu uskonnollisten ja etnisten rajojen ylittämisestä, joka rikkoo totuttuja tapoja. Naisten kääntyminen herättää jopa vahvempia reaktioita kuin miesten, koska naisia on perinteisesti pidetty uskonnollisten ja etnisten rajojen symboleina. Lisäksi sukupuolikäsitykset ovat olleet tärkeitä rakennettaessa toiseutta islamin ja lännen välille. (Nieuwkerk 2006, 1.) Islamiin kääntymiseen liittyy aina myös poliittinen ulottuvuus huolimatta kääntyneen omista tarkoituksista. Islamiin kääntymisellä on aina vaikutuksia sekä kääntyneeseen henkilöön itseensä, mutta myös ympäröivään yhteiskuntaan. (Jansen 2006, ix.)

1.2 Henkilökohtainen kiinnostus aiheeseen

Oma kiinnostukseni islamia ja Lähi-itää kohtaan johti työharjoitteluun Syyriassa vuonna 2005. Syyriassa ollessani omat osin tiedostamattomat mielikuvat ja käsitykset islamista, muslimeista ja Lähi-idästä muuttuivat täysin. Jo islamin monimuotoisuuden ja erilaisten muslimina elämisen tapojen kirjo pakotti tarkastelemaan asioita uudesta näkökulmasta. Tutustuin erilaisiin ihmisiin, joista joidenkin elämässä uskonto ei juuri näkynyt ja toisten elämässä se oli hyvinkin keskeisessä asemassa. Yleisesti ottaen uskonto näkyi ja vaikutti ihmisten elämään enemmän kuin Suomessa, jossa uskonto ja uskonnollisuus on huomattavasti yksityisempi asia. Syyriassa uskonnon näkyvyyteen kiinnitti aluksi huomiota, mutta jo lyhyen ajan jälkeen islamin läsnäolo arkielämässä muun muassa minareettien rukouskutsujen muodossa muuttui hyvin arkipäiväiseksi ja

luonnolliseksi osaksi elämää. Kiinnostukseni Lähi-itää kohtaan kasvoi Syyriassa viettämäni ajan jälkeen entisestään ja kävin alueella vielä kahteen otteeseen työnteon ja arabian opiskelun merkeissä.

Gradua miettiessäni tuntui luonnolliselta valita aihe, joka liittyi jollain tapaa islamiin ja päädyin lopulta tarkastelemaan islamia länessä. Aiheessa kiehtoi alun perin islamiin kääntymisen syyt ja seuraukset kääntyneiden elämässä. Ensisijainen kiinnostuksen kohteeni oli kuitenkin, minkälainen on se islam, johon ihmiset kääntyvät länessä. Muslimimaissa ihmiset syntyvät tietynlaiseen ”paikalliseen islamiin” ja kulttuuriin, jossa islamilaisen elämäntavan voi nähdä koostuvan sekä uskonnosta että kulttuurin mukaisista perinteisistä käytännöistä. Lisäksi mietin, kuinka länsimaalainen elämäntapa ja arvomaailma mahdollisesti näkyvät islamiin kääntyneiden harjoittamassa uskonnossa ja ylipäätään heidän elämässään.

Kiinnostukseni kohdistui lopulta nimenomaan naisten kääntymiseen, koska mielikuvat naisen asemasta islamissa ovat varsin negatiivisia länsimaissa. Lisäksi naisille islamiin kääntyminen on suurempi muutos kuin miehille, koska ero naisen asemassa kristillisen ja islamilaisen kulttuurin välillä on suurempi kuin miesten. Myös naisten huivin käyttö synnyttää länsimaissa reaktioita, koska huivi ja naisten alisteinen asema nähdään islamin ”toiseuden” symboleina. (Jansen 2006, xii.) Kääntyminen islamiin ei ole suomalaisille naisille ainoastaan yksityinen, omissa ajattelutavoissa ja uskonnollisissa näkemyksissä tapahtuva muutos, vaan siitä tulee julkista viimeistään uskonnon mukaisen peittävän vaatetuksen ja huivin käytön seurauksena.

1.3 Työn eteneminen

Lähestyn aluksi islamia eri näkökulmista. Luon katsauksen islamiin uskontona ja oppina sekä tarkastelen islamin naiskuvaa uskonnollisten lähteiden pohjalta. Islamin naiskuvan ymmärtäminen on tärkeää, koska islamiin kääntyneet naiset joutuvat kääntymisen jälkeen arvioimaan ja vertailemaan yhtäältä islamin naiskuvaa ja toisaalta oman kulttuurinsa käsityksiä naiseudesta. Islamiin kääntymiseen liittyy myös muslimisiirtolaisten lisääntynyt määrä länsimaissa, jolla on oma vaikutuksensa kääntyneiden määrän kasvuun. Lopuksi pohdin vielä islamiin liitettyjen negatiivisten mielikuvien taustaa ja muslimeihin kohdistuvia ennakkoluuloja, jotka näkyvät myös suomalaisten musliminaisten arkielämässä.

Kolmannessa luvussa esittelen aiheeseen liittyvää aikaisempaa tutkimusta. Käyn läpi suomalaisen islamin tutkimuksen historiaa ja nykytilaa. Tärkeimmät tutkimukset työni kannalta ovat kuitenkin länsimaalaisista muslimikäännynnäisistä tehdyt tutkimukset, joita Suomessa on tehty vasta verrattain vähän. Tästä syystä esittelen lähinnä Euroopassa tehtyä tutkimusta. Sivuan myös uskonnon ja sukupuolen tutkimuksen kritiikkiä ja sen huomioon ottamista tässä työssä. Työni teoreettisiin lähtökohtiin kuuluu uskonnollinen kääntyminen ja kääntymisteorioiden painottamat erilaiset näkökulmat. Uskonnollista kääntymistä ei tässä työssä nähdä hetkellisenä tapahtumana, vaan pitkäaikaisena prosessina. Kääntymisprosessin eri vaiheita voi ilmetä kääntyneen elämässä, vaikka varsinaisesta kääntymisestä olisi kulunut jo pidempikin aika. Esittelen myös työni kannalta keskeisimmät käsitteet, joita ovat sosiaalinen ja kulttuurinen sukupuoli, naiseus, ruumiillisuus, representaatio ja identiteetti.

Viidennessä luvussa esittelen aineiston ja tutkimusmenetelmät. Tarkastelen aluksi, mitä blogit ja bloggaaminen tarkoittavat sekä sivuan yleisesti internetin käyttöä muslimien keskuudessa. Esittelen myös aineiston keruun vaiheet, luon katsauksen blogien ylläpitäjiin ja aineiston edustavuuteen. Lisäksi käyn läpi tutkimusetiikkaa erityisesti internet-aineiston näkökulmasta ja esittelen analyysimenetelmän. Aineiston analyysin olen jakanut kolmeen eri lukuun, koska aineistosta nousi esiin selkeästi kolme perustavanlaatuaista teemaa tarkasteltaessa musliminaisuuden ja islamin tuottamista arkielämän käytännöissä. Nämä teemat ovat muslimi-identiteetin kokonaisvaltaisuus, naiseuden määrittely kahden kulttuurin välissä ja pukeutuminen musliminaisuuden rakentumisessa. Lopuksi vielä tarkastelen, kuinka aineisto vastasi tutkimuskysymyksiini sekä pohdin islamin ja suomalaisen kulttuurin yhteensovittamista suomalaisten musliminaisten näkökulmasta.

2. ISLAM

Tarkastelen islamia aluksi uskontona ja oppina. Naisen asemaa islamissa käsittelen lähinnä uskonnollisten lähteiden näkökulmasta enkä niinkään muslimimaiden moninaisten käytäntöjen kautta. Islam on hyvin kokonaisvaltainen uskonto, jonka säädökset kattavat koko ihmisen elämänkirjon. Näiden uskonnollisten säädösten ja velvollisuuksien ymmärtäminen on olennainen tekijä tarkasteltaessa suomalaisia islamiin kääntyneitä, jotka pyrkivät elämään elämäänsä mahdollisimman oikeaoppisesti uskonnon määräävällä tavalla. Islamiin kääntymiseen liittyy erottamattomasti myös niin sanottujen ”syntymuslimien” lisääntynyt määrä länsimaissa, joten luon lyhyen katsauksen Euroopan ja erityisesti Suomen muslimiväestöön ja heidän alkuperäänsä. Tarkasteltaessa islamia lännessä on syytä myös eritellä islamiin liitettyjen negatiivisten mielikuvien taustaa ja muslimeihin kohdistuvia ennakkoluuloja.

2.1 Islam uskontona

Sana islam on arabiaa ja se merkitsee kirjaimellisesti alistumista. Tällä tarkoitetaan nimenomaan ihmisen aktiivista alistumista jumalan tahdolle hänen omana valintanaan ja siten myös jumalan säädösten noudattamista. Kääntymistä islamiin pidetään ihmisen henkilökohtaisena asiana eikä islamin historiassa käännytystyöllä ole ollut samanlaista asemaa kuin kristinuskossa, vaikka sen merkitys onkin viime vuosikymmeninä kasvanut. (Hämeen-Anttila 2004, 157-158.) Vaikka islamin ulkoiset muodot rytmittävät hyvinkin tarkasti uskontoa noudattavan muslimin elämää, on ihmisestä itsestä kiinni, kuinka tarkkaan hän islamin säädöksiä lopulta noudattaa (Hallenberg 2005, 17). Islamin uskoon aikuisiällä kääntyneet ihmiset yleensä kokevat uskonnon yksityiskohtaisen toteuttamisen arkielämässään tärkeäksi varsinkin kääntymisen alkuvaiheessa, jolloin uusi uskonto täyttää koko elämän.

Uskonnollisen auktoriteetin lähde

Maailman muslimit jakaantuvat kahteen pääryhmään, sunnalaisuuteen ja shiialaisuuteen. Keskityn tässä luvussa islamin suuntauksista nimenomaan sunnalaisuuteen. Maailman muslimeista sunnalaisia on noin 85-90 prosenttia, joten sitä pidetään islamin pääsuuntauksena. Islamin opin peruskohdat on kuitenkin hyväksytty niin sunnalaisten kuin shiialaistenkin keskuudessa. Näiden kahden ryhmän eron taustalla on varhainen kiista elävän auktoriteetin eli Muhammedin seuraajan

asemasta. (Hämeen-Anttila 2004, 109-111; Ketola 2008, 175.) Islamissa arabiankielistä *Koraania* pidetään suoraan jumalan omana puheena sellaisenaan eikä sen tekstin katsota muuttuneen tai kehittyneen historian aikana lainkaan. Koraanin käännöksiä pidetään täten vain alkuperäisen Koraanin tulkintoina tai selitysteoksina. Arabeja maailman muslimeista on kuitenkin alle 20 prosenttia eivätkä kouluja käymättömät arabiankieliset ihmiset kykene ymmärtämään Koraanin kirjakieltä, koska arabian puhekieli on etääntynyt siitä merkittävästi. Tästä syystä monet muslimit käyttävät Koraanin käännöksiä, vaikka rukouksessa Koraania lausutaan nimenomaan arabiankielellä. (Hämeen-Anttila 2004, 89-90, 92-93.)

Sunnalla tarkoitetaan profeetta Muhammedin esikuvallista elämäntapaa ja se on Koraanin jälkeen seuraavaksi tärkein auktoriteetin lähde. Sunna koostuu lyhyistä kertomuksista, *haditheista*, joissa käsitellään sitä miten profeetta Muhammed menetteli eri tilanteissa. Jokaisen muslimin tulisi noudattaa profeetan esikuvallista elämäntapaa myös omassa elämässään. Koraanin teksti on hyvin väljää ja siinä on yksityiskohtaisia määräyksiä vain lähinnä koskien perhe-, rituaali- ja perintölainsäädäntöä. Niinpä Koraanin tekstin ymmärtäminen ja tulkitseminen on sidoksissa sunnaan ja hadithit antavat hyvinkin tarkkoja ja yksityiskohtaisia vastauksia arkielämän kysymyksiin. (Hämeen-Anttila 2004, 92, 97, 100; Hallenberg 2005, 67.)

Sunnalaisessa islamissa uskonnollisen auktoriteetin perustan muodostavat Koraanin ja sunnan lisäksi yksimielisyys ja analogia. Yksimielisyydellä oli suurempi merkitys islamin varhaisvaiheissa, jolloin islamilaisessa yhteisössä pyrittiin yksimielisyyteen silloin, kun Koraani ja hadithit eivät antaneet selkeää vastausta johonkin oikeudelliseen käsitykseen. Analogia viittaa puolestaan menetelmään, jolla etsitään vastauksia uusiin kysymyksiin loogisten sääntöjen ja vanhan tiedon perusteella. Sunnalaisuudessa auktoriteetti on periaatteessa lähinnä Koraanilla ja haditheilla. Näitä tekstejä tulkitsevilla oppineilla on ikään kuin sijaisauktoriteetti. Uskonoppineiden täytyy hallita islamin kirjalliset lähteet ja pyhiä tekstejä täytyy lukea nimenomaan varhaisemman tulkintatradition varassa. Jokainen uskonoppinut voikin periaatteessa muodostaa kantansa itsenäisesti lähteisiin tukeutuen, jonka seurauksena islamissa ei ole samalla tavoin selkeää uskonnollista hierarkiaa kuten esimerkiksi kristinuskossa. (Hämeen-Anttila 2004, 102-104, 106.)

Viisi peruspilaria

Islamin viisi keskeistä velvollisuutta eli peruspilaria ovat *uskontunnustus, rukous, paasto, almuvero* ja *pyhiinvaellus*. Vaikka islamin oppineilla voi olla eriäviä kantoja ja islamin opissa tiettyä väljyyttä, ovat nämä peruskohdat kuitenkin yleisesti hyväksytyt muslimien keskuudessa. Uskontunnustus määrittelee islamin peruskonkappaleet ja neljä muuta pilaria säätelevät puolestaan muslimien elämää. Rukous ja paasto ovat yksilöllisiä velvollisuuksia ja almuvero ja pyhiinvaellus pikemminkin yhteiskunnallisia, koska ne ovat sidoksissa myös ihmisen sosiaaliseen asemaan. (Hämeen-Anttila 2004, 108, 127; Hallenberg 2005, 17.)

Uskontunnustus (*shahada*) määrittelee islamin yksijumalaiseksi uskonnoksi ja Muhammedin hänen profeetakseen. Kun ihminen kääntyy islamin uskoon, hän lausuu uskontunnustuksen mielellään arabiaksi ja yleensä moskeijassa muslimitodistajien kuullen. Uskontunnustuksen lausuminen on ainoa asia, joka vaaditaan islamiin kääntyvältä henkilöltä. Muslimin tulee ruokoilla viisi kertaa päivässä määrättyyn aikaan, joten rukousajat myös rytmittävät elämän uskonnon mukaan. Rukoilu koostuu Koraanin jakeiden lukemisesta arabiaksi sekä tietyistä säädellyistä ruumiinliikkeistä kuten kumartumisesta. Jos muslimi on estynyt rukoilemasta oikeana aikana, hän voi korvata sen rukoilemalla myöhemmin. Ennen rukousta henkilön täytyy puhdistautua pesemällä kätensä, kasvonsa sekä jalkansa ja lisäksi rukouspaikan tulee olla puhdas ja ulkopuoliselta maailmalta rajattu, joka voidaan järjestää esimerkiksi käyttämällä rukousmattoa. Rukoilijan tulee kääntyä kohti Mekkaa, jossa sijaitsee Kaaban temppeli. (Hämeen-Anttila 2004, 110-111, 120-122; Hallenberg 2005, 17.)

Paasto rytmittää islamilaista kalenterivuotta. Muslimit paastoavat ramadan-kuukauden ajan joka päivä aina auringonnoususta sen laskuun katkaisten paaston yön ajaksi. Ramadan-kuukauden alku ja loppu määräytyvät kuun havaitsemisen mukaan, koska islamilainen ajanlasku noudattaa kuukalenteria, jossa kuukaudet kiertävät aurinkokalenterin ympäri. Tämän takia myös paastokuukausi kiertää ympäri vuoden ja aiheuttaa esimerkiksi Suomessa kesäkuukausille osuessaan ongelmia, koska aurinko ei laske lainkaan tai vain muutamaksi tunniksi. Tällöin noudatetaan yleensä joko Mekan, lähimmän muslimimaan tai mahdollisesti oman kotimaan paastoaikataulua. Paastoaminen käsittää pidättäytymistä ruoasta, juomasta, nautintoaineista ja sukupuoliyhteydestä sekä pahoista teoista ja sanoista. Lisäksi muslimit keskittyvät yleensä rukoilemiseen ja Koraanin lukemiseen paastokuukauden aikana erityisen hartaasti. Ramadanin

päättymistä juhlitaan näyttävästi perheen ja ystävien seurassa. (Hämeen-Anttila 2004, 124-127; Hallenberg 2005, 17, 30-31.)

Almuvero maksetaan periaatteessa kerran vuodessa sen hetkisistä säästöistä. Almuvero sitoo kuitenkin vain tietyn varakkuustason ylittäviä yhteisön jäseniä. Almut on tarkoitus käyttää islamin yhteiseksi tai köyhien hyväksi, jolloin se käytännössä toimii sosiaaliturvan tavoin ja tasaa tuloja rikkaiden ja köyhien välillä. Pyhiinvaellus tulee suorittaa kerran elämässä, mikäli se on taloudellisesti, terveydellisesti ja yleisten olosuhteiden kannalta mahdollista. Pyhiinvaelluksella tarkoitetaan pyhiinvaelluskuukauden aikana tiettyjen sääntöjen mukaan tehtyä vierailua Kaaban temppeliin Mekassa. (Hämeen-Anttila 2004, 127-130; Hallenberg 2005, 17, 39-43.)

2.2 Islamin naiskuva

Käsitteet musliminainen tai islamilainen nainen ovat vain yleiskäsitteitä, jotka irrottavat naisen aseman sen historiallisista ja sosiaalisista yhteyksistä ja asettavat sen ideaalin tasolle, jota tulee käsitellä osana ideologiaa. Osana uskonnollista diskurssia islamilainen nainen liittyy maailmanlaajuisen islamilaisen yhteisön, *umman*, ideaaliin. Islamilaiset naiskuvat ja ihanteet eivät toteudu sellaisenaan musliminaisten arjessa, vaan ne ovat vuorovaikutuksessa käytäntöihin, muokkaavat niitä ja muokkaantuvat itsekkin prosessissa. Tarkastelemalla pelkästään islamin ihanteellisia naiskuvia ei voida sanoa vielä paljoakaan musliminaisten elämästä. (Dahlgren 1999, 90-92, 105-106.) Islamiin kääntyneille naisille islamin uskonnollisiin lähteisiin perustuva naiskuva on kuitenkin jo lähtökohtaisesti merkityksellinen, koska se antaa ne puitteet, joissa muslimina elämistä opetellaan ja musliminaisetta rakennetaan. Tähän prosessiin vaikuttaa toki myös suomalainen kulttuurikonteksti, jota vasten islamia jatkuvasti arvioidaan ja verrataan.

Tasa-arvo

Profeetta Muhammedin ruokakunnan naiset olivat ensimmäiset islamiin kääntyneet henkilöt ja heidän asemansa ja oikeuksiensa suojeleminen uskonnollisissa kirjoituksissa on aina ollut keskeinen osa islamia (Awde 2005, 7). Naisen asema islamissa ei olekaan erilliskysymys, vaan se liittyy kiinteästi uskonnon ja elämänjärjestyksen kokonaisuuteen (Kingma 1992, 43). Islam paransi naisen asemaa ainakin joillain alueilla siitä, millainen se oli ennen islamia. Koraani antoi naiselle muun muassa oikeuden hallita itse omaisuuttaan ja takasi taloudellisen turvan avioerossa. (Palva

1998, 188.) Myöhemmät konservatiiviset juridiset tulkinnat kuitenkin pysäyttivät naisen aseman kehityksen (Perho 1998, 263). Islamin opetusten mukaan naiset ja miehet ovat periaatteessa tasa-arvoisia ja uskonnon määräykset kuuluvat kummallekin. Eri sukupuolet ovat kuitenkin erilaisia rakenteeltaan ja lahjoiltaan, josta johtuu heidän erilaiset tehtävät ja velvollisuudet. Tästä johtuen tasa-arvon käsitteen sisältö on islamissa verrattain erilainen verrattuna länsimaiseen ajatteluun. (Kingma 1992, 44-45.) Vaikka Koraanin mukaan mies ja nainen ovat Jumalan edessä samanarvoisia ja luotu täydentämään toisiaan, mies on kuitenkin perheen pää. Joidenkin tulkintojen mukaan peruste on lähinnä taloudellinen, koska tyttären perintöosuus on puolet pojan osuudesta ja miehen kuuluisi elättää vaimoan. Taustalla on ollut myös yhteiskuntajärjestys, jonka keskeinen piirre on patrilineaarisen suvun aseman selkiyttäminen ja korostaminen. (Palva 1998, 188.)

Avoliitto

Islamin mukaan avioliiton keskeisiä perusteita on sen tuoma seksuaalisuuden säätely, sillä islam ei hyväksy esiaviollisia eikä avioliiton ulkopuolisia suhteita. Islamin suhtautuminen seksuaalisuuteen on kaksitahoinen. Avioliitossa seksuaalisuus on myönteinen asia, vaikka yhdyntä, kuukautiset ja synnytys saattavat ihmisen niin sanottuun epäpuhtauden tilaan, josta on puhdistauduttava. Toisaalta naista pidetään myös seksuaalisesti vahvana ja joissakin muslimiyhteisöissä tätä käytetään perusteluna esimerkiksi naisen eristämiseksi. Toisinaan myös mies esitetään seksuaalisesti vahvana, millä perustellaan muun muassa moniavioisuutta. (Hallenberg 2005, 32-33.) Jo Koraanissa mainittu neljän vaimon ottaminen on alkuperäisessä yhteydessään liittynyt orvoksi jääneiden tyttöjen kohteluun, mutta myöhemmin tälle on perustettu islamilainen avioliittosäädäntö yleensä. Käytännössä avioliiton perusmalli on kuitenkin aina ollut yksiavioisuus, koska vain harvalla miehellä on ollut taloudelliset edellytykset moniavioisuuteen. (Hämeen-Anttila 2004, 167-168.) Jos mies siis ottaa useamman vaimon, pitäisi hänen pystyä olemaan tasapuolinen heitä kohtaan. Joidenkin tulkintojen mukaan täydellinen tasapuolisuus on kuitenkin mahdoton ajatus, joten Koraanin voidaan tulkita itse asiassa jopa kieltävän moniavioisuuden tällä perusteella. (Palva 1998, 188.)

Kaikkien muslimien odotetaan menevän naimisiin, vaikka naimattomuutta ei islamissa kielletäkään. Avioliitto liittyy kiinteästi myös yhteisön ja johonkin kuulumisen ajatukseen. Yksilö kuuluu aluksi vanhempiansa perheeseen, jonka hän jättää vasta mennessään naimisiin ja perustaessaan oman perheen. Omaisuus on muslimeilla siirtynyt perinteisesti isän sukulinjaa pitkin, mutta tyttölapsia ei

ole islamilaisissa yhteisöissä kuitenkin karsastettu yhtä vahvasti kuin joissain muissa patriarkaalisisissa yhteisöissä. Yhtenä syynä tähän on islamilainen myötäjaiskäytäntö, jossa sulhasen suku maksaa myötäjaiset morsiamelle, jolloin tytön naittaminen ei ole hänen perheelleen taloudellinen uhraus. (Hallenberg 2005, 20, 31-32.) Avioero on aina ollut helpompaa muslimimiehelle kuin -naiselle. Mies on voinut erota vaimostaan syytä ilmoittamatta, kun taas nainen on tarvinnut islamilaisen lain hyväksymän perusteen erolleen ja joutunut anomaan sitä tuomarilta. (Hämeen-Anttila 2004, 167.) Monissa maissa on kuitenkin viime vuosisadalla kirjattu avioerolainsäädäntöön islamilaisen lain periaatteet, jotka ovat helpottaneet naisen mahdollisuuksia hakea eroa. Avioeron jälkeen lasten huolto kuuluu äidille niin kauan kuin lapset ovat pieniä ja vielä tämän jälkeenkin, jos isä ei heistä huolehdi. (Hallenberg 2005, 38-39.)

Yhteisö, perhe ja äidin rooli

Muslimit elävät koko elämänsä perheyhteisön ja laajemman muslimien yhteisön, umman, jäsenenä eivätkä länsimaiset ajatukset yksilöllisestä elämän tarkoituksesta ja itsensä toteuttamisesta ole perinteisesti olleet merkityksellisiä islamin piirissä (Turkia 1996, 10). Muslimien yhteisöllä eli ummalla tarkoitetaan kaikkien maailman muslimien muodostamaa yhteisöä. Konkreettisemmalla tasolla sillä tarkoitetaan esimerkiksi samassa moskeijassa käyviä ihmisiä. Jos ihminen on syntymässä liitetty ummaan, ei hän voi julkisesti luopua islamista ilman vakavia seurauksia. Sen sijaan myöhemmin islamiin kääntyneet voivat erota ummasta ilman seurauksia palatakseen omaan uskontoonsa. (Hallenberg 2005, 16.) Islamilaisen yhteiskuntajärjestelmän perustana on perhe ja suku, johon perustuu myös islamilaisen kulttuurin kunnia- ja häpeäkäsitys. Sosiaalisia suhteita säätelee vahvasti sukupuoli ja esimerkiksi ystävyysuhteet tulisi perinteisesti solmia samaa sukupuolta olevien kanssa. Toinen seikka, mikä säätelee sosiaalisia suhteita, on ikä ja vanhuksia kunnioitetaan islamin piirissä sukupuoleen katsomatta. (Hallenberg 2005, 59-60.)

Islamin perinteisten roolimallien mukaan vaimo edustaa perheen sisäistä ja mies ulkoista puolta eli mies esimerkiksi käy töissä ja ottaa taloudellisesti vastuun perheestään (Hallenberg 2005, 36). Islamin mukaan äiteys on naisen tärkein rooli. Kotia pidetään islamissa keskeisenä yhteiskunnan pilarina ja naisen tehtäviä kotona ja perheen parissa pidetään ensisijaisen tärkeinä (Kingma 1992, 45). Islamilaisissa yhteiskunnissa äiti on merkittävässä asemassa ja lapsia, etenkin poikia, arvostetaan suuresti. Lapset ovat myös tärkeä vallanlähde ja äidin roolin korostaminen sivuuttaa naisen merkityksen jopa vaimona ja miehen kumppanina. Perinteisten islamilaiden

lastenkasvatusperiaatteiden pohjana on käsitys miehen ja naisen erilaisista rooleista. (Hallenberg 2005, 20, 26.) Naisen tehtävä äitinä on välittää nämä sukupuoliroolit ja islamin arvomaailma seuraavalle sukupolvelle, jotta yhteiskunnan hengellinen ja moraalinen taso säilyy. Naisen asema äitinä on tärkeä islamilaisen yhteisön kokonaisuudessa, mikä kiteytyy hyvin Muhammedin lausumassa: ”Paratiisi on äidin jalkojen juuressa.” (Kingma 1992, 47.)

Yhteiskunnallinen rooli

Vaikka islam antaa melko selkeän kuvan miehen ja naisen rooleista, ei niiden käytännön toteutuksessa toimita aina islamilaisten ihanteiden mukaisesti varsinkaan tänä päivänä. Muun muassa naisten koulutusmahdollisuuksien kasvu on murentanut perinteistä roolijakoa, vaikka naisten edelleen oletetaan ottavan päävastuu kotitöistä ja lasten hoidosta. (Hallenberg 2005, 56-57.) Vaikka islamissa naisen asemaa ja tehtäviä käsitellään lähinnä suhteessa perheeseen, ei uskonto kuitenkaan kiellä naisen osallistumista sosiaaliseen ja poliittiseen elämään (Kingma 1992, 45). Lukuun ottamatta joitakin selkeästi uskonnollisia virkoja, islam ei juuri rajoita naisen kodin ulkopuolista työssäkäyntiä, vaan mahdolliset rajoitukset muslimimaissa liittyvät pikemminkin paikallisiin perinteisiin sekä sosiaalisiin ja taloudellisiin oloihin. Sukupuoli on kuitenkin perinteisesti vaikuttanut ammatinvalintaan muslimiyhteisöissä. Musliminaiset ovat suuntautuneet usein opettamiseen, sairaanhoitoon sekä toimisto- ja tehdastöihin aivan kuten naiset monissa länsimaissakin. Sen sijaan palveluammatit ovat yleensä miesvaltaisia, koska ne edellyttävät kontakteja vieraiden miesten kanssa ja astumista näin julkiselle miesten alueelle. (Hallenberg 2005, 58.)

Islamin yhteisön tapoihin ei kuitenkaan alun perin kuulunut minkäänlainen naisten eristäminen miesten hallitsemasta julkisesta elämästä eikä esimerkiksi edes moskeijoissa ollut aluksi eri osastoja miehille ja naisille. Lisäksi tiedon etsiminen nähdään jokaisen muslimin, sekä miehen että naisen, velvollisuutena. Naisten asema ja koulutus parani jo 1800-luvulla ja naisten koulutuksen perusteluille löydettiin myös islamilainen pohja. (Palva 1998, 188, 190-191.) Islamilaiset modernistit kritisoivat 1800-luvulla vieraita tapoja, kuten hunnuttautuminen, järjestetyt avioliitot ja miesten yksipuolinen avioero-oikeus, jotka he näkivät islamin vastaisina. Erityisesti modernistit korostivat myös naisten koulutuksen ja yhteiskunnallisen aktiivisuuden tärkeyttä muun muassa yhteiskunnan kilpailukyvyyn kannalta. (Perho 1998, 263-265.)

Pukeutuminen ja käyttäytyminen

Islamin mukaan sekä miesten että naisten tulee pukeutua säädyllisesti. Yhtenäistä käsitystä pukeutumisesta ei muslimeilla kuitenkaan ole, vaan käytännöt vaihtelevat suuresti alueittain ja noudattavat paikallisia perinteitä. Lähestyttäessä jumalaa musliminaisten tulee pitää huivia, mutta kasvot peittävän hunnun käyttöä ei Korraanissa mainita. (Hallenberg 2005, 63.) Sekä uskovia miehiä että naisia käsketään varjella siveellisyyttään ja pitää katse kurissa (Palva 1998, 190). Käyttäytymistä ja pukeutumista koskevien säädösten kaikista tiukimmat tulkinnat eivät kuitenkaan perustu islamin lakiin, vaan juontuvat paikallisista perinteistä ja näillä alueilla vallitsevista yleisestikin hyvin vanhakantaisista heimotavoista kuten esimerkiksi Saudi-Arabiassa ja Afganistanissa. Lisäksi saman alueen muunuskaisillakin heimoilla on yleensä vastaavia naista rajoittavia tai sortavia perinnäistapoja, joten näiden tapojen ei voida katsoa juontuvan islamista. (Hämeen-Anttila 2004, 169-170.)

Huivin käyttö on varmasti näkyvin ja selkein musliminaisuuden representaatio. Huivi on laajalti kiistelty symboli, johon liittyy erilaisia poliittisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja henkilökohtaisia merkityksiä riippuen maantieteellisestä ja historiallisesta kontekstista. Huivin merkitys on monimutkainen ja tunnepohjainen aihe ja siitä tehdyt tulkinnat vaihtelevat suuresti. Länsimaisessa keskustelussa huivin käyttö on poliittisesti haastettu liittämällä siihen ”toiseuden” – käsite, jolloin huivin käyttöön yhdistetään musliminaisten oletettu alistaminen ja alempiarvoisuus. Myös länsimaisen perinteisen feminismin piirissä huivi on nähty patriarkaalisesta sorron ristiriitaisena ja provokatiivisena symbolina. Kuitenkin käyttäjälle itselleen huivi ensisijaisesti korostaa uskon merkitystä elämässä. Se nähdään islamilaisena velvollisuutena ja uskonnollisen sitoumuksen ja kuulumisen merkinä. (Mansson McGinty 2006, 111.) Monille naisille huivin käytössä on kysymys myös perinteen noudattamisesta ja suuri osa musliminaisista kulkee hunnutettuina niissäkin maissa, joissa lainsäädäntö ei sitä velvoita (Hämeen-Anttila 2004, 172).

Huivin ja muun uskonnollisen vaatetuksen käytöllä on muslimimaissa hyvin vaiherikas ja moniulotteinen historia. Eri aikakausina eri valtioissa muslimien pukeutumisella on ollut merkittävä symbolinen, rituaalinen ja poliittinen rooli ja välillä uskonnolliseen pukeutumiseen on pakotettu ja välillä siitä on rangaistu lain nojalla. Lisäksi ihmiset niin muslimimaissa kuin muuallakin ovat suhtautuneet huivin käyttöön eri aikoina eri tavalla ja huivi on saanut monenlaisia merkityksiä. Esimerkiksi 1970-luvun lopulla Egyptissä monet naiset vaihtoivat modernin pukeutumisen islamilaiseen osana ruohonjuuritason liikehdintää, mikä puolestaan nähtiin valtion taholta

islamilaisen aktiivisuuden leviämisenä ja uhkana hallinnolle. Uskonnolliseen pukeutumiseen on yleensä liittynyt vahvasti myös moraalinen ulottuvuus. (El Guindi 2005, 70-71.) Naisen pitää islamin mukaan pukeutua vaatimattomasti ja peittävästi, jonka tarkoitus on islamin piirissä perinteisesti ollut se, että naiset eivät tällöin herätä vastakkaisen sukupuolen huomiota ja alistuvat jumalan sanaan. 1980-luvulla Egyptissä useat naiset päätyivät itse käyttämään huivia, koska he kokivat sen toimivaksi keinoksi välttää miesten epätoivottua huomiota ja häirintää julkisilla paikoilla sekä puolustautumaan paremmin tällaista häirintää vastaan silloin, kun sitä tapahtui huivista huolimatta. Näin huivi tässä tapauksessa nimenomaan paransi naisten toimintamahdollisuuksia julkisissa tiloissa. (Abu Odeh 2005, 95-96, 102.)

2.3 Islam Euroopassa ja Suomessa

Euroopan muslimiväestö on kasvanut toisen maailmansodan ja siirtomaajärjestelmän purkautumisen jälkeisten muuttoliikkeiden seurauksena. Historialliset suhteet selittävät eri Euroopan maiden muslimiväestöjen erilaisuutta. Työn perässä Eurooppaan muuttaneet muslimisiirtolaiset sekä heidän puolisonsa ja jälkikasvunsa muodostavat edelleenkin enemmistön Euroopan muslimeista. Erityisesti 1980-luvulta alkaen islamiin liittyvät kysymykset ovat tulleet osaksi Euroopan maiden sisäpolitiikkaa esimerkiksi kasvatukseen, koulutukseen ja tiettyihin uskonnolliskulttuurisiin tapoihin, kuten huivin käyttöön liittyvien kysymysten myötä. (Martikainen 2008, 62-63.) Euroopassa asuvien muslimien lukumäärää on vaikea arvioida, koska monien maiden väestölaskennassa ei kysytä uskontoa. Heitä on kuitenkin arvioitu olevan joitakin miljoonia. Kankkosen mukaan EU:ssa on arvioitu, että sen alueella asuu noin 15 miljoonaa muslimitaustaista ihmistä. (Kankkonen 2008, 31-32.) Suurimmat muslimiväestöt asuvat Ranskassa (3,5 miljoonaa), Saksassa (3,4 miljoonaa) ja Iso-Britanniassa (1,6 miljoonaa). Ruotsissa muslimeja on 400 000, Tanskassa 200 000 ja Norjassa 120 000-150 000. Useimmissa Euroopan maissa muslimien väestöosuus on muutaman prosentin luokkaa. (Martikainen 2008, 64.)

Vaikka Euroopassa on pitkään ollut muslimivähemmistöjä, on muslimien läsnäoloon alettu kiinnittää huomiota vasta viime vuosikymmeninä heidän määrän lisääntyttyä selvästi ja islamin politisoiduttua ja tultua näkyvämmäksi. Alun perin Euroopassa asuvien muslimien uskottiin pikku hiljaa sulautuvan valtaväestöön ja -kulttuuriin ja heidän suhteensa islamiin sen myötä heikkenevän. Nimenomaan avioliitot muslimien ja ei-muslimien välillä nähtiin avaintekijäksi muslimien ”eurooppalaistumisessa”. Nämä näkemykset eivät ole kuitenkaan toteutuneet. Sen sijaan muslimien

ja ei-muslimien erot ovat korostuneet. Euroopassa asuvat muslimit ovat kokeneet vaikeaksi islamin sääntöjen mukaan elämisen käytännön tasolla ja lisäksi he kuuluvat vähemmistöön, jonka edustajat nähdään usein vieraina, erilaisina tai jopa fundamentalistisina ja fanaattisina. Tästä on ollut seurauksena, että muslimit määrittelevät oman identiteettinsä vastakkaiseksi suhteessa valtakulttuuriin tai vaihtoehtoisesti pyrkivät unohtamaan ”juurensa”, sulautumaan valtakulttuuriin ja tehden itsestään näin ollen mahdollisimman näkymättömiä. Kummassakaan tapauksessa muslimit eivät määrittele islamilaista identiteettiä sisältä käsin, vaan suhteessa siihen eurooppalaiseen kulttuuriin, jossa elävät. (Ramadan 1999, xi, 1-2.)

Ensimmäiset Suomeen tulleet muslimit olivat 1800-luvulla Venäjän armeijassa palvelleita sotilaita. Pysyvän muslimiyhteisön Suomeen perustivat kuitenkin Keski-Venäjältä muuttaneet tataarit, jotka tulivat kaupanteon merkeissä Suomeen 1800-luvun jälkipuoliskolla ja perustivat ensimmäisen islamilaisen yhdyskunnan Suomeen vuonna 1925. Tataarit ovat pyrkineet pitäytymään etnisesti rajattuna yhteisönä ja pitämään matalaa profiilia eivätkä he ole osallistuneet aktiivisesti julkiseen keskusteluun islamista. Vasta 1980-luvulla Suomeen alkoi saapua merkittävästi enemmän muslimimaahanmuuttajia ja tuolloin alettiin vastaanottaa myös kiintiöpakolaisia eri muslimimaista. 1990-luvulle tultaessa Suomen muslimiväestö alkoi kasvaa voimakkaasti. Suomeen saapui muun muassa kurdeja Irakista, Iranista ja Turkista sekä shiiamuslimeja Iranista ja Irakista. Lisäksi pakolaisia tuli Somaliasta ja entisen Jugoslavian alueelta. Suomen suurimmat muslimiryhmät ovat tällä hetkellä somalialaiset, arabit, kurdit, Kosovon albaanit ja turkkilaiset, joista eniten julkisuudessa ovat olleet somalialaiset. Kansallisuuksien kirjo on kuitenkin varsin laaja eikä yksikään ryhmä ole lukumäärältään selvästi suurin. (Ketola 2008, 183-186.)

Suomalaisten muslimien määrä on siis kasvanut nopeasti 1990-luvulta lähtien. 1980-luvun lopussa Suomessa oli muutamia tuhansia muslimeja, mutta vuonna 2006 heitä on arvioitu olleen vähintään 40 000. Suurin osa Suomen muslimeista asuu pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kaupungeissa. Muslimien määrän lisääntyessä on myös uskonnollisten yhdyskuntien määrä kasvanut. Varsinaisten islamilaisien yhdyskuntien määrä on tällä hetkellä noin 25 ja moskeijoita Suomessa on noin 40. Muslimien määrä on kasvanut maahanmuuttajien lisäksi myös islamiin kääntyneiden suomalaisten myötä. (Martikainen 2008, 65, 71-75.) Suomalaisten kääntyneiden tarkkaa määrää on vaikea arvioida. Tuomas Martikaisen mukaan arviot ovat yleensä perustuneet islamilaisissa järjestöissä aktiivisesti toimineen Isra Lehtisen näkemykseen, jonka mukaan muslimikäännynnäisiä oli Suomessa vuonna 2007 noin 800-1000 henkeä. Näistä suurin osa, noin 70 prosenttia, oli naisia. Lisäksi kääntyneiden lapset ovat luultavasti myös muslimeja, vaikka tarkkoja

tietoja asiasta ei olekaan. Isra Lehtisen mukaan suomalaisten lisääntynyt kääntyminen islamiin johtuu monista tekijöistä. Ensinnäkin suomalaisten henkilökohtaisten kontaktien määrä muslimien kanssa on kasvanut merkittävästi maahanmuuton myötä. Tämän lisäksi ihmisten tietoisuus islamista on lisääntynyt, koska asia on ollut enemmän esillä tiedotusvälineissä, internetin käyttö on yleistynyt ja islamia käsittelevä suomenkielinen kirjallisuus on lisääntynyt. (ks. Martikainen 2008, 71-72; Ketola 2008, 187.)

2.4 Islam ja länsi

Kylmän sodan päättymisen jälkeen islam on ollut lännen tärkein uhkakuva, jonka olemassaololla on perusteltu myös aseistautumista ja turvajärjestelyjä. Islamin nähdään jopa uhkaavan länsimaista sivistystä ja elämäntapaa esimerkiksi Euroopassa. Islamiin liitetyt uhkakuvat lisäävät vierastamista kaikkea islamiin liittyvää kohtaan. Tähän liittyy kiinteästi myös mielikuvat naisen poikkeuksellisen alistetusta asemasta islamissa. (Dahlgren 1999, 88.) Käyn seuraavaksi läpi joitakin keskeisiä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen länessä vallitseviin mielikuviiin islamista ja muslimeista.

Orientalismi

Edward Said analysoi teoksessaan *Orientalism* (2003) sitä, kuinka länsi on tuotettu suhteessa itään eli ”orienttiin”, jolla tarkoitetaan etupäässä Lähi-itää. Käsitteet länsi ja orientti ovat kuitenkin vain ihmisten tuottamia kategorioita, joilla vahvistetaan ja tunnistetaan niin sanottu ”toinen”. Said tarkastelee lännen ja orientin välisiä suhteita käyttäen orientalismin käsitettä, jolla hän tarkoittaa diskurssia ja erilaisten käsitteiden joukkoa, joiden kautta orientti on Euroopassa ja yleisestikin länessä tuotettu ja rakennettu. Länsi on määritellyt itsensä usein juuri orientin kautta, joka on käsitetty Eurooppaan nähden niin sanottuna toisena, josta muodostetut mielikuvat ovat juurtuneet syvään. Orientin kohdalla on syytä puhua nimenomaan sitä koskevista mielikuvista, koska nämä käsitykset ovat ihmisten itse muodostamia, vaikka ne joiltakin osin perustuisivat todellisuuteen. Saidin mukaan eurooppalainen kulttuuri on valistuksen jälkeisestä ajasta lähtien tuottanut orientin sekä poliittisesti, sosiologisesti, sotilaallisesti, ideologisesti, tieteellisesti että taiteellisesti. Tämän takia orientalismia pitäisikin tutkia nimenomaan diskurssina. Orientista puhuttaessa kokonainen intressien ja mielikuvien verkosto käynnistyy välittömästi ihmisten mielissä ja näin ollen tällaiset ennakko-oletukset ja niiden luomat rajoitukset pitäisi aina ottaa huomioon puhuttaessa islamista.

Eurooppalainen kulttuuri on siis vahvistanut omaa identiteettiään nähdessään orientin ja islamilaisen maailman vastakkaisena omalleen. (Said 2003.)

Tiedotusvälineet

Mediatutkijan Akbar S. Ahmedin (1992) mukaan islamia koskevien yksipuolisten käsitysten ja mielipiteiden levittäminen on pitkälti nykyaikaisen länsimaisen joukkotiedotuksen toiminnan seurausta. Hänen mukaansa länsi ei tänä päivänä pysty ymmärtämään islaminuskoista maailmaa ennen kuin se ymmärtää oman länsimaalaisen mediasa vaikutuksen erilaisten muslimeja koskevien mielikuvien aktiivisena muokkaajana. Ahmedin mukaan mikään ei ole tähän päivään mennessä uhannut muslimeja niin paljon kuin länsimaiset tiedotusvälineet ovat sille uhkana tänä päivänä. (Ahmed 1992, vii, 223.) Myös Saidin mukaan länsimaisissa elokuvissa ja televisiossa muslimit kuvataan negatiivisessa valossa ja he kaikki näyttävät yhtenä suurena joukkona vailla yksilöllisyyttä tai henkilökohtaisia ominaisuuksia ja kokemuksia. Erityisesti 80-luvulta lähtien arabit ja muslimit on esitetty tiedotusvälineissä lähinnä öljyntuottajina, jotka pystyvät uhkaamaan länsimaiden, erityisesti Yhdysvaltain, talouksia ja terroristeina eli ainoastaan uhkana länsimaille. (Said 2003.) Mielikuvat islamista naisia sortavana ja ylipäänsä vastakkaisena läntisille arvoille perustuvat usein nimenomaan läntisten medioiden välittämään kuvaan islamista. Kuitenkin monet islamilaisina pidetyt tavat, kuten esimerkiksi kunniamurhat ja naisten ympärileikkaus, ovat itse asiassa islamin lain vastaisia, vaikka ne usein pyritään legitimoimaan nimenomaan islamin nimissä. (Hämeen-Anttila 2004, 169-172.)

Myös Anssi Männistön (1999) väitöskirjassa tarkastellaan joukkoviestintää länsimaisten hegemonisten käsitysten muokkaajana ja tuottajana. Männistön mukaan Eurooppa ja yleisestikin ottaen länsi eivät ymmärrä kovinkaan hyvin islamilaista sivilisaatiota, vaikka ne ovat vuosisatoja olleet kanssakäymisessä jo maantieteellisen läheisyyden takia. Lisäksi länsimaalaisilla on enemmän kielteisiä käsityksiä juuri islamia kohtaan verrattuna muihin lännelle vieraisiin sivilisaatioihin. Männistön mukaan länsimaisten islam-käsitysten esille nousu sivuaa nykyaikana olennaisesti kysymystä tiedotusvälineiden kyvystä ja mahdollisuuksista muokata todellisuutta koskevia käsityksiämme. Tiedotusvälineiden vaikuttaminen on tehokkainta juuri sellaisten asioiden kohdalla, joista ei muuten saada paljon tietoa ja joita koskevien käsitysten muodostamisessa tiedotusvälineet ovat joskus jopa ainoa informaation lähde. Tällaisia kohteita Männistön mukaan ovat eritoten toiset,

vieraat sivilisaatiot, joilla on erilainen kulttuuri ja uskonto kuin länsimaissa. (Männistö 1999, 1, 3, 11.)

Ennakkoluulot ja stereotyyppit

Syyt muslimeihin kohdistuvien ennakkoluulojen taustalla voivat olla uskonnollisia, kulttuurisia, poliittisia, rasistisia tai jopa taloudellisia. Uskonnolliset ennakkoluulot liittyvät näkemykseen, jonka mukaan islamilaiset ajatukset ovat uhka länsimaiselle ja kristitylle maailmankuvalle. Poliittisessa islamfobiassa puolestaan islam ja muslimit nähdään uhkana läntiselle maailmalle eri yhteiskunnan tasoilla. Rasistiset ennakkoluulot rakentuvat teorioille, joissa tiettyjä etnisiä ryhmiä, jotka nähdään islamin edustajina, pidetään alempiarvoisina suhteessa valtaväestöön. Taloudelliset ennakkoluulot astuvat kuvaan erityisesti taloudellisen taantumisen aikoina, jolloin työttömyys ja elinkustannukset kasvavat ja (muslimi)siirtolaisia pidetään helposti syyllisinä. Kulttuuriset ennakkoluulot puolestaan rakentuvat ”me” ja ”he” -asetelman varaan, jossa ei-muslimit näkevät islaminuskoisten maiden kulttuuristen tapojen ja sosiaalisten rakenteiden olevan vähemmän hyväksyttäviä kuin läntisten. (Roald 2004, 54-61.)

Kulttuurisiin ennakkoluuloihin puolestaan liittyy läntisten yhteiskuntien käyttäminen vertailupohjana, joka tarjoaa arviointiperusteet joita vasten muita yhteiskuntia arvioidaan. Lännen käsitteestä on muodostunut sekä globaaleja valtasuhteita että kokonaista ajattelu- ja puhetapoja jäsentävä termi. Tehtäessä eroa meidän ja muiden välille käytetään usein hyväksi stereotyyppioita, jotka ovat yksipuolisia kuvauksia kohteestaan. Stereotyyppien piirteistä tulee niin sanottua todistusaineistoa siitä, että kohde todella on sellainen kuin se stereotyyppissä esitetään. Esimerkiksi puhuttaessa lännestä ja muusta maailmasta, jälkimmäinen tulee kuvatuksi kaikkeksi siksi, mitä länsi ei ole. Samalla tällainen stereotyyppinen dualismi tulee immuuniksi kaikkea sille vastakkaista todistusaineistoa kohtaan. Lopuksi vielä tämä lännelle vastakkainen toinen jaetaan kahteen osaan, ystävällisiin ja vihamielisiin. Islam on ollut jo historiallisesti ensimmäisten tärkeiden vertailukohteiden joukossa läntisille kulttuureille ja islamin suunnalta koettu uhka on myös yhdistänyt läntisiä kristillisiä kulttuureja toisiinsa aikojen kuluessa. Meidän ja muiden diskurssi ei edustakaan tasaveroisten ihmisten kohtaamista, vaan siihen liittyy usein toisen osapuolen vallankäyttöä toista kohtaan. (Hall 1999, 77-80, 95, 104, 122-124.)

Musliminaiset on ryhmä, joka usein määritellään nimenomaan uskonnon kautta jättäen huomiotta erilaiset sosiaaliset ja moraaliset säännöt, joiden mukaan he elämäänsä elävät. Ei ole olemassa yhtä islamilaista kulttuuria ja musliminaisilla on hyvin erilaisia elämäntyyylejä ja tavoitteita, joihin vaikuttavat muun muassa yhteiskuntaluokka, etninen alkuperä, asuinpaikka sekä kunkin oma suhtautuminen uskontoon. Kuitenkin syvään juurtuneet käsitykset vaikuttavat edelleen vahvasti ihmisten näkemyksiin musliminaisista siitakin huolimatta, että islamista ja sukupuolesta on julkaistu runsaasti kirjallisuutta ja aihetta on käsitelty tiedotusvälineissä. Lisäksi musliminaiset niin Lähi-idässä kuin länsimaissakin ovat osoittaneet vääriksi yleistävät käsitykset hunnutetuista, mykistä musliminaisista. (Moghissi 2005, 1-2.)

Stereotyyppiset käsitykset musliminaisista eivät johdu vain väärästä tiedosta ja välinpitämättömyydestä, vaan niitä ylläpitävät ja edistävät vallitsevat sosiaaliset rakenteet ja käytännöt, jotka myös estävät pyrkimykset väärrien käsitysten korjaamiseksi ja näin ollen asian objektiivisen tarkastelun. Tämän seurauksena näkemykset musliminaisten erilaisuudesta ja alempiarvoisuudesta aletaan nähdä yleisenä ja absoluuttisena, jolloin heidän asemaansa todellisuudessa vaikuttavat tekijät, kuten luokka, rotu, ikä ja kansallisuus suljetaan tarkastelun ulkopuolelle. Nämä seikat vaikuttavat kuitenkin musliminaisten elämään, asemaan ja mahdollisuuksiin aivan samalla tavalla kuin muidenkin naisten elämään ja tämän ymmärtämisen seurauksena musliminaisten erilaisuus ei näyttäytyäkään enää niin absoluuttisena. (Moghissi 2005, 2-3.) Lisäksi jopa saman muslimimaan sisällä voi vallita erilaisia islamilaisia käytäntöjä, joihin vaikuttavat niin sosiaaliset hierarkiat, etniset ja kulttuuriset sekä maaseudun ja kaupungin väliset erot kuin alueelliset perinteetkin. Lisäksi vaikkapa kristittyjen elämä ei välttämättä poikkea suuresti saman alueen muslimien elämästä arabimaissa. (Dahlgren 1999, 89-90.)

Kääntyneet muslimit joutuvat usein kohtaamaan samanlaisia ennakkoluuloja kuin syntyjään muslimit. He kokevat joutuvansa vastaamaan kysymyksiin muslimimaiden politiikasta ja naiset puolustamaan huivin käyttöä samalla todistellen, että he ovat järkeviä henkilöitä eivätkä älyllisesti alempiarvoisia, vaikka muut usein näkevät heidät juuri näin. Lisäksi huivia käyttävät islamiin kääntyneet kokevat usein olevansa ulkopuolisia omassa yhteiskunnassaan, koska valtakulttuurin edustajat suhtautuvat heihin monesti kuin ulkomaalaisiin, sillä huivin käyttö liitetään vahvasti ulkomaalaisuuteen. Kääntyneiden muslimien nähdään usein myös edustavan kaikkia kyseisen maan muslimivähemmistöön kuuluvia ihmisiä, vaikka näillä on hyvin erilaiset taustat ja elämät. Muslimisiirtolaiset tulevat usein sodan ja köyhyyden keskeltä ja monet ovat heikosti koulutettuja ja ymmärtävät islamin traditionaalisella tavalla. He ovat marginalisoidussa asemassa skandinaavisissa

yhteiskunnissa, jolloin heidän sosiaalinen toimintansa on sosiaalisten olosuhteiden tulos eikä johdu siitä, että he ovat muslimeja. Länsimaalaiset islamiin kääntyneet ihmiset kokevat kääntymisen jälkeen usein olevansa ikään kuin ”toisen luokan kansalaisia” tai siirtolaisia omassa maassaan, koska valtakulttuuri suhtautuu vihamielisesti islamiin. (Roald 2004, 236-237.) Islamiin kääntyneiden kokema vihamielisyys länsimaissa johtuu uskonnollisten ja etnisten rajojen ylittämisestä, joka rikkoo totuttuja tapoja. Naisten kääntyminen herättää jopa vahvempia reaktioita kuin miesten, koska naisia on perinteisesti pidetty uskonnollisten ja etnisten rajojen symboleina. Lisäksi sukupuolikäsitykset ovat olleet tärkeitä rakennettaessa toiseutta islamin ja lännen välille. (Nieuwkerk 2006, 1.)

3. AIKAISEMPI TUTKIMUS

Tutkielmani risteää useammankin eri alan tutkimuksen kanssa. Esittelen tässä luvussa aluksi Suomessa tehtyä islamin tutkimusta. Suomessa ei kuitenkaan islamin uskoon kääntyneitä ole juurikaan tutkittu, joten esittelen muissa länsimaissa, lähinnä Euroopassa, tehtyä käännynnäistutkimusta. Lopuksi käsittelen vielä uskonnon ja sukupuolen tutkimuksen kritiikkiä siitä näkökulmasta, kuinka olen omassa tutkielmassani ottanut tämän kritiikin huomioon.

3.1 Suomalainen islamin tutkimus

Suomalaisen arabian ja islamin tutkimuksen edelläkävijöitä ovat Georg August Wallin, Edvard Westermarck ja Hilma Granqvist. Wallin teki tutkimusmatkoja Arabian niemimaalle jo 1840-luvulla ja piti päiväkirjaa beduiinien elämästä sekä julkaisi näytteitä beduiinirunoudesta. Westermarckin tutkimukset pohjautuvat puolestaan 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa tehtyyn kenttätööhön Marokossa, missä hän tutki maurien ja berberien elämää muun muassa teoksissaan *Marriage Ceremonies in Morocco* (1914) ja *Ritual and Belief in Morocco* (1926). 1920-luvulla Granqvist matkusti Palestiinaan ja tutki alueen muslimien elämäntapaa ja kirjasi yksityiskohtaisen etnografisen kuvauksen kyläläisten välisistä avioliitoista. Hänen teoksiaan ovat muun muassa *Birth and Childhood among the Arabs: studies in a Muhammadan village in Palestine* (1947) ja *Child problems among the Arabs* (1950). (Sakaranaho 2008, 11-17.)

Suomalainen islamin tutkimus on kuitenkin pääasiallisesti tehty vasta 1990-luvun alun jälkeen, mikä johtuu ainakin osittain islamin merkityksen ja näkyvyyden lisääntymisestä maailmanpolitiikassa viime vuosikymmenien aikana. Samalla islamia koskevan tiedon tarve on lisääntynyt ja islamin tutkimuksesta on tullut myös yhteiskunnallisesti tärkeää. Lisäksi kiinnostus uskontoja kohtaan on lisääntynyt ja tutkijat ovat huomanneet, että uskonnolla on edelleen yhteiskunnallista merkitystä. Suomalaisen tutkimuksen kasvuun on viime vuosikymmeninä vaikuttanut myös muslimien määrän kasvu ja islamin näkyvyyden lisääntyminen merkittävästi maahanmuuton myötä. (Sakaranaho 2008, 18, 24.)

Tänä päivänä islamia koskeva tutkimus on laajentunut antropologian lisäksi eri tieteenaloille, kuten uskontotieteeseen, yhteiskuntatieteisiin ja kansainvälisen politiikan tutkimukseen. Tämä tutkielma asettuu siihen islamin tutkimuksen kenttään, jossa islamia lähestytään uskomusjärjestelmänä, jossa

keskiössä ei ole islamin olemus, vaan uskontoaan eri tavoin harjoittavat muslimit. Tämän kaltainen Suomessa asuvia muslimeja koskeva tutkimus on pääasiassa keskittynyt somaleihin ja tataareihin. (Sakaranaho 2008, 20-21, 24-25.) Näistä mainittakoon Marja Tiilikaisen tutkimus, jossa kuvataan somalinaisten elämää ja heidän arkielämän käytännöissä tulkitsemaa ja ”tuottamaa” islamia (Tiilikainen 2003). Lisäksi joitakin tutkimuksia on tehty myös muista etnisistä ryhmistä ja toisen sukupolven maahanmuuttajista (Sakaranaho 2008, 25).

3.2 Islamiin kääntyneitä koskeva tutkimus

Perinteisesti uskonnolliseen kääntymiseen liittyvä tutkimus on keskittynyt lähinnä uusiin uskonnollisiin liikkeisiin Yhdysvalloissa³ ja islamin leviämiseen historiallisesta näkökulmasta.⁴ Sen sijaan islamiin kääntymistä tämän päivän länsimaissa ei ole vielä kattavasti tutkittu ja monissa olemassa olevissa tutkimuksissa ei sukupuoli ole ollut keskeisessä asemassa, vaikka se on ratkaiseva tekijä ilmiön ymmärtämiseksi. (Nieuwkerk 2006, 2.) Tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu nimenomaan naisten islamiin kääntymistä, painopiste on ollut niissä henkisissä sekä sosiaalisissa, materiaalisissa ja poliittisissa tekijöissä, jotka muodostavat syyt naisten kääntymiselle ja islamin aktiiviselle levittämiseksi kääntymisen jälkeen. Toiseksi tutkittaessa naisten kääntymistä islamiin, on tarkasteltu sukupuolen vaikutusta vapauteen valita oma uskonto sekä sukupuolen merkitystä kääntymisen jälkeen. Naisille islamiin kääntymisen on suurempi muutos kuin miehille, koska ero naisen asemassa kristillisen ja islamilaisen kulttuurin välillä on suurempi kuin miesten. Lisäksi naisten huivin käyttö synnyttää länsimaissa reaktioita, koska huivi ja naisten alisteinen asema nähdään islamin ”toiseuden” symboleina. (Jansen 2006, xii.)

Suomessa islamiin kääntymistä ja kääntyneitä ei ole juurikaan tutkittu (Sakaranaho 2008, 25). Joitakin pro gradu -tutkielmia on aiheesta kuitenkin tehty Suomessakin. Esimerkiksi Anne Haataja (2010) tarkasteli sosiaaliantropologian alaan kuuluvassa tutkielmassaan, millaista arkea ja islamia muslimiksi aikuisiällä kääntyneet naiset elävät ja rakentavat osana suomalaista yhteiskuntaa. Muissa länsimaissa muslimikäännynnäisiä on tutkittu enemmän ja tässä luvussa esittelen työni kannalta keskeisempiä tutkimuksia, joita ovat lähinnä Euroopassa ja erityisesti Ruotsissa tehty tutkimus, jonka konteksti on lähinnä Suomea niin maantieteellisesti kuin kulttuurisestikin.

³ A. Aldridge (2000) Religion in the Contemporary World: A Sociological Introduction.

⁴ Y. Dutton (1999) Conversion to Islam: Qur’anic Paradigm. Teoksessa C. Lamb & M. Bryant (toim.) Religious Conversion, Contemporary Practices and Controversies.

Anne Sofie Roald (2006) on tutkimuksessaan tarkastellut tanskalaisia, norjalaisia ja ruotsalaisia muslimikäännynnäisnaisia ja -miehiä ja kuinka ”skandinaavinen islam” muotoutuu käännynnäisten elämässä. Tutkimuksen mukaan nimenomaan korkealle koulutetut ja jo useamman vuoden islamin uskossa olleet henkilöt sisällyttävät islamiin skandinaavisia arvoja tai tarkemmin sanottuna löytävät skandinaavisille arvoille islamilaisen perustan. Tuottaessaan ja luodessaan uudenlaista islamia kääntyneet eivät katso sellaisten asioiden, jotka ymmärretään epäoikeudenmukaisiksi ja epätasa-arvoisiksi kuuluvan islamin piiriin ja vastaavasti hyvinä ja oikeina pidetyt ajatukset ja toiminta hyväksytään islamiin kuuluvaksi. Se mitä kukin pitää oikeana ja vääränä kumpuaa kulttuurisista ja henkilökohtaisista tekijöistä. Merkityksellistä tässä on se, että käännynnäisille islam edustaa heidän hyvinä ja oikeina pitämiään asioita ja väärät asiat ovat puolestaan islamin vastaisia. Tällainen uusi islamilainen malli ottaa piirteitä sekä muslimien kulttuurisesta kontekstista että skandinaavisesta kulttuuripiiristä. (Roald 2006, 48, 55.) Myös blogikirjoituksista nousee selkeästi esiin hyvien asioiden liittäminen omaan islamiin ja huonoina pidettyjen asioiden rajaaminen uskonnon oppien ulkopuolelle. Itselle tärkeiden asioiden liittäminen uuteen uskuntoon tapahtuu etsimällä niille perustelut islamin uskonnollisista lähteistä ja sisällyttämällä ne näin osaksi ”omaa islamia”.

Karin van Nieuwkerk (2006) on tutkinut hollantilaisia islamiin kääntyneitä naisia. Nieuwkerkin mukaan kääntyneiden elämäkerrat ja valitut islamin diskurssin muodot ovat läheisesti sidoksissa toisiinsa. Toisin sanoen islamin merkitys kääntyneille ja siihen liittyvät puhutavat, joita he rakentavat, ovat suoraan yhteydessä heidän elämäntarinaansa. Esimerkiksi jotkut naiset olivat kokeneet vanhempien avioeron tai seksuaalista häirintää, ja he näkivät tarpeellisena islamin käytännön pitää tietty etäisyys sukupuolien välillä. Islam voi vakuuttaa ihmisen eri syistä ja islamilainen diskurssi puhutella monia eri puolia yksilön identiteetissä. Ihmiset kääntyvät islamiin henkilöinä, joilla on tietyt ammatilliset, uskonnolliset, rodulliset ja etniset identiteetit. Islam ei ainoastaan tarjoa erilaisia diskursseja uskovien käyttöön, vaan nimenomaan juuri rotuun, etnisyyteen, ikään ja sukupuoleen liittyviä diskursseja, jotka vetoavat kääntyneisiin. Kääntymisen jälkeen henkilön täytyy oppia ja toteuttaa uusia sosiaalisia ja uskonnollisia käytäntöjä ja ajatuksia. Kääntyneiden harjoittamat uskonnolliset käytännöt johtavat diskurssien jatkuvaan uudelleentulkintaan ja -ymmärtämiseen sekä niistä neuvottelemiseen. (Nieuwkerk 2006, 2, 10-11.) Islamiin kääntyminen vaikuttaa siis elämän kaikkiin osa-alueisiin ja kääntyneen täytyy arvioida uudelleen identiteetin eri puolia. Blogien kirjoituksissa käsiteltiin islamin myötä muuttuneita käsityksiä koskien erityisesti uskonnollista ja sukupuoli-identiteettiä.

Nicole Bourque (2006) on tutkinut muslimikäännynnäisnaisia Skotlannissa. Tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti sitä, kuinka kääntyminen islamiin vaatii uskonnollisen, sosiaalisen, kansallisen ja sukupuoli-identiteetin uudelleen neuvottelemista ja kuinka nämä uudet identiteetit ilmaistaan uusien kehollisten käytäntöjen kautta ja myös laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Naisten islamiin kääntyminen oli pitkä prosessi, joka alkoi uskonnollisen ja sukupuoli-identiteetin uudelleentuottamisella. Vaikka muslimiksi kääntyminen merkitsi suurta muutosta naisten elämässä, he myös tunsivat olleensa muslimeja ja ajatelleensa monista asioista islamin mukaan jo ennen kääntymistään. (Bourque 2006, 233, 240.) Suomalaisten musliminaisten blogikirjoituksissa näkyy jatkuvuuden ajatus islamiin kääntymisessä, vaikka uskonnollinen kääntyminen merkitsee aina myös jonkinasteista muutosta elämässä. Naisten ajatusmaailma ei ole kuitenkaan muuttunut radikaalisti islamiin kääntymisen myötä, vaan he kokevat islamin oppien käyvän hyvin yksin omien ajatustensa kanssa. Vaikka islamiin kääntyminen edellyttää erityisesti naisilla sukupuoli-identiteetin uudelleenmäärittelyä, ei suomalaisten kääntyneiden musliminaiseuteen liittämät asiat näytä vaativan radikaalia muutosta heidän omassa henkilökohtaisessa ajatusmaailmassaan. Kyse on ennemminkin ristiriidasta naisten minäkuvan ja ympäristön suhtautumisen välillä. Blogikirjoituksissa pyrittiin myös avaamaan ja osoittamaan vääriksi lännessä vallitsevia stereotyyppisiä käsityksiä musliminaisista.

Anna Mansson McGinty (2006) on tutkinut amerikkalaisia ja ruotsalaisia muslimiksi kääntyneitä naisia. Naiset alkoivat kääntymisen jälkeen miettiä uudestaan sukupuolirooleja ja -suhteita sekä kyseenalaistamaan aikaisemmin itsestäänselvyyksinä pidettyjä käytäntöjä ja tutkimaan uusia. Joillekin kääntyneille tietyt islamilaiset ajatukset naiseudesta ja perheestä vaikuttivat houkuttelevilta. Kääntyminen mahdollistaa tasa-arvoon, naiseuteen ja sukupuoleen liittyvien näkemysten uudelleenarvioinnin. Kääntyneet kuitenkin myös kritisoivat sekä ruotsalaiseen ja amerikkalaiseen että islamiin liittämäänsä vallitsevia sukupuolidiskursseja ja representaatioita määritellesään omaa identiteettiään ja naiseuttaan. Kääntyneet naiset arvostelivat vahvasti esimerkiksi länsimaissa julkisuudessa pursuavaa seksuaalisuutta ja muita asioita, joita he pitivät naisen kehon esineellistämisenä. Jotkut myös korostivat oikeutta olla erilainen suhteessa länsimaisiin kauneusihanteisiin ja elää ilman, että muut arvostelevat heitä ulkonäön perusteella. Naiset ilmaisivat sosiaalista kritiikkiä länsimaissa vallalla olevaa naisen kehon julkista hyväksikäyttöä ja seksuaalisuuden esittämistä kohtaan. Huivin käyttö ja peittävä pukeutuminen oli heidän elämässään reaktio länsimaisiin käytäntöihin, jotka koettiin alentavina ja epäkunnioittavina samaan tapaan kuin länsimaissa muslimien huivin käyttö nähdään usein naista alentavana toimintona. (Mansson McGinty 2006, 85, 124.) Näkemys peittävästä pukeutumistyylistä

vastareaktionä naisten esineellistämiseen länsimaissa nousi esille myös niissä aineiston blogeissa, joissa uskonnollista pukeutumista pohdittiin. Pukeutuminen ja sen merkitykset herättivät ajatuksia erityisesti vasta hiljattain islamiin kääntyneiden naisten kirjoituksissa.

3.3 Uskonnon ja sukupuolen tutkimuksen kritiikki

Tutkielmani liittyy myös uskonnon ja sukupuolen kriittiseen tutkimukseen, jota tehdään monella eri alalla. Elina Vuolan (2010) mukaan yhteiskuntatieteellinen naistutkimus suhtautuu uskontoon ja uskonnollisiin naisiin yleensä kahden eri näkökulman kautta. Uskonnolle annetaan usein joko liian suuri merkitys tutkittavien elämässä tai sen merkitys saatetaan sivuuttaa kokonaan. Vaarana on tällöin epäanalyttisyys, naisten uskonnollisen toimijuuden sivuuttaminen sekä pinnallinen ja homogenisoiva suhtautuminen uskontoon. Uskonnon merkityksen sivuuttaminen kokonaan juontuu osaltaan oletuksesta, että maallistuminen ja uskonnon yksityistyminen olisi vääjäämätön kehityskulku kaikkialla maailmassa, vaikka sitä on tapahtunut lähinnä vain Länsi-Euroopan maissa. Toiseksi uskonnolliset yhteisöt ja traditiot on nähty olevan naisten itsenäistymis- ja vapauspyrkimysten esteenä erilaisissa yhteiskunnissa. Lisäksi uskonto on sivuutettu eurosentrismin seurauksena, jolloin eurooppalainen kulttuuri on asetettu normiksi muille kulttuureille. (Vuola 2010, 172-173.)

Toisaalta uskonto saatetaan nähdä naisen aseman ainoana tai pääasiallisena selittäjänä erityisesti silloin, kun kyseessä on toisen kulttuurin naiset. Mietin paljon tätä kysymystä myös omassa työssäni, koska tarkastelen nimenomaan ”musliminaisuuden” tuottamista blogiteksteissä. Kääntyneille musliminaisille itselleen islam näyttää kuitenkin olevan selkeästi ensisijainen ja vieläpä itse valittu konteksti, jossa naiseutta tuotetaan. Kääntyneet etsivät aktiivisesti tietoa islamin uskonnollisista lähteistä pohtiessaan mitä ylipäätään tarkoittaa olla musliminainen ja miten sen tulisi näkyä arkielämän käytännöissä. Vaikka uskonto on kääntyneille tärkeä elämää säätelevä tekijä, ovat he kuitenkin samalla suomalaisia naisia, jotka sisällyttävät islamiin myös suomalaisina pitämiään arvoja. Näille arvoille etsitään usein perustelut islamin uskonnollisista lähteistä, jolloin niistä tulee osa islamia. Näin naiset eivät siis omaksu islamia sellaisenaan, vaan sitä tulkitaan uudelta näkökulmasta ja samalla naiset tekevät omia tulkintoja myös identiteetistään muslimina.

Tästä päästään Vuolan (2010, 172) mainitsemaan tutkimuksen kritiikkiin, joka liittyy tutkijoiden sokeuteen koskien uskonnon monimuotoisuutta ja sen mahdollisesti myönteisiä merkityksiä naisten elämässä. Tässä tutkielmassa aineisto muodostuu nimenomaan naisten omista tulkinnoista ja käsityksistä islamista, joka näkyy erilaisissa arkielämän käytännöissä. Blogia ylläpitävät suomalaiset musliminaiset ovat omien sanojensa mukaan itse päättäneet kääntymisestään islamin uskoon ja he kokevat kääntymisen ja muslimina elämisen pääsääntöisesti positiivisena asiana ristiriidoista ja vaikeuksista huolimatta.

Sen lisäksi, että uskontoa ei tule nähdä naisten elämän ainoana selittäjänä, ei myöskään sukupuoli tule nähdä liian vahvana yhteisenä nimittäjänä. Naisten tarkastelua yhtenä yhtenäisenä ryhmänä on kritisoitu erityisesti kolmannen maailman naisia käsittelevien tutkimusten kohdalla. Kritiikin mukaan naisia ei tulisi nähdä ryhmänä, joka luokka- ja kulttuurieroista huolimatta konstituoidaan yhtenäiseksi ja ristiriidattomaksi ryhmäksi, jolle identiteetti määritellään jo ennen itse analyysiprosessin alkua. (Mohanty 1999, 237.) Tämä kritiikki on syytä ottaa huomioon myös muussa kuin kolmannen maailman naisia koskevassa tutkimuksessa. Esimerkiksi tässä työssä aineisto on jo lähtökohtaisesti rajattu koskemaan vain naisia. Pyrin analysoimaan aineistoa ottaen huomioon myös sen, että vaikka naisia yhdistää suomalaisuuden ja islamin lisäksi myös sukupuoli, ei heitä voi lähtökohtaisesti nähdä yhtenäisenä ryhmänä, vaan heidän naiseudelle antamat merkitykset ja arkielämän islam voivat olla hyvin monimuotoisia ja vaihtelevia.

4. TEOREETTISIA LÄHTÖKOHTIA

Ensisijainen tarkoitus tässä työssä ei ole tarkastella varsinaisia islamiin kääntymisen syitä, mutta uskonnollinen kääntyminen kuitenkin kuuluu erottamattomasti työni teoreettisiin lähtökohtiin, koska kääntymisteorioiden näkökulmat ovat olennainen tekijä ilmiön kokonaisvaltaisessa hahmottamisessa. Uskonnollista kääntymistä ei monissa teorioissa pidetä hetkellisenä tapahtumana, vaan pitkäaikaisena prosessina ja kääntyneiden elämässä voidaan nähdä tämän prosessin eri vaihteita, vaikka varsinaisesta kääntymisestä olisi kulunut jo pidempikin aika. Tarkastelen tässä luvussa erityisesti niitä ajankohtaisia näkökulmia, jotka ovat mielestäni olennaisimpia länsimaalaisia muslimikäännynnäisiä tutkittaessa.

4.1 Uskonnollinen kääntyminen

Traditionaalisissa teorioissa islamiin kääntymisen nähtiin olevan seurausta muun muassa voiman käytöstä, uusien poliittisten hallintojen valtaannoususta ja islamin leviämistä kauppiaiden välityksellä. *Islamisaatioteoriat* eivät ole yleensä painottaneet yksilön merkitystä kääntymisessä, vaan sellaisten sosiaalisten, kulttuuristen, uskonnollisten ja poliittisten ympäristöjen luomista, joissa yksilöillä, perheillä, yhteisöillä ja yhteiskunnilla on suotuisat puitteet harjoittaa ”islamilaista elämäntapaa”. (Rambo 1999, 268.)

*Globalisaatioteoria*⁵ on yksi uudemmissa kääntymisteorioista ja se painottaa maailmanlaajuisten kommunikaatiojärjestelmien, kuten internetin, yleistymisen vaikutusta ajatusten ja ideoiden liikkuvuuteen ja sen myötä uskonnolliseen kääntymiseen (Rambo 1999, 262). Tämä on olennainen lähtökohta oman työni kannalta, koska aineisto muodostuu yksinomaan virtuaalimaailmassa tuotetusta tekstistä. Blogeista käy ilmi, että internet on keskeisessä asemassa etsittäessä tietoa islamista ja blogin pitäminen on erittäin tärkeää islamiin kääntyneille etenkin silloin, kun virtuaalimaailman ulkopuolella ei ole tarpeeksi muslimikontakteja.

*Jälkikolonialistisessa teoriassa*⁶ uskonnon nähdään levinneen osana kolonialismia esimerkiksi Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Uudemmassa *feministisessä teoriassa*⁷ puolestaan korostetaan sukupuolen merkitystä kääntymisprosessissa ja kääntymisen mahdollisia positiivisia ja

⁵ Peter van der Veer (1996) *Conversion to Modernities: The Globalization of Christianity*.

⁶ Gauri Viswanathan (1998) *Outside the Fold: Conversion, Modernity, and Belief*.

⁷ Susan Juster (1994) *Disorderly Women: Sexual Politics and Evangelicalism in Revolutionary New England*.

negatiivisia vaikutuksia naisten elämään ja toimijuuteen. (Rambo 1999, 262-265). Feministinen näkökulma nousee esiin myös suomalaisten musliminaisten blogeissa. Naiset kokevat uskonnollisen muutoksen ensisijaisesti nimenomaan positiivisena ja ”voimaannuttavana” kokemuksena. Kääntymisen *älyllistä puolta korostavassa teoriassa*⁸ ihmisten nähdään aktiivisesti yrittävän ymmärtää, ennustaa ja kontrolloida sosiaalisessa ja kulttuurisessa maailmassa tapahtuvia asioita, jolloin kääntyminen uuteen uskontoon voi tuoda järjestystä ja mielekkyyttä elämään. Tähän liittyy myös ihmisten universaali tarve löytää tarkoitus tai selitys niin arkielämän asioille kuin suuremmillekin elämän ristiriidoille. (Rambo 1999, 262-265, 267.). Yksi myös suomalaisia naisia islamissa kiehtova piirre on nimenomaan sen kokonaisvaltaisuus. Islamin koetaan järjestävän ja rytmittävän elämän uudella mielekkäällä tavalla.

*Narratiiviteoria*⁹ perustuu ajatukselle ihmisten pyrkimyksestä järjestää ja ymmärtää omaa elämäänsä kertomalla tarinoita. Joissakin uskonnoissa elämäkerran uudelleenrakentaminen on keskeinen osa kääntymisprosessia ja antaa merkityksen henkilön identiteetille, ihmissuhteille, jumalalle sekä koko maailmalle ja elämälle. (Rambo 1999, 265.) Internetissä olevat blogikirjoitukset voidaan nähdä myös eräänlaisina kääntymistarinoina. Uuteen uskontoon kääntyminen ja sen oppien mukaan eläminen kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi, joka kulkee mukana puhuttaessa niin arkielämästä, ihmissuhteista, perheestä, harrastuksista kuin politiikastakin. *Identiteettiteoriassa*¹⁰ puolestaan huomioidaan kaupungistumisesta, modernisaatiosta ja maallistumisesta aiheutuva identiteettien hajoaminen, joka luo valtavan paineen minän uudelleenmäärittelylle (Rambo 1999, 265). Kääntyneet suomalaisnaiset kokevat uskonnollisen identiteetin ensisijaiseksi ja se luo näin myös yhtenäisyyttä ja mielekkyyttä elämään.

*Rituaaliteoriassa*¹¹ rituaalien nähdään olevan luontaisia subjektiviteetin ja yhteisön rakentumisessa. Tällaisia rituaaleja islamissa ovat esimerkiksi paastoaminen ramadanin aikaan ja uskonnollinen pukeutuminen. Myös uskonnon *symbolijärjestelmät*¹² voivat olla merkityksellisiä kääntyneelle. Jotta erilaiset kääntymisteoriat olisivat uskottavia, tulisi kääntymistä tutkivilla tieteenaloilla ottaa huomioon myös *eri kulttuureissa vallitsevat käsitykset*¹³ esimerkiksi yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden merkityksestä. Monet islamiin kääntyneet länsimaalaiset kokevat juuri islamin

⁸ Robin Horton (1975) On the Rationality of Conversion.

⁹ Wayne C. Booth (1995) The Rhetoric of Fundamentalist Conversion Narratives. Teoksessa Martin E. Marty and R. Scott Appleby (toim.) Fundamentalisms Comprehended, pp. 367–395.

¹⁰ Bailey V. Gillespie (1991) The Dynamics of Religious Conversion: Identity and Transformation.

¹¹ Victor Turner.

¹² Curtis D. Smith (1990) Religion and Crisis in Jungian Analysis.

¹³ Alan Roland (1996) Cultural Pluralism and Psychoanalysis: The Asian and North American Experience.

yhteisöllisyyden ja ajatuksen maailmanlaajuisesta ummasta kiehtovana, koska länsimaisen elämäntavan nähdään korostavan ja ihannoivan liiaksi yksilöllisyyttä. Erilaisissa kääntymisteorioissa usein vähätellään tai jopa kiistetään kääntymisen *uskonnollinen ja hengellinen puoli*¹⁴, vaikka se on monille kääntyneille merkityksellinen asia. Uskonnolliset ja hengelliset traditiot vaikuttavat henkilön kääntymiseen tiettyjen uskonnollisten myyttien, rituaalien ja symbolien kautta. (Rambo 1999, 263-266.) Joissakin kääntymisteorioissa painotetaan myös kääntymisen psykologisia puolia.

*Prosessiteorioissa*¹⁵ kääntyminen nähdään uskonnollisena prosessina, joka tapahtuu ajassa ja tilassa. Kääntymistä toiseen uskontoon ei siis nähdä hetkellisenä tapahtumana, vaan monimutkaisena ja jatkuvana uskonnollisen muutoksen prosessina. Kääntyminen tapahtuu keskellä ihmisten, tapahtumien, ideologioiden, instituutioiden, odotusten ja kokemusten dynaamista kenttää. Kääntymisprosessin ulottuvuudet ovat moninaiset, interaktiiviset ja kasaantuvat. Rambo ja Farhadian (1999) ovat erottaneet kääntymisessä seitsemän eri vaihetta, jotka eivät kuitenkaan esiinny aina samassa järjestyksessä, vaan ne voivat vuorotella eri tavoin ja vaikuttaa kääntyvään henkilöön tai ryhmään eri intensiteetillä. (Rambo & Farhadian 1999, 23-24, 33.) Aineistosta näitä eri kääntymisprosessin vaiheita on tunnistettavissa erityisesti sellaisten naisten kirjoituksista, jotka ovat olleet islamin uskossa vasta joitakin vuosia. Blogista selkeimmin esille nousevat neljä viimeistä kääntymisprosessin vaihetta.

1) Ensimmäisellä vaiheella viitataan niihin yleisiin puitteisiin ja ympäristöön, jossa muutos tapahtuu. Erilaiset tekijät ympäristössä vaikuttavat myös muissa kääntymisen vaiheissa joko edistämällä tai rajoittamalla muutosta. Vastavuoroisesti kääntymisprosessin eri vaiheet vaikuttavat kääntyneen elinympäristöön. (Rambo & Farhadian 1999, 24-25.)

2) Toinen kääntymisen vaihe on joko ulkoapäin tuleva tai sisäinen kriisi subjektin itsestäänselvyytensä pidetyssä maailmankuvassa, jolloin henkilö on avoimempi hyväksymään myös uusia uskonnollisia vaihtoehtoja. (Rambo & Farhadian 1999, 25-27.)

3) Kriisin kohdannut ihminen alkaa etsiä keinoja selvitäkseen vaikeasta tilanteesta ja esimerkiksi elämän tarkoituksen etsiminen voi tässä vaiheessa toimia motivaationa uskonnolliselle kääntymiselle. (Rambo & Farhadian 1999, 27-28.)

¹⁴ John Renard (1996) *Seven Doors to Islam: Spirituality and the Religious Life of Muslims*.

¹⁵ Lewis R. Rambo (1993) *Understanding Religious Conversion*.

4) Seuraavaa vaihetta kutsutaan kohtaamiseksi ja siinä kääntyjä on kanssakäymisessä ”käännättäjän” tai uutta uskontoa edustavan henkilön kanssa. Tämä vaihe voi nopeuttaa kääntymisprosessia merkittävästi. (Rambo & Farhadian 1999, 28-29.)

5) Vuorovaikutusvaiheessa kääntyjä on entistä intensiivisemmin tekemisessä uskonnollisen ryhmän kanssa, josta seuraa muutoksia ajattelutavoissa, käyttäytymisessä, tunteissa, arvoissa ja toiminnassa. Mitä tiiviimmät uudet ihmissuhteet ovat, sitä todennäköisempää on kääntyminen. Henkilö oppii myös uskonnollisista traditioista enemmän ja osallistuu rituaaleihin. Muslimeilla tämä tarkoittaa esimerkiksi paastoamista ramadanin aikana. Lisäksi henkilö omaksuu tietynlaisen kielenkäytön ja uskonnollisen terminologian, joka voi vaikuttaa dramaattisesti koko maailmankuvaan. Lopuksi henkilö oppii uudet roolit ja käyttäytymään uuden uskonnon vaatimalla tavalla. Henkilön koko identiteetti on tällöin muutoksen tilassa. (Rambo & Farhadian 1999, 29-31.)

6) Sitoutumisvaiheessa henkilö tekee lopullisen päätöksen kääntymisestä ja uutta henkistä suuntautumista vahvistetaan erilaisin rituaalein, kuten esimerkiksi uskonnollisen nimen käyttöön otolla tai uskonnon mukaisella pukeutumisella. (Rambo & Farhadian 1999, 31-32.)

7) Erilaiset kokemukset, teot ja uskomukset joko nopeuttavat tai hidastavat kääntymisprosessia. Kääntymisen luonne ja laajuus riippuvat myös siitä, kuinka moneen elämän osa-alueeseen kääntymisprosessi vaikuttaa ja kuinka kattavia nämä muutokset ovat. Henkilön täytyy joka tapauksessa muuttaa näkökulmaansa älyllisesti, eettisesti, uskonnollisesti, sosiaalisesti ja poliittisesti, jotta kääntyminen olisi mahdollista. (Rambo & Farhadian 1999, 32-33.)

Islamiin kääntymisen piirteitä

Berger ja Luckmann (1994) kuvaavat uskonnollista kääntymistä historiallisena muuttumisen perustapauksena ja subjektiivisen todellisuuden muutoksena. Toteutuakseen muutosprosessi edellyttää muun muassa vanhan todellisuuden uudelleentulkintaa käyttämällä uuden todellisuuden tarjoamia välineitä. Kääntyneen täytyy legitimoida uusi todellisuus ja ne vaiheet, joiden kautta se omaksutaan. Tästä uudelleen tulkinnasta seuraa murros yksilön subjektiivisessa elämänhistoriassa, jolloin se jäsentyy aikaan ennen ja jälkeen kääntymisen. Kaikki asiat ennen kääntymistä nähdään johtaneen siihen ja kaiken kääntymisen jälkeisen katsotaan kumpuavan kääntymisen luomasta uudesta todellisuudesta. (Berger & Luckmann 1994, 179-180.) Eri tutkimuksissa koskien

länsimaalaisia muslimikäännynnäisiä ei tällaista totaalista murrosta kääntyneiden elämänhistoriassa ole kuitenkaan tullut ilmi. Vaikka islamiin kääntyneet hylkäävät tietyt arvot ja elämäntavat, eivät he kuitenkaan kiellä totaalisesti entistä elämäänsä ja minäänsä. Sen sijaan he pyrkivät uudelleen järjestelemään elämäkertansa ja luomaan siihen yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta neuvottelemalla merkityksistä menneen ja nykyisen minän välillä. (Mansson McGinty 2006, 33.)

Kääntyminen toiseen uskontoon on siis jatkuva muutoksen tila, johon liittyy niin uskonnollinen, sosiaalinen kuin kulttuurinenkin muutos. Kääntyminen on monikerroksinen prosessi, jossa uusia identiteettejä ja diskursseja tuotetaan jatkuvasti uudelleen. Silti islamin välittämän sanoman täytyy olla uskottava. (Nieuwkerk 2006, 2, 10-11.) Islamiin kääntyneet eivät usein itsekään näe kääntymisensä tapahtuneen tietynä intensiivisten tunteiden hetkenä, vaan kokevat sen olevan tulos pitkään jatkuneesta islamiin liittyvien tekstien lukemisesta, muslimiyhteyksien kanssa keskustelemisesta ja vierailuista muslimimaissa. Naisten kertomuksissa muslimiksi kääntyminen heijastelee usein muutoksia, mutta puhuessaan kääntymisen tuomista elämän muuttavista kokemuksista, sovittavat he niihin myös tunteet ”kotiin palaamisesta” ja elämän yhtenäisyydestä. (Mansson McGinty 2006, 33-34.)

Jokaisella islamiin kääntyneellä on omat henkilökohtaiset syynsä kääntyä muslimiksi, mutta tiettyjä yhdistäviä piirteitä voidaan havaita. Tutkimusten mukaan monet muslimiksi kääntyneet ovat korkealle koulutettuja niin Pohjoismaissa, Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin. Toisin kuin kristinuskon kohdalla, islamin uskoon kääntymiseen liittyy harvoin yliluonnollisia kokemuksia ja suuria tunteita. Islamiin kääntyminen näyttää pikemminkin olevan siis älyllinen prosessi, jossa ihminen on jo pitkään etsinyt, tutkinut ja pohtinut eri vaihtoehtoja. Monet kääntyneet kertovat islamin sanoman loogisuuden olleen tärkeä osa heidän kääntymispäätöstään ja islamin vastanneen heidän omia tuntemuksiaan ja ajatuksiaan parhaiten. Kääntyneet pitävät islamia loogisena ja rationaalisenä uskontona, joka ei ole ristiriidassa vaan pikemminkin yhteensovittavissa modernin tieteen kanssa ja näin ollen ainoa mahdollinen vaihtoehto valistuneelle ihmiselle. Islamia pidetään myös yksinkertaisena ja helposti ymmärrettävänä verrattuna monimutkaisiin kristillisiin perinteisiin ja oppeihin. Monet kokevat etteivät ole koskaan omaksuneet kristinuskon opetuksia pyhästä kolminaisuudesta, vaan kääntyvät mieluummin selkeästi yksijumalaiseen islamin uskoon. Islam nähdään myös käytännöllisenä uskontona, koska sen antamat säännöt ja rajoitukset kattavat elämän kaikki osa-alueet ja antavat selkeitä ohjeita arkielämään. (Roald 2004, 16, 100-104.)

Skandinaavisia muslimikäännynnäisiä tutkittaessa ilmeni, että 91 prosenttia heistä oli tekemisessä yhden tai useamman muslimin kanssa islamiin kääntymisen aikoihin. Henkilökohtaiset suhteet voidaan nähdä tärkeänä osana islamiin kääntymisessä, vaikka ne eivät voi kuitenkaan yksinään olla syy kääntymiselle. Länsimaissa on paljon ihmisiä, joilla on ystävyysuhteita tai parisuhde muslimin kanssa, mutta he eivät silti itse käänny islamiin. Omakohtaiset suhteet toisiin muslimeihin on silti tärkeä tekijä kääntymisessä, koska ilman niitä olisi vaikea nähdä ja tutustua islamiin ohi sen ankarien sääntöjen ja traditionaalisten sukupuoliroolien. Lisäksi islam on länessä vähemmistöuskonto ja siihen suhtaudutaan yleisellä tasolla hyvin kielteisesti, joten positiiviset kohtaamiset muslimien ja ei-muslimien välillä ennen kääntymistä ovat usein välttämättömiä. (Roald 2004, 99-100.)

Samoin yhteisöllisyys on yksi merkittävä syy islamiin kääntymiselle. Muslimit muodostavat maailmanlaajuisen yhteisön eli umman, jonka kaikki jäsenet ovat tasavertaisia toistensa kanssa ainakin teoriassa ja muita muslimeja kutsutaan veljiksi ja siskoiksi. Muslimien keskuudessa vallitseva yhteisöllisyys viehättää monia islamiin kääntyneitä varsinkin alkuvaiheessa, jossa he usein tuntevat olonsa yksinäiseksi tilanteessa, jossa vanhat ihmissuhteet ovat voineet päättyä tai muuttua etäisemmiksi kääntymisen seurauksena. Oma yhteiskunta nähdään usein individualistisena, jossa jokainen pitää huolen vain itsestään ja perheestään. Muslimiyhteisöön liitetään sen sijaan yhteisöllisyys ja muista ryhmän jäsenistä välittäminen laajemminkin. Myös yleisemmin tyytymättömyys läntiseen sivilisaatioon sekä oman yhteiskunnan arvoihin ja uskonnollisiin oppeihin on nähty olevan yksi tekijä islamiin kääntymisessä. (Roald 2004, 100, 256-257.)

Uskonnollinen yhteisö ylipäätään on erittäin tärkeä kääntyneille ja jopa välttämätön menestyksellisen kääntymistapahtuman kannalta. Uskonnollista yhteisöä tarvitaan, jotta kääntymiskokemus säilyisi uskottavana ja kääntynyt voisi ottaa kokemuksen vakavasti. Uskonnollinen yhteisö ylläpitää uuden todellisuuden säilymisen edellyttämää uskottavuusrakennetta. Uskonnollinen kääntymisen tuo mukanaan myös keskustelusuhdeiden uudelleenjärjestelyn, jolloin merkitykselliset keskustelukumppanit vaihtuvat. Kääntyneet pitävät yllä muuttunutta subjektiivista todellisuutta kanssakäymisessä ja keskustelussa toisten uskovien kanssa. Samalla aikaisemmat ihmissuhteet saattavat menettää merkitystään tai jäädä kokonaan kääntyneen irrottautuessa aiemmasta maailmastaan ja sitä tukevasta uskottavuusrakenteesta. (Berger & Luckmann 1994, 178-180.)

Roald (2006) on erottanut kolme eri vaihetta, jotka ihmiset käyvät läpi kääntyessään islamiin. Heti kääntymisen jälkeen uudet muslimit ovat erittäin innostuneita muslimieistä ja muslimikulttuurista. Tätä ensimmäistä vaihetta Roald kutsuu ”rakastumisvaiheeksi” ja siinä islam täyttää muslimin elämän täysin ja kääntynyt haluaa noudattaa jokaista pientäkin yksityiskohtaa, joka liittyy islamiin. (Roald 2006, 49-51.) Kääntymisprosessin toista vaihetta Roald kuvaa ”pettymykseksi”, koska uudet säännöt ja rajoitukset alkavat aiheuttaa myös negatiivisia reaktioita ja islamin opiskelun myötä kääntyneet alkavat erottaa islamin kulttuuriset ilmaisut oikeasta ”puhtaasta” islamista. Kääntyneistä tulee ajan myötä kriittisempiä syntymuslimeja kohtaan, jotka eivät usein eläkään ylevien islamilaiden ajatusten mukaisesti ja tähän tilanteeseen pettyneinä jotkut kääntyneet vieraantuvat kauemmas islamista tässä vaiheessa. (Roald 2006, 49-51.) Länsimaalaiset islamiin kääntyneet pitävät usein myös omaa islamiaan aluksi ikään kuin ”puhtaana” ja vapaana kulttuurisista piirteistä eivätkä siten näe sen kehittyneen länsimaalaisessa kulttuurisessa kontekstissa (Roald 2004, 275).

Kääntyneet tuntevat alkuvaiheessa usein myös olevansa sekä sisä- että ulkopuolisia, koska he eivät ole vielä täysin identifioituneet uuteen muslimiryhmään ja näkemysten muuttumisen jälkeen heidän on enää vaikea täysin samaistua alkuperäiseen ryhmäänsä. Lisäksi kääntyneen omakuva on yhä erilaisempi kuin se kuva, joka valtaväestöllä hänestä on muslimikäännynnäisenä. Kolmannessa kääntymisprosessin vaiheessa uudet muslimit alkavat hyväksyä ja ymmärtää eron islamin ideaalin ja käytännön toteutuksen välillä. Monet kääntyneet alkavat etsiä islamin ideoiden ja asenteiden uudenlaista ymmärtämistä ja tämä uusi islamin ymmärrys muotoutuu sen kulttuurisen kontekstin mukaan, jossa he elävät. Tässä ”kypsyysvaiheessa” monet kääntyneet kokevat olevansa länsimaalaisia yksilöitä, jotka elävät islamin puitteissa. (Roald 2006, 49-51.)

4.2 Keskeiset käsitteet

Työni keskeisimpiin käsitteisiin kuuluu kulttuurinen sukupuoli, jonka nähdään rakentuvan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Tarkastelen kulttuurisen sukupuolen käsitteeseen nojaten, millaista naiseutta blogiteksteissä tuotetaan ja representoidaan. Olennainen osa musliminaisten itserepresentaatiota on uskonnon mukainen pukeutuminen, jossa sukupuoli ja uskonnollinen identiteetti tuotetaan ruumiin pinnalla. Ruumiillisuuden-käsite on siis myös olennainen tässä työssä. Postmodernissa identiteettiteoriassa ihmisillä nähdään olevan monia pirstoutuneita identiteettejä, jotka ovat usein ristiriidassa keskenään. Islamiin kääntyneet naiset kuitenkin kokevat uskonnollisen

identiteetin ensisijaiseksi ja se toimii ikään kuin lähtökohtana myös muiden identiteettien määrittelyssä.

Sosiaalinen ja kulttuurinen sukupuoli

Sukupuoli jaetaan yleensä ”biologiseen” (sex) ja ”sosiaaliseen” (gender). Biologisella sukupuolella viitataan miesten ja naisten välisiin biologisiin ja anatomisiin eroihin ja sosiaalisella sukupuolella psykologisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin eroihin miesten ja naisten välillä. Sosiaalisen sukupuolen nähdään olevan kulttuurisesti tuotettu, jolloin esimerkiksi miesten ja naisten välisten käyttäytymiserojen nähdään kehittyvän naisellisten ja miehisten identiteettien oppimisen kautta. Sosiaalista sukupuolta uudelleentuotetaan lukuisilla erilaisilla teoilla arkielämän käytännöissä. (Giddens 1997, 91, 96.)

Jakoa biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen on kritisoitu postmoderneissa feministiteorioissa. Biologisen sukupuolen ”luonnollisuuden” on nähty olevan harhaa, koska on mahdotonta erottaa toisistaan materiaallinen ruumis ja siitä tuotetut representaatiot ja kulttuuriset määrittelyt. Toisin sanoen representaatiot ja diskurssit tuottavat ruumiit ja tässä prosessissa sukupuolijako merkitään myös biologiaan. (Liljeström 1996, 119.) Biologisen ja sosiaalisen sukupuolen erottamista toisistaan on kritisoinut myös Judith Butler (2006), jonka mukaan se minkä ymmärrämme biologiseksi sukupuoleksi, voidaan nähdä yhtä lailla kulttuurisesti rakentuneena kuin sosiaalinenkin sukupuoli. Ei ole mielekasta määrittellä sosiaalista sukupuolta biologisen sukupuolen kulttuuriseksi tulkinnaksi, joka kohdistuu jo edeltä käsin annettuun niin sanottuun ”luonnolliseen” biologiseen sukupuoleen, koska sosiaalinen sukupuoli merkitsee myös koko sitä tuotantokoneistoa, jolla biologiset sukupuolet vakiinnutetaan. (Butler 2006, 54-56.)

Sukupuoli ei muodostu yhtenäisesti ja johdonmukaisesti eri historiallisissa ympäristöissä, vaan se risteää myös muiden diskursiivisesti muodostuneiden mahdollisten identiteettien kanssa. Kyse on monimutkaisista erojen verkostosta, jota muovaavat muun muassa rodulliset, yhteiskunnalliset, etniset, kulttuuriset ja seksuaaliset erot ja identiteetit. Tämän seurauksena on mahdotonta erottaa ”sosiaalinen sukupuoli” niistä poliittisista ja kulttuurisista risteymistä, joissa sitä poikkeuksetta muodostetaan ja ylläpidetään. (Butler 2006, 50.) Tarkastelen tässä työssä sukupuolta kulttuurisena ja sosiaalisena ilmiönä, mutta myös ruumiillisuuden kautta. Sukupuoli ymmärretään kulttuurisen jäsenyyksen kautta esimerkiksi diskurssien ja puhetapojen analyyseissa sekä arkielämän ja

elämäntapojen tutkimuksessa. Kulttuurisessa sukupuolen jäsenyksessä kiinnostuksen keskipiste on naisen sijasta naiseudessa ja feminiinisyydessä. Sukupuolen kulttuurista jäsenystä voisi kutsua myös laadulliseksi sukupuolen ymmärtämisen tavaksi, koska se on liikkuva ja pohjautuu naisellisen ja miehekkään laatuja pohdintaan. Kulttuurinen sukupuoli käsittää seksuaalisuuden ja ruumiillisuuden sekä kulttuuriset naiseuden ja mieheyden merkitykset. (Lempiäinen 2003, 54, 81, 85.) Fornäsin (1998, 303) mukaan kulttuurinen sukupuoli viittaa siihen liittyvien symbolien ja kuvien joukkoon, joka merkitsee eri yhteisöille naisuutta ja mieheyttä.

Naisuus, ruumiillisuus ja representaatio

Käsitteet nainen, naisuus ja naisellisuus eivät ole yhtenäisiä ja itsestään selviä kategorioita. Käsite nainen ei viittaa yhteen yhteiseen identiteettiin eikä se ole niiden yhteisesti hyväksymä merkki, joita se väittää kuvaavansa ja edustavansa. Käsite nainen on ennemminkin nimeäminen, luokka ja kategoria, johon asetetaan tai asetetaan. Naisuus puolestaan määrittyy sekä ruumiilliseksi että kulttuuriseksi. Kun korostetaan naiseuden kulttuurisuutta, voi naiseuteen halutessaan kiinnittyä tai olla kiinnittymättä. Nämä käsitteet ovat siis keinotekoisia ja representoituja, mutta myös tärkeitä sosiaalisia, kulttuurisia ja materiaalisia kategorioita, jotka ovat tarpeellisia todellisuuden hahmottamisessa. Ne voivat toimia voimavaroina, keinoina, nautinnon lähteinä ja mahdollisuuksien antajana. Toisaalta ne voivat mieltä myös rajoituksiksi, jotka aiheuttavat surua ja riittämättömyyden tunnetta. Nainen, naisuus ja naisellisuus ovat jännitteisiä luokitteluja, joiden yksi keskeinen ongelma on, että ne peittävät naiseksi nimettyjen yksilöiden välisiä eroja ja erontekoja. (Gordon 2001, 16, 11-12.)

Jotta käsitteet naisuus ja naisellisuus olisivat mielekkäitä ja merkityksellisiä, täytyy niiden rakentua erotteluiden ja rinnastusten varaan. Naisellisuuden vastakohtana pidetään miehisyyttä, johon liitetään asioita tai käyttäytymistapoja, joita ei pidetä naiseuteen kuuluvina. Naisellisuuden käsitteelle annetut määreet puolestaan ilmentävät erilaisia asioita, jotka liitetään kuuluviksi siihen. (Alasuutari 1989, 101.) Ei ole kuitenkaan olemassa vain yhdenlaista feminiinisyyttä tai maskuliinisuuksia, vaan yhteiskunnan voimasuhteet, yksilön ikä, elämäntilanne, kulttuuriset tekijät ja sosiaalinen konteksti vaikuttavat aina kulttuurisen sukupuolen rakentumiseen (Martikainen 2000, 222). Feministisessä tutkimuksessa on myös pyritty kyseenalaistamaan länsimaiseen ajatteluun juurtuneita vastakkainasetteluja, joissa muun muassa käsitteet ruumis, luonto, tunne, materia, käytäntö ja perhe on liitetty naiseen ja mieli, kulttuuri, järki, tietoisuus, teoria ja työ puolestaan

mieheen. Lisäksi moderni länsimainen elämänpiiirijako yksityiseen ja julkiseen on kärjistänyt tätä vastakkainasettelua. (Palin 1996, 226; Liljeström 1996, 115.)

Representaation ajatus on keskeinen pohdittaessa sukupuolen tuottamista ja tekemistä arkielämässä. Sukupuolta rakennetaan sekä erilaisissa kulttuurisissa teksteissä ja institutionaalisissa käytännöissä että arkisissa teoissa, joita ovat esimerkiksi pukeutuminen, eleet ja puhetavat. Sukupuolen ilmaiseminen voidaan nähdä myös sen tekemisenä. Representaatiolla viitataan esittämiseen, edustamiseen ja uudelleenesittämiseen. Se on tapahtuma, jossa kuviin, objekteihin tai ihmisiin yhdistetään tietynlaisia merkityksiä. Representaatiolla tarkoitetaan symbolisia merkkejä, jotka viittaavat johonkin toiseen asiaan ja edustavat sitä. Samalla annetaan merkityksiä myös ympäröivälle maailmalle ja sosiaalisille suhteille. Lisäksi representaatio viittaa tähän merkityksenantoon toimintana ja tekoina. Representaatio määritellään usein samalla esittäväksi, edustavaksi ja tuottavaksi tapahtumaksi. Representaatioanalyysi liittyy kulttuurintutkimuksen kiinnostukseen ”rodun”, sukupuolen ja luokan kaltaisia identiteettiasemia ja niihin liittyviä sosiaalisia valtasuhteita kohtaan. Representaatioanalyysi pyrkii hahmottamaan sekä symbolisten esitysten että eletyn, materiaalsen todellisuuden suhteita, joiden nähdään myös kietoutuvan yhteen. (Paasonen 2010, 40, 45, 47.) Naisellinen erona representoituu ja merkityksellistyy nimenomaan ruumiissa, jonka ei voida ajatella olevan mielestä ja järjestä erillinen kokemuksen paikka (Anttonen 2000, 337).

Ruumista on feministisissä teorioissa tarkasteltu kulttuurisesti tuotettuna ja sukupuolitettu valta, tieto ja subjektius on nähty ruumiillisina. Naisen ruumis on nähty sortavien käytäntöjen kohteena tai välineenä, mutta myös vastarinnan ja emansipaation välineenä. Sortoa vastustavat strategiat voi jakaa yhtäältä ruumiin ylittämiseen ja toisaalta ruumiin näkemiseen positiivisena voimana. Ruumiin näkeminen voimavarana liittyy siihen, että ruumiin muokkaamiseen ja koristeluun liittyvässä mielihyvässä nähdään positiivisia ulottuvuuksia. Tähän liittyy ajatus yksilöllisestä itsemäärittelystä, jossa ruumis nähdään identiteetin rakentamisen ja vastarinnan välineenä. Ruumis voidaan nähdä myös pinnaksi, johon kulttuuriset merkitykset piirtyvät. Tällöin sukupuoli-identiteettien nähdään tapahtuvan ruumiin pinnalla esimerkiksi pukeutumisen, eleiden ja äänenväreiden muodossa. Ruumis voidaan nähdä kulttuurisesti tuotettuna, jolloin sen tuottamiseen voidaan myös osallistua aktiivisesti. (Palin 1996, 225-226, 234, 237-238.) Ruumiillisuus voidaan siis ymmärtää kytköksenä symbolisen ja materiaalsen välillä. Tällöin sukupuolittunut ruumiillisuus ja siihen liittyvän ”naisellisuuden” merkit voidaan kyseenalaistaa ja riisua sekä merkitä uudelleen. (Liljeström 1996, 133-134.)

Judith Butler viittaa sukupuolen tekemiseen performatiivisuuden käsitteellä. Performatiivisuudella tarkoitetaan tässä miehuuden ja naiseuden rakentumista jokapäiväisesti toistuvilla ruumiillisilla suorituksilla. Sukupuoli nähdään kulttuurisena esityksenä, joka tehdään toistamalla tiettyjä eleitä ja rooleja, jotka ovat kulttuurisesti vakiintuneita sukupuoleen liitettyjä tapoja. Sukupuolella ei siis ole mitään tiettyä alkuperää, vaan sukupuoli on siihen liitettyjen ominaisuuksien, tapojen ja eleiden seuraus, joiden esittäminen tuottaa harhakuvaan sukupuolen ”luonnollisesta” alkuperästä. Näin ollen naiseuskin on seurausta arkielämässä toistuvasta tekemisestä ja esittämisestä, kuten puheesta, ruumiin muokkauksesta, kävelytyylistä ja tunneilmaisuista. Esimerkiksi puhe ei siis ainoastaan kuvaile todellisuutta, vaan myös tuottaa kuvailemaansa. Sukupuolen esittäminen on saavutus, johon niin yleisö kuin esittäjätkin uskovat ja jota esitetään jatkuvasti uudelleen. Butler huomioi myös kuinka kahden eri sukupuolen, naisen ja miehen, sekä normatiivisen heteroseksuaalisuuden järjestyksen ylläpitämiseksi on aina tarvittu paljon vallankäyttöä. Heteroseksuaalista järjestystä on rakennettu aina myös sulkemalla pois sille vastakohtaiseksi nähty homoseksuaalisuus. (ks. Pulkkinen 2000, 51-53.)

Elizabeth Grosz mukaan on hyödyllistä ajatella ruumis elettyinä ja koettuna. Ruumis saa sosiaalisissa suhteissa erilaisia merkityksiä ja ruumiista (ja sen naisellisuutta) eletään suhteessa yksilön ja kulttuurin käsityksiin biologiasta. Ruumiin käsitteellistäminen nimenomaan elettyinä on välttämätöntä sukupuolieron ymmärtämiseksi. Sukupuoli voi siis olla yksittäisten subjektien toiminnassa keskeisimpänä määrittelijänä, mutta välillä myös taka-alalla, vaikka se symbolisessa maailmassa onkin aina läsnä. Lisäksi sukupuoliero on monikerroksinen eikä sitä voi palauttaa vain naisten ja miesten väliseksi eroiksi, koska on myös muita eroja kuten esimerkiksi etnisyys ja uskonto. Grosz ei erota ruumista sen kulttuurisista ja historiallisista representaatioista, vaan näkee niiden nimenomaan muodostavan ruumiita, joita eletään samanaikaisesti sekä symbolisessa että materiaalisessa maailmassa. Ruumiit tuotetaan sosiaalisissa tilanteissa ja niitä merkityksellistetään myös sen kautta, mitä ne voivat tehdä. Yksilö siis muokkaa toiminnassaan ruumista ja merkityksellistää näin omaa ruumiillisuuttaan ja tuottaa subjektiutta. (ks. Lempiäinen & Liljeström 2000, 120-123.)

Identiteetti

Stuart Hall (1999) esittää identiteetille ja subjektille kolme erilaista määritelmää. Ensimmäinen, valistuksen subjekti, perustui käsitykseen ihmisestä yhtenäisenä yksilönä, joka oli varustettu järjellä, tietoisuudella ja toimintakykyisyydellä. Lisäksi ihmisen ”keskus”, identiteetti, nähtiin pysyvän olemukseltaan samana koko yksilön olemassaoloajan. Sosiologinen subjektikäsitelmä puolestaan heijasti modernin maailman alati kasvavaa monimutkaisuutta ja tietoisuutta siitä, että subjektin keskus ei ollut autonominen, vaan muodostui ja muokkaantui jatkuvasti suhteessa muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan. Tässä näkemyksessä identiteetti siis ikään kuin tasoittaa henkilökohtaisten ja julkisten maailmojen välistä kuilua ja auttaa näin liittämään yksilön subjektiiviset tunteet niiden asuttamiin sosiaalisiin ja kulttuurisiin maailmoihin. (Hall 1999, 19, 21-23.)

Postmodernissa käsityksessä subjekti koostuu monista identiteeteistä, jotka ovat usein ristiriidassa keskenään ja jopa yhteensopimattomia. Ihmisten vanhat identiteetit, jotka aiemmin koettiin yhtenäisiksi ja vakaiksi ja jotka pitkään vakauttivat myös sosiaalista todellisuutta, ovat pirstoutuneet samoin kuin sosiaaliset maailmat ovat murtumassa rakenteellisten ja institutionaalisten muutosten myötä. Identifikaatioprosessista on tullut aiempaa avoimempi, moninaisempi ja ongelmallisempi, jolloin identiteetti ei ole enää kiinteä tai pysyvä. Identiteetti muotoutuu ja muokkaantuu jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä representoidaan tai puhutellaan tietyssä kulttuurisessa kontekstissa. Ihminen ottaa siis eri identiteettejä eri aikoina ja nämä identiteetit määrittyvät historiallisesti eivätkä biologisesti. Identifikaatiomme vaihtelevat jatkuvasti, koska sisällämme on ristiriitaisia ja eri suuntiin tempoilevia identiteettejä. (Hall 1999, 19, 21-23.)

Aiemmin vakaiden ryhmien ja identiteettien hajoaminen on siis ollut seurausta sosiaalisista, poliittisista ja taloudellisista muutoksista niin globaalilla kuin paikallisellakin tasolla. Ihmisten identiteetit kumpuavat tänä päivänä monista eri lähteistä, kuten kansallisuudesta, etnisyydestä, sosiaalisesta luokasta, yhteisöstä, uskonnollisuudesta, sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Tämä voi aiheuttaa ristiriitoja identiteetin muodostamisessa ja johtaa ristiriitaisiin ja sirpaloituneisiin identiteetteihin, jolloin voidaan puhua ”identiteettikriisistä”. Kuitenkin identiteetti antaa ihmisille edelleen ”paikan” maailmassa ja toimii yhteytenä ihmisen ja yhteisön välillä. (Woodward 1997, 1.)

5. AINEISTO JA MENETELMÄT

Aineistoni koostuu kahdeksasta suomalaisen musliminaisen pitämästä blogista. Luon tässä luvussa aluksi yleiskatsauksen siihen, mitä blogit ja bloggaaminen ylipäätään tarkoittavat sekä lisäksi sivuan internetin käyttöä muslimien keskuudessa. Esittelen myös aineiston keruun vaiheita, aineiston edustavuutta ja esittelen blogien kirjoittajat sen tiedon valossa, joka blogeista käy ilmi. Blogit ja internet-aineistot luovat omanlaisia haasteita tutkimukselle eettisestä näkökulmasta, joten käsittelen tässä luvussa myös tutkimuksen etiikkaan liittyviä kysymyksiä. Viimeisenä esittelen käyttämäni analyysimenetelmää, joka on eräänlainen aineiston teemoittelu.

5.1 Blogit

Internetin yleistyminen tarjosi uudenlaisen mahdollisuuden julkaista ajatuksia, kommunikoida ja verkostoitua muiden internetin käyttäjien kanssa. Aluksi omien tekstien julkaiseminen oli mahdollista vain niille käyttäjille, joilla oli riittävästi teknistä osaamista, jota verkkosivujen luominen ja päivittäminen edellytti. Tilanne kuitenkin muuttui sen jälkeen, kun ensimmäiset blogipalvelut ilmestyivät internetiin. Ensimmäistä kertaa myös ne ihmiset, joilla ei ollut syvempää teknistä osaamista, pystyivät julkaisemaan kirjoituksiaan verkossa. Blogipalveluiden merkitystä on verrattu jopa itse internetin kehittymiseen, koska ne tarjoavat ilmaiseksi teknologiaa, jonka avulla kaikki internetin käyttäjät voivat julkaista ajatuksiaan verkossa. (ks. esim. Blood 2000, 6.) Blogit ovat siis eräänlaisia verkkojulkaisuja. Yleisen suomalaisen asiansaston (YSA)¹⁶ mukaan blogiin voidaan viitata myös termeillä nettipäiväkirja, web-log, weblog, veppiloki, verkkoloki tai verkkopäiväkirja.

Blogeista on tullut varsin tärkeä toiminto internetissä ja niiden lukumäärä ja suosio ovat kasvaneet räjähdysmäisen nopeasti viime vuosien aikana. Blogi-hakukone Technoratin¹⁷ mukaan blogeja oli yli 156 miljoonaa vuoden 2011 alussa. Blogien lukumäärän huikeasta kasvusta kertoo se, että vuoden 2004 syksyllä blogeja oli Technoratin mukaan ”vain” nelisen miljoonaa. Vaikka blogien lukumäärä kasvaa jatkuvasti, suuri osa blogeista ei kuitenkaan ole kovin aktiivisia. Aktiivisina blogeina pidetään yleensä sellaisia, joita on päivitetty viimeisten kahdeksan viikon aikana. (Bar-Ilan 2005, 297, 299) Livejournalissa¹⁸, joka on yksi suurimmista blogin julkaisijoista, oli elokuussa

¹⁶ <http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/>

¹⁷ <http://technorati.com>

¹⁸ <http://www.livejournal.com/>

2007 yli 13 miljoonaa blogia, joista vain vähän alle miljoonaa oli päivitetty viimeisten 30 päivän aikana.

Blogeille on olemassa useita määritelmiä, jotka korostavat niille tyypillisiä piirteitä hieman eri tavoin. Yksinkertaisimmillaan blogi tarkoittaa nettisivua, johon lisätään säännöllisesti linkkejä ja niihin liittyviä kommentteja ja huomautuksia, jotka esitetään vastakkaisessa aikajärjestyksessä (Hevern 2004, 322). Toisen määritelmän mukaan blogi on internetissä oleva päiväkirja tai lehti. Blogikirjoitukset ovat lähes aina järjestetty aikajärjestykseen, jossa viimeisimmät merkinnät ovat esillä näkyvimmin. (Enzer 2006.) Webopedia (2006) painottaa henkilökohtaisempaa näkökulmaa blogeihin. Sen mukaan blogi on internetsivu, joka toimii henkilökohtaisena päiväkirjana ja on kaikkien internetin käyttäjien luettavissa. Bloggaaminen voidaan nähdä myös uudenlaisena journalismin muotona ja blogit uutisina (Lasica 2001a, 2001b). Erilaisia blogityyppejä on siis paljon. Kuitenkin lähes kaikki blogit mukaan lukien myös ne, joiden ensisijaisena tarkoituksena on luetteloida mielenkiintoisia tai uusia verkkosivuja, sisältävät myös persoonallisia elementtejä. Blogin pitäjän persoonallisuutta kuvastaa jo se, mitkä aiheet hän valitsee keskustelun kohteeksi ja millä tavalla hän arvostelee erilaisia nettisivuja ja -artikkeleita. Lisäksi blogin pitäjien teksteistä löytyy usein pieniä tiedon murusia heistä itsestään. (Bar-Ilan 2005, 298.)

Blogin määrittelemistä verkkopäiväkirjaksi on myös kritisoitu bloggaajien keskuudessa, koska päiväkirja mielletään usein sisäänpäin kääntyneeksi ja itsekeskeiseksi (Kilpi 2006, 5). Mielestäni tämä kritiikki on aiheellinen myös tämän blogiaineiston kohdalla jo siitä syystä, että päiväkirja käsitetään perinteisessä mielessä hyvin yksityiseksi, kun taas aineiston blogit ovat kaikki julkisia eli niitä voi lukea kuka tahansa. Tämä julkisuus vaikuttaa varmasti myös blogien sisältöön. Vaikka monet kirjoituksista ovat hyvin päiväkirjamaisia, paljastuu monen naisen teksteistä yhdeksi tärkeimmäksi blogin pitämisen motiiviksi islamia kohtaan tunnettujen ennakkoluulojen hälventäminen erityisesti naisen aseman suhteen. Naiset siis pyrkivät vaikuttamaan ennakkoluuloihin ja asenteisiin kertomalla elämästään musliminaisena sekä islamin arvomaailmasta. He siis olettavat lukijakuntansa koostuvan myös muista kuin muslimeista. Lisäksi naisten blogit ovat globaalilla tasolla linkittyneitä myös muiden musliminaisten blogeihin ja erilaisiin islamilaisiin sivustoihin, joista haetaan tietoa islamiin liittyvistä asioista. Blogit näyttävät olevan keskeisessä osassa islamiin kääntyneiden naisten elämässä ja kääntymisprosessissa.

5.2 Muslimit ja internet

Muslimit ovat olleet aktiivisia internetissä sen yleistymisen alkuvaiheista asti. Nykyään monet hyvin erilaisia näkemyksiä edustavat muslimit käyttävät internetiä ja verkkomaailmasta on löydettävissä laaja kirjo erilaisia islamin tulkintoja. Samoin ennakkoluulot islamia kohtaan kukoistavat samalla tavalla virtuaalimaailmassa kuin sen ulkopuolellakin. Monet muslimit pitävät myös blogeja, vaikka aiheesta ei ole vielä tehty kattavaa kartoitusta. Oletettavasti kuitenkin suurin osa muslimibloggaajista asuu muualla kuin muslimimaissa, joissa internetiin pääsy voi olla rajoitettua. Länsimaissa blogia pitävät muslimit käyttävät blogia ensisijaisesti henkilökohtaisena itseilmaisun välineenä, jota ei rajoita viralliset instituutiot. Tämä avaa uusia ja muuttuvia tapoja olla muslimi sekä tuo esille sen, että uskonnollinen identiteetti on aina osa myös laajempaa kulttuurista kokonaisuutta. Internetin maailma tarjoaa melkein äärettömän tilan luoda uusia identiteetin muotoja ja uudelleen muotoilla jo olemassa olevia ”todellisia” identiteettejä. (Varisco 2010, 158, 163-164, 167, 170, 173.) Islamilaisesta internet-yhteisöstä voidaan käyttää myös nimitystä virtuaaliumma, joka kuvaa hyvin internetin ominaispiirteitä ja muslimien omaa yhteisö-käsitettä. Perinteisessä mielessä umma on lähtökohtaisesti valtion rajat ylittävä kaikkien muslimien yhteinen sosiaalinen rakenne. Virtuaaliumma antaa muslimeille mahdollisuuden olla olemassa muslimina ja kuulua islamilaiseen yhteisöön. (Linjakumpu 1999, 219-222.)

Käytettäessä aineistona internetissä tuotettuja tekstejä täytyy kuitenkin samalla muistaa, että tarkkailun kohteena ei ole tietyt henkilöt sinänsä, vaan heidän ”virtuaaliset” minänsä. Internet vähentää ajan ja paikan rajoitteita, jolloin blogit tarjoavat paikan muuttuville uskonnollisille identiteeteille sekä yhteyden samalla tavoin ajatteleviin ihmisiin, mikä ei muuten välttämättä olisi mahdollista. Esimerkiksi juuri muslimikäännynnäisille bloggaaminen on erityisen tärkeää etenkin silloin, kun heillä ei ole muita muslimeja ja muslimiyhteisöä läsnä arkielämässä. (Varisco 2010, 158,163-164, 167, 170, 173.) Omassa työssäni en koe ongelmaa sen suhteen, vastaako blogikirjoituksissa esitetty musliminaisidentiteetti täysin internetin ulkopuolista todellisuutta. Se mitä suomalaiset islamiin kääntyneet naiset blogeissaan kirjoittavat on kuitenkin kuvaus heidän henkilökohtaisista ajatuksistaan ja siitä islamista, jota he elämässään elävät. Toisin sanoen blogeista välittyvä kuva musliminaisidentiteetistä on kirjoittajan näkemys siitä, minkälaisista merkeistä hän näkee musliminaisyyden rakentuvan huolimatta siitä, miten hyvin tämä ”ihannekuva” arkielämässä toteutuu.

5.3 Aineiston keruu, kuvaus ja edustavuus

Islamin ja muslimien tutkimuksen voi jakaa sen mukaan tarkastellaanko islamin arabiankielisiä lähteitä vai islamia muslimien elämässä elettyinä ja tulkittuna perinteenä (Sakaranaho 2008, 11). Oma tutkielmani kuuluu jälkimmäiseen tutkimustapaan, koska aineistona ovat musliminaisten blogikirjoitukset. Aineisto koostuu kahdeksasta blogista, jotka ovat kaikki yksittäisten henkilöiden pitämiä sivuja ja ne voidaan luokitella niin sanotuiksi henkilökohtaisiksi blogeiksi, jotka ovat kuitenkin samaan aikaan myös julkisia. Seurasin jo pidemmän aikaa internetissä olevia islamiin liittyviä keskustelupalstoja ja muita sivustoja tutkielmaani silmällä pitäen. Halusin kuitenkin lopulta sellaisen aineiston, jossa pääsisivät esille nimenomaan musliminaisten äänet. Blogit osoittautuivat hyväksi vaihtoehdoksi, koska niistä on mahdollista saada selville kirjoittajan sukupuoli ja uskonto ja ne sisältävät melko paljon muutakin tietoa blogin pitäjältä.

Lisäksi blogit ovat mielenkiintoinen aineistolähde nimenomaan tässä yhteydessä, koska islamiin kääntyneitä on yleensä tutkittu haastatteluaineiston pohjalta, jolloin haastatteluihin ja kertomuksiin on vahvasti vaikuttanut itse haastattelutilanne. Lisäksi kääntyneiden käsitykset ja mielikuvat tutkijasta, jotka pääsääntöisesti eivät ole olleet muslimeja, ovat voineet vaikuttaa kertomusten sisältöön ja tyyliin. (Nieuwkerk 2006, 98.) Muslimiksi kääntyneet saattavat haastatteluissa painottaa valintansa rationaalisia puolia ja jättää tunnesyyt vähemmälle huomiolle mikäli heitä haastattelee ei-muslimi. Toisaalta taas henkilöllä saattaa olla matalampi kynnyks puhua joistain asioista nimenomaan ei-muslimihaastattelijan kanssa, koska odotukset ja sosiaalinen kontrolli muiden muslimien taholta ei tuolloin pääse vaikuttamaan. (Mansson McGinty 2006, 16.) Internet ja blogit puolestaan tarjoavat kääntyneille mahdollisuuden kertoa tarinansa omilla sanoillaan ilman keskeytyksiä ja kysymyksiä. Itseilmaisuus internetissä on lähtökohtaisesti vapaa ja rajoittamaton tapa luoda ja ilmaista uusia identiteettejä. (Nieuwkerk 2006, 98.)

Ennen aineiston valintaa asetin joitakin peruskriteerejä blogeille, jotka ottaisin tarkastelun kohteeksi. Ensinnäkin blogien täytyi olla joko suomeksi tai englanniksi kirjoitettuja ja suomalaisten muslimiksi aikuisiällä kääntyneiden naisten ylläpitämiä. Yksi kriteeri aineiston valinnassa oli myös kirjoittajan motiivit blogin pitämiselle. Halusin tarkastella blogeja, jotka toimivat ensisijaisesti itseilmaisun välineenä ja ovat näin ollen niin sanottuja henkilökohtaisia blogeja. Tämä rajaus jätti tarkastelun ulkopuolelle muutamia blogeja, jotka keskittyivät lähinnä yhteen tiettyyn aiheeseen kuten esimerkiksi muotiin, ramadanin viettoon tai islamin tekstien tulkintaan. Aloitin suomalaisten

musliminaisten blogien kartoituksen blogilista-sivuston¹⁹ kautta, joka on luettelo suomalaisista julkisista blogeista. Etsin blogeja hakusanoilla islam ja muslimi sekä näiden variaatioilla. Löysin kaksi suomalaisen musliminaisen pitämää blogia näillä hakusanoilla. Löytämieni blogien kautta löysin vielä kahdeksan blogia lisää, jotka olivat linkittyneitä edellisiin. Päätin ottaa tarkasteluun blogien kirjoitukset vuodelta 2010, koska blogien kirjoittajat olivat olleet tuolloin kaikista aktiivisimpia. Esimerkiksi vuonna 2011 kolmea blogia ei oltu päivitetty lainkaan ja aktiivisissakin blogeissa oli huomattavasti vähemmän kirjoituksia kuin edellisenä vuonna. Tämän aikarajauksen tehtyäni jouduin kuitenkin jättämään kaksi blogia tarkastelun ulkopuolelle, koska toisessa oli viimeinen kirjoitus vuodelta 2009 ja toinen blogi oli luotu vasta vuonna 2011. Edellä mainittujen kriteerien ja rajauksien jälkeen jäljelle jäi siis kahdeksan suomalaisen musliminaisen pitämää blogia.

Aineiston kaikkia blogeja on alettu kirjoittamaan neljän viime vuoden aikana. Osa löytämistäni blogeista on linkittynyt toisiinsa, mutta mielestäni ei kuitenkaan voida sanoa niiden muodostavan keskenään varsinaista internetyhteisöä, vaikka vaikuttaakin siltä, että suuri osa näistä bloggaajista lukee ja kommentoi toistensa kirjoituksia. Joissakin blogeissa ei kuitenkaan ole blogilistaa, johon olisi koottu blogin pitäjän itsensä lukemat blogit eikä muitakaan selviä viittauksia toisiin blogeihin. Tarkastelun kohteena ovat siis kaikki kirjoitukset vuodelta 2010 jättäen tarkastelun ulkopuolelle mahdolliset kuvat ja kirjoituksiin liittyvät kommentit. Tämä rajaus perustuu ensinnäkin aineiston hallittavuuteen eli jo pelkät kirjoitukset muodostavat kohtuullisen suuren aineiston. Lisäksi on mahdotonta tietää ovatko kirjoitusten kommentoijat suomalaisia musliminaisia vai eivät, joten päätin jättää kommentit varsinaisen aineiston ulkopuolelle.

Aineiston kahdeksassa blogissa oli kirjoituksia vuonna 2010 yhteensä 350 kappaletta. Kirjoitusten määrä vaikuttaa suurelta, mutta tekstit ovat jakautuneet hyvin epätasaisesti bloggaajien kesken. Aktiivisimmalla kirjoittajalla oli blogissaan 171 kirjoitusta ja muilla 10-58 vuonna 2010. Aktiivisimman kirjoittajan blogikirjoitusten suuri määrä selittyy osittain sillä, että yli puolet postauksista on kirja-arvioita. En ottanut näitä kirja-arvioita mukaan varsinaiseen tarkasteluun, koska ne eivät mielestäni tuoneet enää mitään uutta aineistoon kokonaisuudessaan eivätkä olleet olennaisia kysymyksenasettelun kannalta. Lisäksi kirja-arvioiden pois jättämisen jälkeenkin kyseisellä henkilöllä oli 80 kirjoitusta yhden vuoden ajalta. Tämän rajauksen jälkeen aineisto koostuu yhteensä 259 blogikirjoituksesta.

¹⁹www.blogilista.fi

Tässä kohtaa on syytä huomauttaa, että koska naisten aktiivisuus blogien päivittämisessä vaihteli suuresti, näkyy tämä seikka suoraan myös aineistositaattien määrässä. Ne blogit, joissa oli eniten kirjoituksia vuonna 2010, ovat vahvimmin edustettuina myös aineistositaateissa. Mielestäni aineisto kokonaisuudessaan on kuitenkin edustava otos suomalaisten musliminaisten pitämistä blogeista. Olen myös lukenut muutamia aineiston ulkopuolelle jääneitä sekä muun maalaisten musliminaisten blogeja saadakseni paremman kuvan ilmiöstä kokonaisuudessaan. Lisäksi olen lukenut aineiston blogien kirjoituksia myös muilta ajanjaksoilta saadakseni mahdollisimman tarkat tiedot blogien pitäjistä, vaikka siis varsinainen analyysi kohdistuu vuoden 2010 kirjoituksiin.

Aineiston blogeista seitsemän on kirjoitettu suomeksi ja nämä kaikki bloggaajat myös asuvat Suomessa. Yksi nainen sen sijaan asuu Lähi-idässä ja kirjoittaa blogiaan englanniksi. Blogien pitäjistä nuorimmat ovat hieman alle kaksikymmenvuotiaita ja vanhimmat lähempänä viittäkymmentä ikävuotta. Suurin osa blogin pitäjistä ei kerro suoraan ikäänsä, mutta se käy kuitenkin suurin piirtein kirjoituksista ilmi. Kahdeksasta kirjoittajasta kolme opiskelee tai on valmistunut yliopistosta ja kaksi on terveydenhoitoalalla. Lisäksi yksi nainen käy töissä, mutta ei mainitse alaansa. Kaksi kirjoittajaa on luultavimmin kotiäitejä, mutta asia ei käy kuitenkaan täysin tyhjentävästi kirjoituksista ilmi. Kuusi bloginpitäjää on naimisissa ulkomailta kotoisin olevan muslimimiehen kanssa, yksi on naimaton ja yhden kirjoittajan teksteistä tämä seikka ei käy ilmi. Blogin pitäjistä kaksi on ollut muslimeja jo lähemmäs 20 vuotta ja viisi on kääntynyt islamiin vasta 1-4 vuotta sitten. Yhdestä blogista ei käy ilmi kuinka kauan kirjoittaja on ollut islamin uskossa.

5.4 Tutkimuksen etiikka

Lähtökohtana kaikelle tutkimukselle on tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tutkittavien yksityisyyden suojaaminen ja vahingon välttäminen. Samat periaatteet pätevät myös internet-tutkimuksessa, vaikka sen tekeminen on eettisesti uudella tavalla haasteellista, koska paikan ja todellisuuden käsitteet saavat uuden merkityksen virtuaaliympäristössä. Lisäksi raja yksityisen ja julkisen välillä muuttuu häilyväksi. Yksittäisten ihmisten ylläpitämät kotisivut ja blogit ovat organisoimattomia ja julkisesti kaikkien saatavilla olevia verkkojulkaisuja. Niitä pitävät ihmiset tekevät tietoisesti ja motivoitusti yksityisyydestään julkista kirjoittamalla arkielämästään ja ajatuksistaan sekä laittamalla kuvia sivuilleen. Blogit voidaan nähdä julkaisuina, jotka useimmiten saavat tekijänoikeudellista suojaa. Blogien tutkiminen ja käyttäminen analysoitavana aineistona ei kuitenkaan edellytä lupaa niiden ylläpitäjältä. Blogien

viitetietojen kirjaamisessa lähtökohtana voidaan kuitenkin pitää henkilötietolain peruseriaa, jonka mukaan kaikki tunnistetiedot sisällytetään tutkimukseen vain silloin, kun tutkimuksen toteuttaminen ei muutoin onnistu. Lisäksi nimettömyyttä tutkimusjulkaisuissa puoltaa se, että blogeja on mahdollista muuttaa ja poistaa koska tahansa, mutta tutkimusjulkaisut ovat avoimia ja pysyvästi säilytettäviä. (Kuula 2006, 187-189, 192-193.)

Tässä tutkielmassa tarkastelemani kahdeksan blogia ovat julkisia eli kaikkien vapaasti luettavissa. Niiden ylläpitäjät eivät yhtä lukuun ottamatta kerro oikeaa nimeään. Muutama bloggaaja kertoo avoimesti asuinpaikkansa ja muita henkilökohtaisia tietoja. Toiset ovat sen sijaan varovaisempia sen suhteen mitä paljastavat itsestään. Olen päättänyt olla kirjaamatta tarkastelemieni blogien nettiosoitteita, koska se ei ole tutkimuksen toteuttamisen kannalta millään tavalla olennaista. Lisäksi yksi aineiston blogeista on jo poistettu internetistä kokonaan. Kuulan (2006, 199) mukaan monia internet-tutkimuksen eettisiä ongelmia voi ratkaista kysymällä lupa tutkimiseen tai informoimalla meneillään olevasta tutkimuksesta. Blogien valikoituminen tutkielmani aineistoksi perustui kuitenkin nimenomaan siihen ajatukseen, että blogikirjoitukset ovat vapaita sellaisista rajoituksista, joita voisi ilmetä tutkijan läsnäolon seurauksena, kuten esimerkiksi haastattelutilanteessa, jossa haastateltava saattaa kokea tarvetta puhua islamista tiettyyn tapaan (ks. luku 5.3).

Koska blogien ylläpitäjät eivät ole edes tietoisia siitä, että heidän kirjoituksiaan käytetään tutkimukseen, en näe mitään syytä kirjata blogien osoitetietoja tutkielmaani, vaan oikeammalta tuntuu tässä tapauksessa nimenomaan säilyttää naisten anonymiteetti niin hyvin kuin mahdollista. Anonymiteetin turvaamisen takia olen myös päättänyt häivyttää aineistositaateista sellaiset kohdat, joista ilmenee kirjoittajan tai hänen perheenjäsenensä nimi, kotimaa tai muita henkilökohtaisia tietoja. Olen merkinnyt nämä kohdat yksinkertaisesti kolmella pisteellä, joka siis merkitsee sitä, että kyseisestä kohdasta puuttuu yksi tai useampi sana tai joissain tapauksissa kokonaisia lauseita.

5.5 Analyysimenetelmä

Tutkielmani on kvalitatiivinen tutkimus. Blogien käytöllä aineistona voidaan nähdä yhtäläisyyksiä muun muassa päiväkirjojen ja omaelämäkertojen kanssa. Blogien kirjoitukset ovat henkilökohtaisia dokumentteja, jotka ovat kuitenkin samaan aikaan myös lähtökohtaisesti julkisia toisin kuin päiväkirjat. Koin kaikista hedelmällisimmäksi arvioida blogien käyttöä aineistona suhteessa omaelämäkertoihin, koska niissä on paljon yhteisiä piirteitä. Sekä omaelämäkertojen että blogien

keskeisenä antina voidaan pitää sitä, että niistä näkyy välittömästi, miten ihmiset itse sanovat kokevansa elämänsä. Kummankaan kirjoittamiseen ei vaikuta esimerkiksi haastattelutilanteen vuorovaikutussuhde, vaikka kirjoitukset ovat tarkoitettu myös muiden luettaviksi. Omaelämäkertojen käyttö liittyy laajempaan kiinnostukseen kerätä ihmisten tarinoita arkisesta elämästä ja elämäkulusta. Omaelämäkerroille ja blogeille on yhteistä myös se, että niissä tutkittava itse päättää niistä asioista, joista hän haluaa kertoa. Ihmistä ei siis nähdä tutkimuksen objektina, vaan aktiivisena subjektina. (Eskola & Suoranta 2005, 118, 122, 124, 152.)

Anni Vilkkonen (1997) näkee omaelämäkerrat elämänhallinnan ja identiteettityön välineinä, joilla käsitellään menneen suhdetta nykyiseen. Arkielämään liittyvistä asioista kirjoittava yksilö määrittelee itseään suhteessa niihin käsityksiin ja odotuksiin, joita hän kokee muiden ihmisten ja sosiaalisten yhteisöjen sekä tarinan lukijan kohdistavan itseensä. Tämä pitää paikkansa myös blogikirjoitusten kohdalla. Suomalaiset islamiin kääntyneet naiset pyrkivät arvioimaan kirjoituksissaan elämäänsä ennen ja jälkeen kääntymisen ja luomaan eheän identiteetin ja tarinan elämästään. Islam on tässä tarinassa keskeinen tekijä, jonka ympärille muu elämä rakentuu. Omaelämäkerran ja blogikirjoitusten keskiössä on siis yksilö, joka ilmaisee ensiksi itseään ja vasta toissijaisesti häntä ympäröivää yhteiskuntaa. Omaelämäkerrat samoin kuin blogitkin ilmaisevat ja edustavat itseymmärrystä, joka on kuitenkin samalla esittämistä muille, koska teksti asettuu myös muiden nähtäväksi. (Vilkkonen 1997, 15, 52, 76-78.)

Omaelämäkerrat ja blogit kuitenkin eroavat toisistaan siinä, että ensimmäiset ovat kokonaisia tarinoita, kun taas jälkimmäiset eri ajankohtina tuotettuja tekstejä ja ne eivät lähtökohtaisesti muodosta yhtenäistä tarinaa. Toisaalta suomalaisten musliminaisten blogikirjoitukset käsittelevät usein nimenomaan arkielämää, islamia ja siihen liitettyjä merkityksiä, joten yksittäisen blogin kirjoituksissa on nähtävissä myös jatkuvuutta ja omanlaistaan tarinankerrontaa. En kuitenkaan lähesty aineistoa yksittäisten blogien näkökulmasta, vaan tarkastelen kokonaisvaltaisesti, minkälaiset aiheet blogeista nousevat esille, miten niistä puhutaan ja mitä merkityksiä niille annetaan. Tarkastelen siis blogikirjoitusten välittämää kuvaa naisten subjektiivisista kokemuksista, jotka muotoutuvat suomalaisuuden ja islamin sekä mahdollisesti muiden identiteetin lähteiden välimaastossa.

Blogikirjoitukset on kirjoitettu suuremmalle yleisölle kuin vain kirjoittajalle itselleen tai hänen lähipiirilleen. Tämä vaikuttaa myös kirjoitusten sisältöön. Suomalaiset musliminaiset eivät esimerkiksi kirjoita paikalliseen muslimiyhteisöön liittyvistä asioista, vaikka eri tutkimuksissa on

todettu muslimiyhteisön olevan kääntymisen jälkeen keskeisessä asemassa kääntyneen elämässä. Lisäksi jotkut naiset ilmaisevat yhdeksi blogin pitämisen syyksi islamia kohtaan tunnettujen ennakkoluulojen hälventämisen. Tämä motiivi varmasti vaikuttaa siihen, millaisia asioita blogeissa ylipäätään nostetaan esiin ja mihin sävyyn niistä puhutaan.

Kartoittaessani aineistoa pyrin aluksi selvittämään niin tarkasti kuin blogiaineiston kohdalla on mahdollista kirjoittajien elinolosuhteet. Minua kiinnosti erityisesti se, kuinka kauan naiset ovat olleet muslimeja ja mahdollisesti ne syyt, tapahtumat ja elämäntilanne, jotka vaikuttivat myönteisesti islamiin kääntymiseen. Tähän liittyy läheisesti naisten perhesuhteiden selvittäminen, koska oletuksena voidaan pitää, että naimisissa olevat naiset ovat avioituneet muslimimiehen kanssa, joka on ollut vähintään yksi merkittävä tekijä kääntymispäätöksessä. Lisäksi kiinnostuksen kohteena on naisten asuinpaikka, koulutus ja työtilanne.

Blogikirjoituksiin tutustumisen myötä analysoinnin perustyökaluksi muodostui teemoittelu tutkimuskysymysten näkökulmasta. Olen siis eritellyt blogikirjoituksissa käsiteltäviä asioita teemoittaisiin sitaatteihin. Lähdin tarkastelemaan blogitekstejä ensinnäkin siitä näkökulmasta, millaisia naiseuteen ja musliminaisena elämiseen liittyviä teemoja naiset nostavat esiin blogeissaan. Musliminaisidentiteetin rakentumiseen liittyvät asiat nousivat muun muassa puhuttaessa uskonnon mukaisesta pukeutumisesta, työelämästä ja perheestä, avioliitosta ja islamin hyväksymistä ystävyysuhteista. Usein tietyille teemalle, kuten pukeutumiselle, oli omistettu kokonaisia blogikirjoituksia, joten tämän kaltaisten teemojen hahmottelu oli lähtökohtaisesti melko selkeää. Joskus asiat nousivat esille myös jonkin toisen asian yhteydessä ikään kuin sivulauseessa.

Toiseksi tarkastelin sitä, millainen on se islam, joka blogikirjoituksista välittyy ja jota suomalaisnaiset elävät arkielämässään. Islamin vaikutus kääntyneiden elämässä tuli esille erilaisten arkielämän asioiden uudelleenarviointina uskonnon näkökulmasta. Tällaisia asioita olivat muun muassa suhde teknologiaan ja laajemmin länsimaalaiseen elämäntapaan. Vaikka kirjoitukset eivät olisi varsinaisesti käsitelleet edes islamiin liittyviä asioita, niin uskonto oli läsnä aina tavalla tai toisella esimerkiksi arabiankielisten tervehdysten ja fraasien myötä.

Etusijalla analyysissa ovat siis naisten subjektiiviset kokemukset musliminaisudesta ja siihen liitetyt merkitykset sekä naisten arkielämässä eletyt islamin muodot. Kaikki aineistossa käsiteltävät teemat eivät ole kuitenkaan nousseet esiin jokaisessa blogissa ja naisilla on myös eriäviä näkemyksiä asioista. Blogit eroavat toisistaan jo sen perusteella, että osa kirjoittajista on ollut paljon

aktiivisempia kuin toiset tarkastelun kohteena olevan vuoden aikana. Lisäksi naiset kirjoittavat hyvin monenlaisista aiheista ja myös tyyli vaihtelevat. Haluan tässä korostaa, että blogit eivät ole yhtenäinen aineisto, vaan samoin kuin muslimina elämisen tapoja on monia, näkyy myös näiden musliminaisten erilaisuus blogeissa. Lähtökohta analyysissä on kuitenkin se, että aineiston naisia yhdistää vähintään suomalaisuus ja vapaaehtoinen kääntyminen islamin uskoon aikuisiällä. En siis pyri tässä tutkielmassa esittämään yleispätevää kuvaa suomalaisista islamiin kääntyneistä naisista, vaan tarkastelemaan blogikirjoitusten välittämää kuvaa naisten subjektiivisista kokemuksista. Aineistosta nousee kuitenkin esiin myös merkittävän paljon yhtäläisyyksiä kirjoittajien välillä, kuten suhtautuminen huivin käyttöön. Muslimi-identiteetin kokeminen ensisijaiseksi sisältää jo lähtökohtaisesti ajatuksen siitä, että kaikki erot muslimien välillä ovat loppujen lopuksi pieniä verrattuna siihen, että kaikkia yhdistää yhteinen uskonto.

Olen jakanut aineiston analyysin kolmeen eri lukuun blogeista nousevien perustavanlaatuisten teemojen mukaan. Luku 6 käsittelee muslimi-identiteetin kokonaisvaltaisuutta ja ensisijaisuutta. Islam vaikuttaa kääntyneiden elämässä mitä erilaisimpiin asioihin. Islamiin kääntymisen jälkeen kääntynyt alkaa usein myös opiskella arabiaa ja kokee Lähi-idän kulttuurin olevan lähinnä ”aitoa” islamilaista elämäntapaa, johon pitäisi pyrkiä. Tälle vastakkaiseksi nähdään usein materialismi ja länsimainen elämäntapa. Islamissa yhteisöllisyys on erittäin tärkeä tekijä ja kääntyminen vaikuttaa myös henkilön aikaisempiin ihmissuhteisiin. Islamiin kääntymiseen liittyy myös muutoksen ja jatkuvuuden kokemukset sekä islamin yksityinen ja julkinen ulottuvuus. Luvussa 7 tarkastelen naiseuden muodostumista islamin ja suomalaisen kulttuurin välissä. Tämä näkyy esimerkiksi työelämän ja äitiyden arvottamisessa. Tähän liittyy olennaisena osana ajatus monista islameista eli suomalaisten musliminaisten arkielämässään elämä ja tuottama islam saa erityispiirteitä myös suomalaisesta kulttuurista. Viimeinen luku 8 puolestaan käsittelee uskonnon mukaista pukeutumista ja sille annettuja osin ristiriitaisiakin merkityksiä naisten elämässä.

6. MUSLIMI-IDENTITEETIN KOKONAISSALTAISUUS

Aloitan analyysin tarkastelemalla uskonnollisen identiteetin kokonaisvaltaisuutta ja ensisijaisuutta suomalaisten musliminaisten elämässä. Kääntymisen identiteettiteorioissa on huomioitu yksilöiden ja ryhmien identiteettien hajoaminen kaupungistumisen, modernisaation ja maallistumisen seurauksena. Tästä johtuen käsitykset itsestä, ihmissuhteista, yhteisöistä ja vakaumuksista ovat jatkuvasti valtavan paineen alaisina. Ihmisillä on kasvava tarve sellaisiin vakaumuksiin ja arvoihin, jotka lujittavat käsityksiä itsestä, jäsentävät ihmissuhteita ja luovat jatkuvuutta ja yhtenäisyyttä hajonneeseen maailmankuvaan. (Rambo 1999, 264–265). Islam tarjoaa kääntyneille kokonaisvaltaisen arvomaailman ja elämäntavan, joka asettaa uskovan käytökselle niin yksilönä kuin yhteiskunnan jäsenenäkin niin sanottuja ruumiin velvollisuuksia. Islam kattaa suuren osan ihmisen yksilöllisen ja yhteisöllisen elämän kysymyksistä ja islamin laiksi ymmärrettyyn kokonaisuuteen kuuluu myös rituaalipuhautteen ja yleiseen moraaliin liittyviä kysymyksiä, kuten pukeutuminen, ruokasäädökset ja rituaalinen puhdistautuminen ennen rukousta. (Hämeen-Anttila 2004, 159, 163, 166.)

Länsimaissa monen on vaikea ymmärtää islamiin kääntyneiden päätöstä juuri islamin kokonaisvaltaisuuden vuoksi. Kääntyneiden lähipiirin on usein vaikea käsittää, miksi kääntynyt haluaa vapaaehtoisesti rajoittaa omaa elämäänsä ja tehdä siitä monin verroin hankalampaa. Kääntyneet itse kuitenkin kokevat islamin kokonaisvaltaisuuden päinvastoin helpottavan elämää ja antavan elämälle uudenlaisen merkityksen. Juuri islamin kokonaisvaltaisuus on monille yksi tärkeimmistä kääntymisen syistä.

”Eräs syistä (kaikkia syitä en ole todennäköisesti vielä edes tiedostanut), jotka saivat minut aikoinaan vieraantumaan kristillisestä seurakunnasta, eroamaan kirkosta ja löytämään uuden hengellisen kodin islamissa oli sen tarjoama kokonaisvaltaisuus. Islam kattaa koko elämän, se yhdistää uskon ja arjen toisistaan erottamattomaksi kokonaisuudeksi. Siinä on jotain ikiaikaista, joka ei yritä mielistellä liikaa.” (Blogi C)

Islamiin kääntyneet naiset kokevat uskonnollisen identiteetin ensisijaiseksi ja islam vaikuttaa elämän kaikkiin osa-alueisiin. Islam muun muassa rytmittää arkielämän rukousaikojen mukaan, määrittelee miten musliminaisen tulisi pukeutua ja käyttäytyä sekä antaa perheen mallin, jossa miehellä ja naisella on omat selkeät roolinsa. Islam määrittelee myös ystävyyssuhteita, harrastuksia ja jopa suhdetta teknologiaan, jota ei islamin syntyaikoina osattu vielä edes kuvitella. Islam on läsnä kaikessa ja kaikkialla myös blogeissa. Vaikka blogikirjoitusten aiheet ovat mitä moninaisimpia ja

niissä käsitellään asioita aina arkielämän iloista ja huolista maailmanpoliittisiin tapahtumiin, kulkee uskonto tiiviisti mukana. Islam ja islamilainen kulttuuri lävistävät kirjoittajien koko elämänpiirin ja islam näyttäytyy ikään kuin jonkinlaisena perustana tai peilinä, jonka kautta elämää, maailmaa ja tapahtumia peilataan ja arvioidaan.

”En kirjoita vain uskonnollisista aiheista, mutta islam on minulle tärkeä ja suuri osa elämää - ellei sitten elämä itsessään.” (Blogi F)

Moni nainen kertoo olleensa jollain tavalla eksyksissä ennen kääntymistään islamiin. Vaikka elämässä sinänsä kaikki oli ollut kunnossa, jotain tuntui kuitenkin aina puuttuvan. Elämä tuntui tyhjältä ja merkityksettömältä tai jopa jollain tasolla väärältä. Islamiin kääntymisen koettiin ratkaisuna näihin epävarmuuden tunteisiin.

”Yritin ajatella elämäni olevan hyvää, oli ystäviä, oli juhlia.. Silti jossain syvällä sydämessäni tunsin, etten kuulunut siihen paikkaan. Kuitenkaan en tiennyt mistään paremmasta, joten jatkoin porukan mukana ja yritin piilottaa sisäisen pahan olon. Kuitenkin tiedostin kokoajan, etten tehnyt oikein.. Olin jo siinä vaiheessa tutustunut islamiin montaa eri kautta ja jokin uskonnossa minua kiehtoi suuresti! En kuitenkaan enää ajatellut sen enempää, mutta tunne säilyi..” (Blogi G)

Uskonnollisen identiteetin asettaminen ensisijaiseksi voidaan nähdä myös keskeisenä tekijänä yleisessä elämänhallinnassa ja järjestyksen luomisessa sosiaaliseen ja kulttuuriseen maailmaan. Kääntymisen älyllistä puolta korostavissa teorioissa ihmiset on nähty aktiivisina toimijoina, jotka yrittävät ymmärtää, ennustaa ja kontrolloida tapahtumia. (Rambo 1999, 264.) Islam säätelee arkielämää, mutta antaa myös vastaukset elämän suuriin kysymyksiin ja samalla tunteen oman elämän mielekkyydestä. Islamiin kääntyneet tuntevat islamin tuoneen uudenlaisen tasapainon ja rauhan elämään.

”Minulle usko tuo mielenrauhaa, vakauden tunnetta.” (Blogi C)

Islamiin kääntyneet ihmiset puhuvat yleensä kääntymisen sijasta islamiin palaamisesta. Tämä näkemys perustuu siihen ajatukseen, että lähtökohtaisesti kaikkien ihmisten ajatellaan syntyvän muslimeiksi. Ne, jotka eivät ole muslimeja ovat tehneet sellaisia päätöksiä elämässään, jotka ovat vieneet heidät pois jumalan luota. Islamiin kääntynyt siis ikään kuin palaa takaisin jumalan luo uskontunnustuksen myötä. Ajatus islamiin palaamisesta liittyy myös siihen, että monet kääntyneet kokevat ajatelleensa monista asioista islamin oppien mukaisesti jo ennen tutustumistaan uskontoon. (ks. esim. Bourque 2006, 239-240.)

6.1 Islamin vaikutus elämän eri osa-alueisiin

Kääntymisen luonne ja laajuus riippuu ratkaisevasti siitä, kuinka moneen elämän osa-alueeseen kääntymisprosessi vaikuttaa ja kuinka kattavia nämä muutokset ovat. Henkilön täytyy muuttaa näkökulmaansa muun muassa älyllisesti, eettisesti, uskonnollisesti, sosiaalisesti ja poliittisesti, jotta kääntyminen olisi mahdollista. (Rambo & Farhadian 1999, 32.) Islamiin kääntymisen jälkeen uskonto kattaa lähtökohtaisesti kaikki mahdolliset elämän osa-alueet ja muutos entiseen elämään on suuri. Kääntyneet joutuvat uudelleen arvioimaan monia asioita, jotka ovat ennen tuntuneet itsestäänselvyyksiltä. Joillekin entisessä elämässä tärkeiksi ja hyväiksi koetuille asioille pyritään etsimään perustelut ja hyväksyntä islamista. Esimerkiksi yksi nainen pohtii nuoruuden harrastustaan, karatea, ja sen sopivuutta musliminaiselle. Hän löytää pohdiskelun jälkeen islamista ja karatesta yhtäläisyyksiä ja toteaa kummankin lisäävän muun muassa keskittymiskyvyn ja itsekurin kehittämisen kautta harmonian tunnetta elämässä.

”Onko siis niin, että karatella olisi jokin uskonnollinen perspektiivi? Ei minun silmissäni, mutta ehkä kiinalaisille. Mietin miten musliminainen ja karate saadaan samaan pakettiin. En näe siinä mitään erikoista. Ehkä sillä on etunsa, että keskittyminen ja itsekuri ovat olleet tavoitteinani jo monta vuotta tähän astikin. Ehkä kuulette vielä minusta - Suomen ensimmäinen naismuslimikarateka.” (Blogi E)

Television katselu tai internetin liiallinen käyttö turhiin asioihin nähdään kääntyneiden keskuudessa jopa uskonnon vastaisena tai vähintäänkin uskonnollisen elämän häiriötekijänä. Kun perustellaan sellaisista asioista luopumista, jotka koetaan islamin vastaisiksi, nähdään ne usein ihmisille ylipäättäänkin haitallisina. Toisin sanoen islamin ajatellaan kieltävän sellaiset asiat, jotka ovat paitsi uskonnonharjoittamiselle, myös ihmiselle ja yhteisölle yleisesti sopimattomia huolimatta siitä onko kyseessä muslimi vai ei.

”Suomessa näkyviä televisiokanavia tarkastellessa ei voi sanoa, että niistä yksikään täyttäisi islamin vaatimukset varsinkaan siveellisyyden ja moraalisuuden osalta. Paitsi että suuri osa ohjelmista on suoraan islamin oppien vastaisia, ne voivat jopa suorastaan yllyttää käyttäytymään ja ajattelemaan yksilön ja yhteiskunnan kannalta epäterveellä tavalla.” (Blogi C)

Islamia ei koeta pelkästään uskonnoksi, vaan myös laajemmin elämäntavaksi, jonka jumala on säätänyt ihmisen omaksi parhaaksi. Tämä elämäntapa on ihmiselle oikea ajasta ja paikasta riippumatta. Islam ja sen käytännöt ovat kehittyneet tiettyinä historiallisena ajanjaksona, jolloin ihmisten elämä ja koko maailma oli hyvin toisenlainen kuin tänä päivänä. Tästä huolimatta islamin sanoman ei nähdä lainkaan vanhentuneen tai olevan millään tavalla sopimaton tämän päivän

ihmiselle. Päinvastoin islamin oppien nähdään olevan erityisen tärkeitä juuri tässä ajassa, jossa erityisesti länsimaalaisena pidetty elämäntapa nähdään haitallisena ihmiselle.

”Samanaikaisesti taloudellisen ja teknisen kehityksen kanssa länsimaiden asukkaat joutuivat kuitenkin yhä kauemmaksi Jumalasta - kunnia ja ylistys Hänelle. Jumalan sijaan yhä tärkeämmäksi on noussut maineen, rahan ja vallan tavoittelu. Alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käyttö on yleistynyt ja tullut sosiaalisesti yhä sallitummaksi, samoin esimerkiksi avioliiton suosiminen avioliiton sijaan. Länsimaissa yleistyy ylipainoisuus, television katselu ja liikarasittuneisuus. Voidaan kysyä, ovatko nämä tavoittelemisen arvoisia asioita.” (Blogi C)

Islamin tulkintoja on monia samoin kuin tapoja elää muslimina. Jo kahdeksan blogin aineistosta nousee esiin erilaisia islamilaisen elämäntavan tulkintoja. Joidenkin naisten elämässä kääntymisen tuoma muutos näkyy ulkoisesti lähinnä vaatetuksessa ja toiset puolestaan miettivät kaikki elämän osa-alueet uudelleen uskonnollisesta näkökulmasta.

”Islamin kuvakielto merkitsee elollisten olentojen kuvaamis- ja esittämiskieltoa, joten luultavasti siksi juuri ei-esittävä ornamenttitaide on kehittynyt niin pitkälle. ... Meillä kuvakielto näkyi käytännössä siten, että islamiin palaamisen jälkeen laitoin varastoon puusta veistetyt pienet eläinkoristeet ja musliminaisten hienoja kirjailtuja vaatteita esittävät taulut, jotka - ironista kyllä - oli tuotu muslimimaasta. En ole kaivannut seinille täytettä ja huonekalutkin on pyritty vähentämään minimiin.” (Blogi C)

Muslimiksi kääntyneiden naisten kiinnostus islamia kohtaan ei rajoitu pelkästään oman uskon tai uskonnollisen yhteisön asioihin, vaan he ottavat kantaa myös yleisellä tasolla islamiin liittyviin tai liitettyihin ilmiöihin, jotka saavat huomiota tiedotusvälineissä. Islam vaikuttaa näin siis kääntyneen maailmankuvaan laajemminkin. Blogeissa esimerkiksi maailmanpoliittisten asioiden käsittely liittyy aina tavalla tai toisella islamiin. Vaikka naiset eivät yleisesti ottaen kirjoita lainkaan eri maiden politiikkaan liittyvistä asioista, aiheet liittyen esimerkiksi Sveitsin minareettikieltoon, Ranskan burqa-kieltoon sekä terrorismiin herättävät kuitenkin ajatuksia.

”On ikävää, että itsemurhapommittajat ja muut terroristit liitetään islamiin. Voiko islam muka olla syynä kamalille teoille? Oman kokemukseni perusteella islam on rauhan uskonto. Koska olen ollut joskus ”tavallinen”, tiedän, miltä islam saattaa vaikuttaa ulkopuolisesta.” (Blogi F)

6.2 Arabian kieli ja Lähi-itä erottamattomana osana islamia

Mielenkiintoinen seikka islamiin kääntyneiden ajattelussa on arabian kielen sekä Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maiden kulttuurin ja elämäntavan liittäminen osaksi islamia. Arabian kielen kohdalla tämä on loogista, koska alkuperäinen Koraani on kirjoitettu arabian kielellä. Lähi-itä on puolestaan islamin synnyinseutua, jossa islam syntyi nimenomaan arabien uskontona (Hämeen-Anttila 2004, 50). Yhden Lähi-idässä asuvan bloggaajan lisäksi kolme mainitsee vierailleensa jossakin muslimimaassa. Kuusi naista on myös naimisissa muslimimiehen kanssa, mikä selittää osaltaan kiinnostusta muslimimaita kohtaan. Roaldin (2006) mukaan islamiin kääntymisen alkuvaiheessa ihmiset usein omaksuvat islamin nimenomaan tietynlaisena kulttuurisena kokonaisuutena. Alkuvaiheessa kääntyneiden islamissa voi tärkeinä elementteinä olla esimerkiksi arabialaiset, pakistanilaiset tai afrikkalaiset tavat, mutta ajan kuluessa he alkavat nähdä ja ymmärtää islamin erillisenä tietyistä kulttuurisista tavoista. (Roald 2006, 48-49.)

Tärkeä osa kääntymisprosessia ja uuden identiteetin rakentamista on uskonnollisen kielenkäytön ja terminologian omaksuminen kääntymisen myötä. Uskonnollisen kielenkäytön haltuunotto vaikuttaa ihmisen koko maailmankuvaan. (Rambo 1999, 30.) Blogeissa uskonnollista terminologiaa käytetään jatkuvasti. Nekin kirjoitukset, jotka eivät varsinaiselta sisällöltään käsittele islamia, liitetään siihen vähintään kielenkäytön avulla. Yhdessä blogissa erilaiset uskonnolliset fraasit ovat suomen kielellä ja muissa pääasiassa arabian kielellä, vaikka jotkut käyttävät myös sekaisin suomen- ja arabian kieltä. Tällaisia fraaseja ovat muun muassa *jos jumala/luoja/Allah niin tahtoo/suo*, joka on arabiaksi *inshallah*. Myös erilaiset arabiankieliset tervehdykset, kuten *as-salaamu alaykum* ja *wa alaykumu as-salaam*, ovat yleisiä. Moni nainen sanookin opiskelevansa arabian kieltä, koska haluaa oppia rukoilemaan arabiaksi ja kokee arabian hallitsemisen jopa uskonnolliseksi velvollisuudeksi. Uskonnollisen terminologian käyttöönoton lisäksi yksi tärkeä rituaali uskonnollisessa kääntymisessä on uuden uskonnollisen nimen käyttöönotto (Rambo & Farhadian 1999, 32). Blogien kirjoittajista kuusi käyttää ainakin virtuaalimaailmassa musliminimeä. Uuden nimen käyttöönoton voi nähdä tärkeänä osana uutta identiteettiä siitä huolimatta, käyttävätkö kääntyneet sitä internetin maailman ulkopuolella vai eivät.

6.3 Kääntymisen tuoma muutos ja jatkuvuus

Uskonnollinen kääntymisen edustaa aina muutosta kääntyneen elämässä. Kääntymisessä on pyrittävä legitimoimaan sekä uusi todellisuus että ne vaiheet, joiden kautta se omaksutaan. Tähän liittyy myös kaikkien vaihtoehtoisten todellisuuksien hylkääminen tai kieltäminen. Ihmisen täytyy tulkita uudelleen vanha todellisuus sekä ne kollektiivit ja merkitykselliset toiset, jotka aiemmin välittivät sen yksilölle. Tämä tulkinta tapahtuu muuttuneen todellisuuden näkökulmasta ja edustaa murroskohtaa henkilön subjektiivisessa elämänhistoriassa, jolloin se jäsentyy aikaan ennen ja jälkeen kääntymisen. (Berger & Luckmann 1994, 179-180.) Suomalaisten naisten kokema muutos islamiin kääntymisen myötä näkyy koko arkielämän uudelleenjärjestelynä. Lisäksi vasta hiljattain islamiin kääntyneet ovat todella innostuneita kaikesta islamiin liittyvästä ja elävät niin sanottua ”rakastumisvaihetta” kääntymisprosessissaan (ks. Roald 2006, 49-51).

”Tunnen itseni jotenkin puhdistuneeksi ja uudeksi, en pysty oikeastaan edes kuvaamaan tätä tunnetta sanoilla. Tunnen kiitollisuutta ja innostuneisuutta islamia kohtaan, vihdoinkin olen löytänyt oikean suunnan elämäni. Olen niin onnekas, että löysin Allahin (swt) vaikka en edes syntynyt muslimi perheeseen! Kiitos Jumala.” (Blogi G)

Muutoksesta huolimatta myös jatkuvuuden ajatus nousee kirjoituksista esiin. Mansson McGinty (2006, 33) on todennut, että islamiin kääntyneiden länsimaalaisten elämässä ei muutos yleensä ole niin totaalinen kuin joissain muissa uskonnoissa, vaan islamiin kääntyneet pyrkivät pikemminkin uudelleen järjestelemään elämäkertansa ja luomaan siihen yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta neuvottelemalla merkityksistä menneen ja nykyisen minän välillä. Myös moni suomalainen nainen korostaa kääntymisen olleen rationaalinen ja looginen päätös. Sen sijaan, että kääntymisen olisi ollut hetkellinen henkinen kokemus, islamiin kääntyi yleensä pitkällisten pohdintojen tuloksena. Tällöin kääntyneet eivät jaa elämänsä tiukasti kahteen eri osaan, aikaan ennen ja jälkeen kääntymisen, vaan näkevät omassa kääntymisessään jatkuvuutta. Usein henkilö kokee ajatelleensa monista asioista islamin mukaisesti jo ennen kääntymistään, jolloin kääntymisen nähdään luonnollisena seurauksena islamiin tutustumisesta.

”En ole valinnut islamia sen takia, että olisin nähnyt taivaalle kirjoitettavan todisteet sen ehdottomasta oikeellisuudesta, vaan koska minusta islam tuntuu kaikista selkeimmältä ja loogisimmalta uskonnolta, johon olen tutustunut. Islam vastaa parhaiten minun ajattelutapaani ja elämäkatsomustani ja siksi uskon siihen.” (Blogi A)

Kahdeksasta naisesta kaksi kertoo olleensa uskoaan harjoittavia kristittyjä ennen islamiin kääntymistä ja lisäksi yksi kertoo uskoneensa jumalaan jo lapsena, vaikka muu perhe ei ollut uskonnollinen. Kaksi aikaisemmin kristittyä naista olivat pettyneet kirkkoon ja sen oppeihin jo ennen tutustumistaan islamiin. Heistä oli aina tuntunut, että kristinusko ei vastannut täysin heidän ajatusmaailmaansa. Tässäkin yhteydessä islamiin kääntyminen edustaa myös jatkuvuutta. Usko jumalaan oli ollut naisten elämässä aina läsnä, mutta vasta islamin opit vastasivat heidän omia käsityksiään uskonnosta. Nämä kaksi entistä kristittyä myös kritisoivat kristinuskkoa ja kirkkoa blogeissaan ja vertaavat sitä samalla islamiin.

”Muslimina olen iloinen, ettei islamissa ole mitään kirkkoa vastaavaa instituutiota. Kun kenelläkään ihmisellä tai järjestöllä ei ole uskonnollisesti korkeaa asemaa, ei ole myöskään paineita pitää asemaa itsellään. Oppineet voivat opettaa sitä, minkä oikeaksi ja hyväksi katsovat, ja heillä on suurempi mahdollisuus myös tuomita tekoja, joita väärinä pitävät. Heille ei ole - tai ei ainakaan pitäisi olla - tärkeää se, kuinka monta kuulijaa perjantaisin istuu heitä kuuntelemissa.” (Blogi A)

Muiden naisten blogeista ei käy ilmi heidän suhteensa kristinuskoon. Suurin osa heistä ei millään tavalla sivua muita uskontoja tai niihin liittyviä aiheita. Monissa kääntymistutkimuksissa onkin todettu, että islamiin kääntyneet eurooppalaiset eivät ole yleensä olleet kovinkaan uskonnollisia ennen islamiin kääntymistään (ks. esim. Sultan 1999, 326).

6.4 Ulkoinen ja sisäinen uskonnollisuus

Islamiin kääntymisen prosessiluonne näkyy myös siinä, että kääntynyt joutuu opettelemaan aivan uudenlaisen elämäntavan ja kulttuurin, mikä ei käy hetkessä. Blogien kirjoituksista on havaittavissa, että mitä vähemmän aikaa kirjoittaja on ollut muslimi, sitä enemmän kirjoitukset käsittelevät pikku tarkasti elämistä islamin oppien mukaan niin käytännön kuin teoriankin tasolla. Samalla vasta hiljattain kääntyneet kirjoittajat ovat myös hieman eksyksissä uskontonsa kanssa. Huolta herättävät niin ulkoiset asiat, kuten pukeutuminen, arabian kielen ymmärtäminen ja rukoileminen kuin sisäisetkin uskon asiat.

”Tiedättekö sen tunteen, kun haluat rakastaa Jumalaa koko sydäimestäsi ja siksi ylistää häntä jokaisella teolla ja sanalla, mutta joskus tulee olo ettei tee oikein. Tarkoitan, että kun käytän arabiankielisiä lausahduksia, niin ymmärränkö niitä edes vielä kokonaan? Vai sanonko niitä vain koska kaikki muslimit tekevät niin? Sitten tulee se ujous edes käyttäviä niitä.” (Blogi G)

Naiset ovat periaatteessa sitä mieltä, että uskonnon harjoittamisessa kaikista tärkeintä on se, miten omistautunut ihminen on jumalalle sydämessään. Tästä huolimatta ulkoisten seikkojen oikea suorittaminen nousee blogeista huomattavan usein esille. Ikään kuin uskonnon ulkoisten vaatimusten täyttäminen muodostaisi arvoasteikon, jonka perusteella uutta muslimi-identiteettiä mitataan. Kukaan ulkopuolinen ei voi nähdä ihmisen sisäisen uskonnollisuuden tasoa, joten se täytyy näyttää ulkoisten suoritusten kautta, jotka ikään kuin symboloivat sisäistä uskonnollisuutta. Mielestäni myös tässä korostuu islamin yhteisöllinen luonne. Vaikka nainen rukoilisi yksin kotonaan, kantaa hän silti huolta rukoilun suorittamisesta oikealla tavalla islamin sääntöjen mukaisesti.

”Uskallan väittää, etten ole ainoa muslimi, jolle rukoiluun liittyvät asiat ovat tuottaneet tai tuottavat edelleen jonkin verran päänvaivaa. Palasin islamiin lähes yhdeksän kuukautta sitten, mutta häpeäkseni ja suureksi synnikseni minun on myönnettävä, etten hallitse vielääkään kunnolla islamin oikeaoppista rukoilua. Tunnen siksi huonommuutta moniin muihin muslimeihin nähden.” (Blogi C)

Monet kokevat epävarmuutta myös sen suhteen, mitä islamin suuntausta olisi paras seurata ja kuinka ymmärtää jumalan sana oikein. Toisin kuin muslimiperheeseen syntyneet niin sanotut syntymuslimit, jotka kuuluvat automaattisesti tietyn islamin suuntauksen ja oppien piiriin, täytyy vasta aikuisiällä kääntyneiden muslimien itse päättää, mitä islamin suuntausta seuraavat. Blogien tietojen perusteella näyttää siltä, että kaikki naiset ovat sunnalaisia ja epävarmuutta aiheuttaa lähinnä se, mikä sunnalaisuuden neljästä koulukunnasta sopisi heille parhaiten.

”Tiedän monesta islamin osa-alueesta niin vähän, ettei auta muu kuin opiskella lisää. Toistaiseksi en ole vielä päässyt sisälle edes eri koulukuntien oppeihin, jotta voisin päätellä, mikä niistä vastaa eniten omaa näkemystäni. Voin vain uskoa ja luottaa siihen, että jos Jumala suo, edistyn vähitellen tämän asian suhteen.” (Blogi C)

Yksi nainen kokee luonnollisena kuulua samaan koulukuntaan aviomiehensä kanssa, koska hän voi saada tällöin apua uskonnon harjoittamiseen kumppaniltaan ja se voi myös yhdistää heitä. Samalla hän kuitenkin painottaa, että on tehnyt päätöksen itsenäisesti. Naiset korostavat usein niin itse kääntymispäätöksen kuin myös sen jälkeisten valintojensa riippumattomuutta muista ihmisistä, erityisesti aviomiehestään.

”Ensisijaisesti toivoisin maliki-koulukuntaa seuraavaa oppinutta, koska puolisoni on uskonnollisen kasvatuksensa saanut sen koulukunnan mukaan. Yhteinen usko islamiin on yhdistänyt meitä kahta, mutta edelleenkin välillämme on ristiriitoja, jotka johtuvat siitä, että olemme hakeneet oppimme eri paikoista. Uskon, että tiiviimpi yhteinen ajattelutapa yhdistäisi meitä entisestään. En tietenkään hae

tietyntaista oppinutta vain sen takia, että voisin jollain tapaa miellyttää puolisoani. Enhän minä valinnut uskontoanikaan sellaisista syistä.” (Blogi A)

Vaikka kirjoittajat pohtivat, minkä islamin suuntauksen opit sopisivat juuri heille parhaiten, ei yhtäkään sunnalaisuuden peruskoulukuntaa kuitenkaan kritisoida tai pidetä vääränä. Lähinnä kysymys on siitä, mikä koulukunta vastaa parhaiten omia ajatuksia. Tärkeintä loppujen lopuksi on kuitenkin se, mikä kaikkia yhdistää eli islam. Kaikilla muslimeilla nähdään olevan pohjimmiltaan sama arvomaailma ja muslimi-identiteetti on niin perustavanlaatuinen, että sen yhdistävä vaikutus ylittää kaikki mahdolliset erot muslimien välillä.

”Ois niin hirmuisen tärkeää et me muslimit ollaan toistemme siskoja ja veljiä, lämpimiä ja hymyileviä toisiamme kohtaan, niitä joiden puoleen voi kääntyä tarvittaessa. Mistään mielipide eroista ja muista viis, haloo, ollaan samaa ummaa, uskotaan Yhteen Jumalaan, rukoillaan kaikki kohti Kaabaa ja tehdään parhaan ymmärryksemme mukaan.” (Blogi B)

Myös monissa käännyttäytutkimuksissa on todettu islamin yhdistävän ihmisiä hyvin perustavanlaatuisella tavalla. Esimerkiksi skandinaavisten muslimikäännyttäytien mielestä islam on niin vahva yhdistävä tekijä, että kaikki kulttuuriset, oppisuuntien väliset ja henkilökohtaiset erot menettävät merkityksensä sen rinnalla, että kaikki uskovat ovat muslimeja. (Roald 2006, 256-257.)

6.5 Islamin yhteisöllisyys

Kääntyneitä koskevissa tutkimuksissa on todettu, että yksi tärkeä ellei jopa joskus tärkein syy islamiin kääntymiselle on sen yhteisöllisyys. Muslimien keskuudessa vallitseva yhteisöllisyys viehättää monia islamiin kääntyneitä varsinkin alkuvaiheessa, jossa he usein tuntevat olonsa yksinäiseksi tilanteessa, jossa vanhat ihmissuhteet ovat voineet päättyä tai muuttua etäisemmiksi kääntymisen seurauksena. Oma yhteiskunta nähdään usein individualistisena, jossa jokainen pitää huolen vain itsestään ja perheestään. Muslimiyhteisöön liitetään sen sijaan yhteisöllisyys ja muista ryhmän jäsenistä välittäminen laajemminkin. (Roald 2006, 256-257.)

”Kaikki muu oli jo käyty läpi, niinpä sieluani poltteli jo päästä kupolien ja minareettien läheisyyteen, tuntee rukouksen voima, kun satapäinen muslimijoukko yhteen ääneen kumauttaa ilmoille imaamin Koraanin resitoinnin jälkeen "aa-miin". Kylmät väreet vain menevät selässäni sen vaikutuksesta. Olen osa tätä suurta perhettä kaikkine virheineni ja hyveineni. Ketään ei ajeta pois, vaan täällä toteutuu käytännössä yksi islamin kauneimmista ajatuksista yhteisöllisyydestä, sisaruudesta ja veljeydestä.” (Blogi E)

Islamin yhteisöllisyydestä puhuttaessa verrataan sitä usein juuri länsimaiseen individualistiseen ihmiskäsitykseen. Monet länsimaisten yhteiskuntien ongelmat nähdään juontuvan nimenomaan yhteisöjen ja yhteisöllisyyden hajoamisesta, jonka myötä kanssaihmisistä ei enää välitetä ja kanneta huolta. Tämä näkyy esimerkiksi vanhempien ihmisten kunnioittamisen puutteena.

”Ja kuitenkin meidän mallimme ei ole kovin kehuttava tai tavoittelemisen arvoinen. Vai mitä sanotte siitä, että kunnioitus vanhempia ihmisiä kohtaan on länsimaissa ala-arvoista, että vanhukset laitetaan usein vanhainkotiin tai että meillä on valtava tarve pärjätä omillamme?” (Blogi C)

Blogin pitäminen ja erilaisiin virtuaalisiin muslimiyhteisöihin kuuluminen on tärkeä osa monen muslimin, erityisesti kääntyneen, elämää tänä päivänä. Internetin mahdollistama ”virtuaaliumma” on jopa välttämätön silloin, kun kontaktit muiden muslimien kanssa eivät muuten ole mahdollisia.

”Kaikkien koettelemusten keskellä on siis tapahtunut hyvääkin eikä minua haittaa ollenkaan se, että uudet tuttavuuteni ovat niin kutsutusta virtuaalimaailmasta: emme ole tavanneet (ainakaan vielä) kasvokkain. ... Samalla voi internetiä käyttää hieman paremmalla omallatunnolla, oman uskon ja islamin hyväksymien ihmissuhteiden kehittämiseen.” (Blogi C)

Ramadan-kuukausi on muslimeille vuoden tärkein ajanjakso. Paasto vahvistaa uskonnollista kokemusta ja vahvan yhteisöllisyyden tunteen lisäksi uskonto on läsnä normaaliakin tiiviimmin muslimin elämässä. Paastoaminen kohdistuu suoraan ihmisen ruumiiseen ja sen tarpeisiin, jolloin nälän- ja janontunne muistuttaa ihmistä jatkuvasti hänen uskonnollisesta vakaumuksestaan. Uskonnon kokeminen ”koko ruumiin voimalla” vahvistaa uskoa merkittävästi ja lisäksi tieto siitä, että kaikki maailman muslimit kokevat samoin, lisää yhteisöllisyyden tunnetta.

”Kuukausi on opettanut jotain, koska olo tuntuu niin hyvälle saadessani jakaa tämän kokemuksen miljoonien muiden muslimien kanssa. Olen saanut Teistä valtavasti henkistä tukea vain tiedostamalla sen faktan, että jokainen 'hunnutettu kummajainen' ja 'partasuinen mekkomies' on paastonnut kanssani kaikkina näinä päivinä, katkaissut paastonsa auringon laskiessa ja rukoillut rukouksensa samoihin aikoihin kanssani.” (Blogi E)

Yhteisöllisyys ja toiset muslimit koetaan tärkeiksi etenkin silloin, kun asutaan muualla kuin muslimimaassa. Erityisesti yksi nainen korostaa blogissaan, kuinka suomalaisten muslimien tulisi suhtautua toisiinsa yhteisen uskonnon velvoittamalla tavalla ja muistaa, mikä heitä yhdistää ja käyttäytyä sen mukaisesti. Muslimien ei tarvitse tuntea toisiaan henkilökohtaisesti tervehtiäkseen, vaan henkilökohtaiseen kontaktiin riittää tieto toisen uskonnosta.

”Salaam alaykum, miten musta tuntuu että tuntemattomien muslimien tervehtiminen on ainakin helsingissä vähentynyt? Tuntuu ettei kukaan enää tervehdi ”Salaam alaykum”, kukaan ei oikeen enää edes katso kohti, kattellaan muualle kuin ei oltaisi huomaavinaankaan, jos itse sitten sanoo ”salaam alaykum” niin ei voi olla yhtään varma vastataanko takaisin tai pahempaa että katsotaan kuin ”halpaa makkaraa”...” (Blogi B)

6.6 Kääntyminen ja ihmissuhteet

Muslimiksi kääntyminen ei ole kivuton prosessi, vaan kääntyneet ovat saaneet huomata kuinka suhtautuminen heihin on muuttunut yleisellä tasolla sekä lähipiirissä. Reaktiot ovat ainakin välillä olleet hyvin negatiivisia ja kaikki suhteet esimerkiksi ystävien kanssa eivät ole jatkuneet kääntymisen jälkeen. Erityisesti vanhojen ihmissuhteiden menettäessä merkitystään korostuvat toisten muslimien ja muslimiyhteisön merkitys kääntyneen elämässä.

”Siinä missä olen huomannut joutuneeni kauemmaksi joistakin aikaisemmin rakkaaksi tuntemistani henkilöistä ja odottamattomia huoliakin on ollut kohdattavana ja läpikäytävänä, olen samaan aikaan saanut ilon ja kunnian saada ystävikseni ja tutuiksi muutamia muslimisiskoja.” (Blogi C)

Islamia kohtaan tunnettujen ennakkoluulojen ja uhkakuvien lisäksi ongelmat kääntyneen ja lähipiirin välillä voivat johtua siitä, että muslimiksi kääntynyt alkaa nähdä oman yhteiskuntansa piirteitä ikään kuin ulkoapäin. Asiat, jotka ennen tuntuivat itsestään selviltä ja luonnollisilta, näyttävät nyt vähemmän ilmeisinä ja saavat myös kritiikkiä osakseen. Muslimikäännynäiset voivat myös identifioida itsensä ennemmin muslimimaahanmuuttajien kanssa samaan ryhmään kuuluvaksi, mikä saattaa lisätä vieraantumista valtakulttuurista. (Roald 2006, 236-237.) Myös monet bloggaajat kirjoittavat ongelmista, joita ovat kokeneet läheisissä ihmissuhteissa kääntymisen jälkeen. Vaikka ihmissuhteet ei-muslimiläheisten kanssa koetaan tärkeiksi kääntymisen jälkeenkin, huomasi usea nainen kuitenkin etäännyvänsä vanhoista ystävistä ja perheenjäsenistä.

”Minulla ei oikeasti ole sydänystävää ollut vuosiin ja nykyään tuntuu, että vanhat ystävät ovat muuttuneet tutuiksi. Joihin pidetään yhteyttä aina joskus. Silloin tällöin. Ja silloin kun tavataan niin monesti menee siihen, että tulee tukala olo, kun ei tiedä mistä puhua. Puheen aiheen löytämisestä on tullut ongelma? Ja miksi ihmeessä niin on päässyt käymään? Muutoin ihan sama ihminen olen, paitsi olen uskontoani muuttanut. Ja pyrin parhaani mukaan sitä elämään.” (Blogi H)

Ihmissuhteiden muuttuminen etäisemmiksi nähdään johtuvan siitä, että kääntyneiden kiinnostuksen kohteet ja elämän prioriteetit muuttuvat muslimiksi tulon jälkeen. Etenkin islamiin kääntymisen

alkuvaiheessa uskonto näyttää valtaavan elämän kaikki osa-alueet. Uskonnollista kääntymistä ja islamin lävistämää elämää on vaikea selittää ihmisille, jotka eivät jaa samaa maailmankuvaa.

”Ystävinäni on tyttöjä, jotka eivät ole muslimeja, he ovat minun sydämessäni kaikesta huolimatta. Ongelmaksi muodostuu se, etten hyväksy kaikkea mitä he tekevät, eivätkä he samalla ymmärrä sitä, kun puhun innostuksestani siihen, että vihdoin opin rukoilemaan ulkomuistista, ilman muistilappua! Väkisin minulle tulee sellainen olo, etten voi puhua elämäni tärkeimmistä asiasta, islamista, heille, mutta he kertovat seikkailunsa minulle, vaikken pysty millään hyväksymään niitä asioita. ... Ystäväni eivät yritä saada minua pois oikealta tieltäni, mutta en aina edes haluaisi kuunnella heidän tarinoitaan, koska pelkään että he vievät minut pois Jumalani luonta. Vaikeita asioita, tiedän, varsinkin kun on ystävästäni kyse, jotka oikeasti ovat hyviä ihmisiä, mutta elävät vain eri tavalla kuin minä.” (Blogi G)

Muutama nainen kirjoittaa myös ongelmista suomalaisen perheensä kanssa. Kaikkien naisten läheiset eivät ole ainakaan täysin hyväksyneet islamiin kääntymistä ja välit ovat muuttuneet kääntymisen myötä etäisemmiksi tai jopa katkenneet kokonaan.

”Esimerkiksi isovanhempieni kuullen minusta ja lapsestani ei saa puhua, koska olemme muslimeita ja mieheni on kotoisin muualta. Se heistä on häpeällistä. Minusta häpeällistä on heidän asenteensa, jos mikä.” (Blogi A)

Perheiden ja läheisten suhtautumisessa islamiin kääntymiseen on kuitenkin suurta vaihtelua eri musliminaisten välillä ja toisten välit vanhempien kanssa ovat säilyneet entisenlaisina. Tällöin kääntyneen perhe on yleensä tutustunut islamiin ja sen käytäntöihin ja lopulta hyväksynyt kääntymisen. Sen sijaan toisten välit sukulaisiin eivät ole säilyneet ja tämä saattaa aiheuttaa perustavanlaatuisen ristiriidan muslimin elämässä, koska islamin mukaan on ehdottoman tärkeää kunnioittaa omia vanhempiaan.

”Joillekin islamiin palanneille näiden kahden vaatimuksen yhteensovittaminen voi kuitenkin tuottaa päänsärkyä. Miten toimia tilanteessa, jossa omat vanhemmat ja sukulaiset eivät tunnu hyväksyvän islamin palanneen päätöstä elää uskonsa mukaista elämää? Kuinka ylläpitää kunnioittavaa ilmapiiriä tilanteessa, jossa vastapuoli ei osoita kunnioitusta? Miten toimia syntymäpäivien, joulun ja muiden kristillisinä pidettyjen juhlapäivien suhteen, jotka useissa perheissä merkitsevät sukulaisvierailuja? Onko vanhempien kunnioittamisen vaatimus tärkeämpi kuin Koraanin ohje välttää vääräuskoisten seuraamista?” (Blogi C)

Islamiin kääntyneet suomalaiset naiset kokevat suhteet ”muslimisiskoihin” erittäin tärkeiksi, koska tällaiset ystävyysuhteet ovat yksiselitteisesti islamin hyväksymiä toisin kuin ystävyysuhteet esimerkiksi eri sukupuolta olevien kanssa. Vahva solidaarisuuden tunne toisia hunnuttautuneita

naisia kohtaan vahvistaa myös muslimi-identiteettiä (Mansson McGinty 2006, 123-124). Lisäksi muslimisiskojen seura nähdään hyväksi ja jopa tarpeelliseksi oman uskonnon kannalta.

”Sanomme kyllä: ... sellaisten naisten ystävyydelle, jotka pelkäävät Jumalaa, rakastavat islamia ja joilla on korkeat arvot” (Blogi C)

”Kaikista tehokkain keino saada kaikki asiat toimimaan helposti ja positiivisesti on hurskaiden seura. Ihmisluonteeseen vaikuttaa vahvasti hänen seuralaisensa. Siksipä hyvä seura onkin todella tärkeää.” (Blogi C)

Toisilta muslimeilta kaivataan myös apua erilaisten uskonnon harjoittamiseen liittyvien ongelmien kanssa, kuten rukousten oikeaoppiseen lausumiseen arabian kielellä ja erilaisiin käytännön ongelmiin, joita kääntyneet kokevat eläessään muslimina länsimaassa. Yksi nainen kirjoittaa, että vaikka hän tuntee muutaman muslimisiskon, kaipaa hän kuitenkin tiiviimpää yhteisöllisyyttä. Muslimiystävien puutteen vuoksi hän jopa harkitsee luopumista islamista. Tämä kirjoittaja on yksittäistapaus, mutta myös esimerkki uskonnollisen yhteisön ja muiden muslimien merkityksestä kääntymiskokemuksen jatkuvuuden ja onnistumisen kannalta.

6.7 Materialismin ja länsimaisen elämäntavan kritiikki

Kuten aikaisemmin todettiin, kahta naista lukuun ottamatta blogien kirjoittajat eivät kritisoi blogeissaan kristinuskoa. Sen sijaan länsimaisena elämäntapana pidettyä kokonaisuutta kritisoidaan ja juuri se nähdään vastakkaiseksi islamilaiselle elämäntavalla. Naiset liittävät esimerkiksi yksinkertaisen elämän ajatuksen islamilaiseen elämäntapaan ja kritisoivat länsimaiseen elämäntapaan liitettyä materialismia, kaupallisuutta ja urakeskeisyyttä.

”Seuraavaksi mulla elämässä vuorossa materian vähentäminen. Mä kohta tikahdun tähän tavaran määrään, haluan yksinkertaisuutta elämäni ja materia ympärilläni on yksi osa sen yksinkertaistamista. Aion nyt myös sen aloittaa, vuosien ajatuksista vihdoin teoiksi, alhamdulillah wa inshaAllaah.” (Blogi B)

Yksinkertainen elämäntyylä yhdistetään oikeaoppiseen tapaan elää muslimina, koska silloin on helpompi muistaa mikä on elämässä tärkeää ja keskittyä paremmin hengellisiin asioihin. Usein myös muslimit, jotka asuvat köyhemmissä muslimimaissa nähdään olevan lähempänä tätä oikeaa islamilaista elämäntapaa.

”Entä kaikki ne maailman ihmiset, joiden perustarpeetkaan eivät tule täytetyiksi? Jossakin mielessä esimerkiksi aavikon asukkailla tuntuu olevan enemmän rikkauksia kuin keskivertolänsimaalaisella. Heillä on kykyä keskittyä olennaiseen.” (Blogi C)

Materialismin sekä teknologian kritiikkiin liittyy myös käden taitojen arvostaminen. Sen sijaan, että kaikki ostettaisiin valmiina kaupasta, nähdään asioiden tekemisen itse olevan lähempänä islamilaista elämäntapaa.

”Sitten seuraavaksi meinaan opetella tekemään ne villasukat ihan itse, inshaAllaah. Sitten ois mielekästä tekemistä, jotain mikä hyödyttää kaikkia ja on tarpeellista. Jotain mikä veisi mun ajatukset konsolien maailmasta tähän oikeaan maailmaan missä me ollaan vaan kerran.” (Blogi B)

Käsityöt voidaan nähdä myös tärkeänä osana itse uskonnon harjoittamista, jolloin käsitöiden tekemisestä tulee osa omaa islamin harjoittamista.

”Jotkut muslimit käyttävät dhikriin, Jumalan muistelemiseen, rukoushelmiä tai -nauhaa, ja itsekin suosin niitä esimerkiksi matkoilla. Laukussani kulkee aina mukana yhdet tai useammat rukoushelmet. Kotioloissa minulle puolestaan pienimuotoiseen islamin retriittiin on osoittautunut sopivimmaksi tavaksi käsitöiden tekeminen eli neulominen ja virkkaaminen.” (Blogi C)

7. NAISEUDEN RAKENTUMINEN KAHDEN KULTTUURIN VÄLISSÄ

Tarkastelen tässä luvussa musliminaisuuden rakentumista kahden arvomaailman välissä. Hallin (1999, 23) mukaan täysin yhtenäisen ja johdonmukaisen identiteetin kokemuksen voi sanoa olevan harhaa ja perustuvan sille, että ihminen on rakentanut lohduttavan tarinan tai ”minäkertomuksen” itsestään. Edellä on käyty läpi sitä, miten monin tavoin islamin arvomaailma on ensisijainen suomalaisille islamiin kääntyneille naisille. Islamiin kääntyneiden oma kokemus islamin tuomasta identiteetin yhtenäisyydestä on hyvin vahva ja sillä on myös konkreettisesti monenlaisia positiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä. Mielestäni yksi keskeinen tekijä tällaisen yhtenäisen, tässä tapauksessa uskonnollisen, identiteetin kokemuksen onnistuneessa rakentumisessa on tämän identiteetin joustavuus. Vaikka edellä on nimenomaan käsitelty sitä, kuinka islam säätelee elämän kaikkia osa-alueita, eivät islamin eletyt muodot ole kuitenkaan immuuneja sille kulttuurikontekstille, jossa sitä eletään. Suomalaiset islamiin kääntyneet naiset eivät siis hylkää itselleen tärkeitä suomalaisina pitämiään arvoja ja asioita kääntymisen myötä.

Blogikirjoituksista nousee ajatus yhdestä oikeaoppisesta islamista, jonka perusopit eivät muutu ajassa ja tilassa ja islamin erilaisten käytäntöjen nähdään johtuvat vain kulttuurisista seikoista. Siitä huolimatta, että periaatteessa islamia pidetään ainakin keskeisimmiltä osin muuttumattomana, suomalaiset muslimikäännynnäiset tulkitsevat sitä käytännössä ikään kuin huomaamattaan uudella tavalla, joka vastaa heidän käsitystään islamista esimerkiksi suvaitsevana ja rauhanomaisena uskontona. Länsimaalaiset islamiin kääntyneet yleisemminkin pitävät usein omaa islamiaan ikään kuin ”puhtaana” ja vapaana kulttuurisista piirteistä eivätkä siten näe sen kehittyneen länsimaalaisessa kulttuurisessa kontekstissa (Roald 2004, 274-275).

Naiset pyrkivät vaalimaan tietoisesti uskonnollista identiteettiään, jonka he kokevat ensisijaiseksi. Muiden identiteetin lähteiden merkitystä ei kuitenkaan voi ohittaa. Naiset ovat kasvaneet ja eläneet suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa eikä sitä voi millään tavalla pyyhkiä pois heidän identiteetistään. Kansallinen ja etninen identiteetti ovat niin syvälle juurtuneita, että niiden olemassaoloa ei aina tiedosteta samalla tavalla kuin uutta uskonnollista identiteettiä, joka on tietoisesti valittu ja jota vaalitaan aktiivisesti arkielämässä. Musliminaisidentiteetti kuitenkin rakennetaan syvään juurtuneen kansallisen identiteetin ”päälle”, jolloin nämä kaksi identiteetin lähdettä ovat jatkuvasti vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, vaikka henkilö ei sitä aina itse tiedostaisikaan. Yksi selkeä esimerkki uskonnollisen ja kääntyneen ”alkuperäisen” identiteetin

vuorovaikutuksesta on se, että naiset pyrkivät löytämään myös sellaisille tärkeiksi kokemilleen asioille ja arvoille perustelut islamista, jotka eivät lähtökohtaisesti kuulu islamin piiriin.

Tämä seikka nousee esille mitä erilaisten asioiden yhteydessä. Suomalaiset musliminaiset pitävät tärkeinä asioita, jotka liittyvät muun muassa tasa-arvoon, perheeseen, luontoon ja ympäristöön sekä koulutukseen ja työssäkäyntiin. Esimerkiksi Lähi-idässä asuva eläinrakas bloggaaja ei voi ymmärtää miksi kaikki muslimit eivät kohtele hyvin kaduilla kulkevia kissoja. Kirjoittaja perustelee kritiikkinsä nimenomaan islamin opeilla eikä vetoa esimerkiksi eläintenoikeuksiin tai ihmisten inhimillisyyteen, jota voisi odottaa ei-uskonnolliselta ihmiseltä.

”There is an abundance of stray cats roaming the streets and compounds of ... In general they get treated like pests which I find a disgrace for an Islamic country. Islam teaches Muslims to treat cats well and that the cat is a creature to be cherished and loved.” (Blogi D)

Roald (2006) havaitsi tutkiessaan skandinaavisia islamiin kääntyneitä naisia ja miehiä samankaltaisen ilmiön. Tuottaessaan ja luodessaan uudenlaista islamia kääntyneet eivät katso sellaisten asioiden, jotka ymmärretään epäoikeudenmukaiseksi ja epätasa-arvoiseksi kuuluvan islamin piiriin ja vastaavasti hyvinä ja oikeina pidetyt ajatukset ja toiminta hyväksytään islamiin kuuluvaksi. Se mitä kukin pitää oikeana ja vääränä kumpuaa kulttuurisista ja henkilökohtaisista tekijöistä. Merkityksellistä tässä on se, että käännynnäisille islam edustaa heidän hyvinä ja oikeina pitämiään asioita ja väärät asiat ovat puolestaan islamin vastaisia. Muslimikäännynnäiset muodostavat siis ”omia islamilaisia traditioita” siirtämällä alkuperäisen kulttuurin traditioita islamilaiseen yhteyteen. Myös syntyjään muslimit siirtolaiset ottavat välillä osaa näihin uusiin traditioihin. Tällainen uusi islamilainen malli ottaa piirteitä sekä muslimien omasta kulttuurisesta kontekstista että skandinaavisesta kulttuuripiiristä. (Roald 2006, 48, 55-56, 65.)

Joissakin blogikirjoituksissa pohditaan myös tietoisesti suomalaisen kulttuurin ja islamin yhteensovittamista. Islamiin kääntyneet naiset ovat suomalaisia ja kiinnittyneet vahvasti suomalaiseen kulttuuriin. Toisaalta he ovat myös muslimeja ja tuntevat suurta yhteenkuuluvuutta maailmanlaajuiseen muslimiyhteisöön eli ummaan. Näiden kahden lähtökohtaisesti hyvin erilaisen kulttuurin yhteensovittaminen voi tuntua ristiriitaiselta etenkin, jos islamiin kääntymisestä on kulunut vasta vähän aikaa, kuten seuraavan kirjoittajan tapauksessa.

”Joskus vain tuntuu, että uin kahden eri maailman väliä, islam ja Suomen kulttuuri. Islamista tulee joka päivä rakkaampi, mutta tietenkään en halua menettää alkuperääni. Nuoret täällä ovat hyvin erilaisia kuin minä, ajattelevat ihan eri tavalla kuin minä. Minä en ymmärrä heitä ja he eivät

ymmärrä minua, mutta silti tiedät löytäneeni Totuuden, mikä tekee tästä entistäkin hassumpaa ja luottamukseni Jumalaan kasvaa Alhamdulillah.” (Blogi G)

Mielenkiintoista on, että myös jo lähemmäs 20 vuotta islamin uskossa ollut kirjoittaja pohtii edelleen suomalaisuuden ja islamin yhteensovittamista. Näyttää siltä, että eri identiteettien päällekkäisyys ja vuorovaikutus kääntyneen henkilön elämässä ei pääty koskaan, vaan näiden kahden välillä täytyy käydä jatkuvasti neuvottelua ja uudelleenarviointia. Tässä nousee esiin myös kääntymisen prosessiluonne.

”Elämäni ohjaa suomalainen ja länsimainen kasvatus, arvot ja odotukset. Toisaalta muslimiksi kääntymiseni myötä ajatuksiani on alkanut muokkautua enemmän islamin ohjeiden mukaisiksi. Islamin tulkintoja on kymmeniä ellei satoja, joten muslimeja ja tapojakin on monia. Kaikki pyrkivät samaan päämäärään hiukan eri tavoin.” (Blogi E)

Suomalaiset naiset tarkastelevat kriittisesti suomalaisuuteen, mutta myös islamiin liitettyjä käytäntöjä. He arvioivat myönteisiksi ja kielteiseksi kokemiaan asioita ja yhdistelevät kummastakin identiteetistä omia käsityksiään parhaiten vastaavia piirteitä yhdeksi kokonaisuudeksi. Suomalaiset musliminaiset eivät kritisoineet varsinaisesti islamin oppeja, mutta tuottavat omanlaistaan islamia muun muassa piirtämällä rajaa ”oikean” ja ”väärän” islamin välille.

”Ehkä tällaisina aikoina eräiden salafien selkeä mutta myös ehdoton (ja jopa yksipuolinen) tulkinta islamista puhuttelee muslimeja. Etenkin uusien muslimien voi olla helpompi omaksua ajattelutapa, että islamista ja sen laista on vain yksi selkeä tulkinta ja muslimina voi elää vain yhdellä tietyllä tavalla. Tällainen ehdottomuus puhuttelee usein varsinkin nuoria (koska nuoruuteen kuuluu tietynlainen ehdottomuus), ja ääri liikkeet houkuttelevat tietoisesti pariinsa juuri nuoria muslimeja niin muslimimaissa kuin länsimaissa.” (Blogi A)

Muslimiksi kääntyneiden länsimaalaisten täytyy siis sovittaa heidän synnynnäiset kulttuuripiirteet islamin antamiin kehyksiin. Skandinaavisia muslimikäännynnäisiä koskevassa tutkimuksessa todettiin islamiin kääntyneiden henkilöiden näkevän ”tanskalaisen”, ”ruotsalaisen” ja ”norjalaisen” islamin olevan luonnollinen osa islamin hyväksymistä skandinaavisissa maissa. Eri mieltä olivat lähinnä ne muslimit, jotka olivat vasta äskettäin kääntyneet islamiin ja toteuttivat sitä omassa elämässään vielä hyvin tarkasti sekä jotkut marginaalisen ääri liikkeen edustajat, joiden mukaan on olemassa vain yksi muuttumaton islam. Kuitenkin suurin osa kääntyneistä hyväksyivät skandinaaviset arvot, kuten ihmisoikeudet, demokratian, tasa-arvon ja tietyt ekologiset asenteet ja siirsivät ne osaksi omaa islamiaan. Nimenomaan korkeasti koulutetut ja jo useamman vuoden islamin uskossa olleet henkilöt sisällyttivät islamiin skandinaavisia arvoja tai tarkemmin sanottuna löytävät skandinaavisille arvoille islamilaisen perustan. (Roald 2006, 48, 50)

Suomalaiset musliminaiset arvioivat välillä myös hyvin yksityiskohtaisesti sitä, millaisia luonteenpiirteitä hyvä musliminainen omaa ja mitkä puolestaan eivät näihin kuulu. Monet näistä piirteistä ovat sellaisia, jotka myös suomalaisessa kulttuurikontekstissa nähdään samalla tavoin myönteisinä tai kielteisinä. Tällaisia hyvinä pidettyjä piirteitä ovat esimerkiksi ystävällisyys, hyväntahtoisuus, vieraanvaraisuus ja hyvän puhuminen. Negatiivisia piirteitä ovat muun muassa pahan puhuminen ja valehtelu. Naiset kuitenkin arvioivat näitä ominaisuuksia nimenomaan islamin kautta ja esimerkiksi yksi kirjoittaja näkee islamin yhtenä tarkoituksena olevan ihmisen luonteen kehittäminen parempaan suuntaan. Sama kirjoittaja pohtii myös esimerkillisen musliminaisen piirteitä, joita hänen muslimimaassa asuva anoppinsa omaa.

”Anoppini kärsivällisyydessä on jotakin, jota tavoitella. Luulenpa, että minulla on vielä rutkasti tekemistä, ennen kuin olen lähelläkään vastaavanlaista mielen tyyneyttä, joka tuntuu ympäröivän hänet. Se ei kuitenkaan jätä varjoonsa hänen toista hallitsevaa luonteenpiirrettä: vaatimattomuutta. Se ilmenee monin tavoin: siisteinä ja puhtaina vaatteina, jotka eivät pyri kiinnittämään vastakkaisen sukupuolen huomiota tai aiheuttamaan kateutta muissa naisissa; yksinkertaisena kodin kalustuksena, jossa ei tyylihuonekaluja näy, mutta josta voi aistia kodikkuuden ja lämmön; eleettömyytenä - tarpeettomuutena nostaa itseään esille, koska hän tietää oman arvonsa ilmankin. Hänellä tuntuu olevan monia esimerkillisen musliminaisen ominaisuuksia.” (Blogi C)

Jotkut musliminaiset myös nostavat esille sellaisia suomalaisuuteen liittämäänsä positiivisia piirteitä, joiden nähdään sopivan hyvin myös uskonnolliseen identiteettiin ja jopa auttavan pyrkimyksissä kehittyä paremmaksi muslimiksi. Esimerkiksi yksi nainen kirjoittaa paaston vaikeudesta ramadan-kuukauden aikaan ja kuinka siitä kuitenkin selvitään suomalaisella sisulla. Yhtenä tärkeimmistä musliminaisen ominaisuuksista pidetään vaatimattomuutta, jonka nähdään kuuluvan luonnostaan suomalaiseen kansanluonteeseen, jolloin muslimikäännynnäisten on suhteellisen helppo omaksua myös islamin vaatimattomuuden ajatus.

”Me suomalaiset olemme perimmältämme vaatimattomia. Perinteisiin ajatusmalleihimme kuuluu, ettei vaatteilla tule koreilla tai omaa erinomaisuutta nostaa turhaan esiin. Jos olemmekin onnellisia, ei sitä pidä turhaan hehkuttaa, ettei kukaan vain tulisi kateelliseksi. Meihin islamin vaatimattomuuden ihanne tuntuu istuvan suhteellisen helposti. Kunpa vain muistaisimme pitää mielessä elämän olennaisimmat asiat: ulkokuoren ja ulkoisen menestyksen sijaan sydämen vaatimattomuuden ja kärsivällisyyden. Ne auttavat muistamaan olla kiitollinen Jumalalle siitä mitä Hän on meille suonut ja että matkamme tämänpuoleisessa elämässä on vain pieni aavistus siitä, mitä Tuonpuoleisessa odottaa.” (Blogi C)

Suomalaiset musliminaiset tuottavat siis arkielämässään aktiivisesti islamia, johon on sijoitettu hyvinä pidettyjä asioita ja käsityksiä suomalaisesta arvomaailmasta ja kulttuurista. Joistakin

kirjoituksista nousee esiin ajatus siitä, että myös suomalaisen kulttuurin tulisi pystyä muuttumaan ja hyväksymään erilaisia elementtejä muista kulttuuripiireistä.

”Maassa maan tavalla”, mutta miten voimme enää puhua yhdestä ainoasta oikeasta suomalaisesta tavasta elää kotimaassamme? Ja kenellä on oikeus määrätä mitä suomalaisuus merkitsee? Elämämme ei enää ole samanlaista kuin esi-isiemme aikana.” (Blogi F)

Suomalaisen musliminaisidentiteetin määrittelyyn liittyvät seikat ovat suurimmassa osassa blogeja jatkuvasti esillä. Näistä asioista kirjoittaminen kertoo jo itsessään siitä, kuinka kääntyminen islamin uskoon herättää kääntyneissä tarpeen määritellä uudelleen naiseutta ja identiteettiä. Kääntyminen käynnistää sukupuoliroolien ja -suhteiden uudelleen arvioinnin ja johtaa kyseenalaistamaan vanhoja luonnollisina pidettyjä käsityksiä ja tutkimaan uusia ajatuksia liittyen tasa-arvoon, naiseuteen ja ulkonäköön (Sultan 1999, 327-328). Naisten identiteetin muodostus heijastelee erilaisten diskurssien neuvottelua ja yhteensovittamista (Mansson McGinty 2006, 87).

Kuten jo aikaisemmin on todettu, on islam kokonaisvaltainen elämäntapa. Suomalaiset naiset eivät voi kääntyä islamiin vertailematta ja arvioimatta suomalaisessa kulttuurikontekstissa elettyä naiseutta ja toisaalta islamin naiskuvaa keskenään. Kääntyminen muslimiksi vaatii naisidentiteetin uudelleen neuvottelemista, koska kääntyneen täytyy hyväksyä islamin naiselle asettama ”paikka” (Bourque 2006, 240). Blogiteksteissä määritellään eri yhteyksissä hyvinkin tarkasti, mitä asioita liittyy musliminaiseuteen. Määrittelyt koostuvat muun muassa edellä kuvatuista oikeanlaisista ominaisuuksista sekä käyttäytymisestä, pukeutumisesta, suhteesta jumalaan ja muihin ihmisiin. Monet näistä suomalaisten musliminaisten korostamista piirteistä, kuten älykkyys, sivistyneisyys ja itsenäisyys ovat sellaisia, joita ei kääntyneiden mielestä yleensä liitetä musliminaisiin.

Roaldin (2004) mukaan kysymykset koskien sukupuolta ja siihen liittyviä rooleja nousevat usein esiin skandinaavisten kääntyneiden puheessa sen takia, että islam esitetään yleensä vihamielisenä naisia kohtaan skandinaavisissa tiedotusvälineissä ja julkisessa keskustelussa, jonka seurauksena kääntyneet muslimit haluavat ottaa kantaa keskusteluun ja esittää vasta-argumentteja väitteille naisten alistamisesta vaikuttaen samalla sukupuoliasioihin liittyvään todellisuuteen. ”Skandinaavinen islam” sallii naisten myös toimia tavalla, joka ei olisi mahdollista naisille muslimimaissa. (Roald 2004, 58-59, 319-320.) Myös suomalaiset naiset haluavat tehdä selvän eron musliminaisidentiteetin ja sellaisten negatiivisiksi koettujen asioiden välille, jotka usein syystä tai toisesta kuitenkin liitetään islamiin länsimaissa. Naiset itse kokevat kääntymisen ja sen mukanaan tuoman naiseuden uudelleenmäärittelyn myös eräänlaisena ”vapautumisena” oman kulttuurin

naisille asettamista vaatimuksista. Vapautuminen länsimaalaisina pidetyistä ajattelutavoista ja vaatimuksista näkyy esimerkiksi pukeutumisessa ja kotiäitiyden arvostamisessa.

7.1 Äitiys

Äitiys on islamin mukaan naisen tärkein rooli ja kotia pidetään keskeisenä yhteiskunnan pilarina. Islamin äitiydelle antama arvo on yksi tekijä, jonka on nähty viehättävän länsimaalaisia naisia islamissa. Esimerkiksi Bourquen (2006) tutkimuksessa islamiin kääntyneet naiset Skotlannissa kokivat ajatelleensa naisen asemasta ja erityisesti äitiydestä islamin naiskuvan mukaisesti jo ennen kääntymistään. Skotlantilaiset kääntyneet kokivat oman yhteiskuntansa vähättelevän kotiäidin roolia, kun taas islamissa kotiäitiys on tärkeä ja arvostettu rooli. (Bourque 2006, 240, 246-247.)

Blogien kirjoittajista viidellä on lapsia ja lasten kasvatukseen ja äitiyteen liittyvät asiat nousevat satunnaisesti esille blogikirjoituksissa. Aihe nousee kuitenkin suhteellisen harvoin esille verrattuna tutustumiini haastatteluaineistoon pohjautuviin käännönaistutkimuksiin, jossa äitiyteen liittyvät asiat ovat huomattavasti keskeisemmässä roolissa. Blogeissa vain yksi kirjoittaja pohtii syvällisemmin lapsen kasvattamista. Hänen mukaansa lapsen kasvatuksessa kaikista tärkein ajatus on, että lapsesta tulee hyvä muslimi. Tätä seikkaa on mielenkiintoista verrata ajatukseen ”kunnan kansalaisen kasvatuksesta”, joka on noussut esille suomalaisen äitiyden tutkimuksessa. Väestöpoliittisesti naisen tärkeimpänä tehtävänä on ollut kasvattaa laadukasta väestöä ja lapsenkasvattajana äidin rooli on ollut välittää yhteiskunnan normit seuraavalle sukupolvelle. Se mitä kukin käsittää kunnollisuudella riippuu niistä diskursiivisista suhteista, joiden piirissä äiti on elämänsä elänyt. Tällöin käsityksiin vaikuttaa esimerkiksi luokkaerot ja jatkuvuuden odotukset. Jatkuvuuden odotukset voivat ilmetä esimerkiksi siinä, että köyhyydessä elänyt äiti on ylpeä lastensa ylioppilastutkinnoista tai vaikeassa parisuhteessa elänyt äiti korostaa lapsensa onnistunutta avioliittoa. (Nätkin 1997, 183-184.) Jatkuvuus nousee omalla tavallaan esiin myös lapsen kasvattamisessa kunnan muslimiksi. Yksi tuleva äiti näkee lapsen kasvatuksen onnistumisella olevan merkitystä jopa kuolemanjälkeiselle elämälle.

”Olisi hienoa, jos oma lapseni voisi joskus rukoillessaan kiittää Allahia minusta, pyytää minulle siunausta ja paikkaa Paratiisissa. Mutta ei silläkään niin väliä, kun tuosta lapsesta vain tulisi kelpo ihminen, hyvä muslimi ja yksi paratiisin asukkaista. Ei sen enempää eikä vähempää.” (Blogi A)

Suomalaisen muslimiksi kääntyneen naisen asema uuden muslimisukupolven kasvatuksessa on mielenkiintoinen myös siitä näkökulmasta, että nämä naiset itsekin vasta opiskelevat islamia ja islamilaista elämäntapaa. Yksi naisista on yksinhuoltaja, mutta neljän naisen lasten isät ovat syntymuslimeja, jotka ovat kasvaneet ja eläneet muslimimaassa ja omaksuneet islamin jo lapsuudessaan. Tästäkin huolimatta vastuu lapsen kasvattamisesta muslimiksi jää äidin harteille ja suomalaiset musliminaiset näyttävät myös omaksuvan tämän roolin itsestäänselvyytenä ja luonnollisena asiana. Tämä asetelma ei toisaalta eroa perinteisesti suomalaisessa kulttuurissa vallinneesta näkemyksestä, jossa äiti nähdään olevan lähinnä lapsia ja näin ollen vastuussa heistä ja heidän kasvatuksensa onnistumisesta (Nätkin 1997, 185).

7.2 Avioliitto

Aineiston naisista viisi on naimisissa ja yksi kihloissa muslimimiehen kanssa. Nämä naiset ovat kääntyneet muslimeiksi vasta tavattuun tulevan puolisonsa. Silti kukaan heistä ei näe miehen tapaamisen olleen ainakaan merkittävin syy kääntymiselle. Sen sijaan kirjoituksissa korostetaan sitä, että kukaan ei ole painostanut naisia islamiin kääntymisessä, vaan päätös on tehty itsenäisesti ja omista motiiveista käsin.

“Kuten se että seurustelimme länsimaisittain ennen avioliittoa, menimme naimisiin kun tulin raskaaksi, lopetin juomisen ja sianlihan syönnin, kun lapsi syntyi palasin Islamiin, omasta tahdostani.” (Blogi B)

On mielenkiintoista, että muslimimiehen rooli nähdään niin vaatimattomaksi, koska merkitykselliset toiset ovat tärkeässä asemassa onnistuneen kääntymisprosessin kannalta. Nimenomaan islamiin kääntyminen ilman omakohtaisia suhteita toisiin uskoviin on hankalaa, ellei jopa mahdotonta. Ilman muslimikontakteja islamiin on vaikea tutustua ohi sen ankarien sääntöjen ja traditionaalisten sukupuoliroolien. Lisäksi islam on lännessä vähemmistöuskonto ja siihen suhtaudutaan yleisellä tasolla hyvin kielteisesti, joten positiiviset kohtaamiset muslimien ja ei-muslimien välillä ennen kääntymistä ovat usein välttämättömiä. (Roald 2006, 99-100.) Tätä ajatusta tukee esimerkiksi se, että joissakin blogeissa annetaan ymmärtää, että kääntyneet olivat myös itse erittäin epäluuloisia islamia kohtaan ennen kuin tutustuivat siihen paremmin. Tutustuminen islamiin tapahtui nimenomaan naisten oltua tekemisissä muslimien kanssa.

"I started to learn about the religion and no longer had prejudices about Islam. I realized I had indeed been very ignorant!" (Blogi D)

Lisäksi muslimiaviomiehen merkitystä lisää se, että blogeista välittyy kuva, jonka mukaan naiset eivät olleet aviomiestään lukuun ottamatta juurikaan tekemisissä muiden muslimien kanssa ennen kääntymistään. Tästä poikkeuksena on yksi Lähi-idässä asuva kirjoittaja. Muslimiaviomiehen rooli on siis ollut erittäin tärkeä islamiin kääntymisen kannalta eikä muslimimiehen tapaaminen ja islamiin kääntyminen ole pelkkä yhteensattuma. Todennäköisesti naiset kokevat tarvetta painottaa islamiin kääntymisen vapaaehtoisuutta, koska he ovat hyvin tietoisia ennakkoluuloista islamia kohtaan ja ovat itsekin törmänneet elämässään stereotyyppisiin näkemyksiin musliminaisista, jotka nähdään usein alistettuina, persoonattomina, passiivisina ja ikään kuin yhtenä homogeenisenä joukkona, joiden elämää kokonaisuudessaan hallitsee muslimiaviomies. Puhuttaessa siis islamiin kääntymisestä ja sen jälkeisistä valinnoista, korostuu aina naisten tekemien päätösten itsenäisyys, vapaaehtoisuus ja järkevyyt. Naiset uskovat, että kääntyminen olisi tapahtunut joka tapauksessa ja muslimimiehen tapaaminen ja avioituminen hänen kanssaan nähdään korkeintaan olleen osa jumalan suunnitelmaa ja johdatusta.

"Pari vuotta taaksepäin Allah toi elämäni ihmisen, ihmisen joka muuttaisi elämäni täysin, mutta en tietenkään tiennyt sitä silloin. ... Jotkut sanoisivat tätä sattumaksi, mutta ehei, tämä on todellakin tarkoitettu, Allah on kirjoittanut tämän tapahtuvaksi, kohtalo." (Blogi G)

Muslimimaassa asuva kirjoittaja pyrkii aktiivisesti murtamaan laajemminkin ennakkoluuloja muslimista ja siitä, kuinka muslimimiehet kohtelevat vaimojaan. Hänen mukaansa keskiverto muslimimies tekee mitä tahansa miellyttääkseen vaimoaan. Hän turvaa toimeentulon, hoitaa käytännön asiat ja kysyy kaikessa vaimon mielipidettä, jonka mukaan asiat myös lopulta tehdään. Kirjoittaja vertaa tätä suomalaiseen kulttuuriin, jossa tasa-arvon nimissä nainen joutuu tekemään paljon asioita, joilla musliminaisen ei tarvitse vaivata itseään sikäläisessä kulttuurissa. Vaimosta huolen pitäminen ja hänen hyvä kohtelunsa on kirjoittajan mukaan säädetty jo islamissa. Hänen mukaansa edellä kuvattu miehen suhtautuminen vaimoon kumpuaa siis nimenomaan islamista eikä tietyn maan tavoista.

"This also comes from Islam, the prophet Muhammed (pbuh) said "the best among you (men) are the ones who are best in treatment towards their wives." (Blogi D)

Muslimiaviomiehet ovat myös varsinaisen kääntymisen jälkeen erittäin tärkeässä roolissa. He esimerkiksi auttavat uskonnollisten rituaalien, kuten oikeaoppisen rukoilemisen opettelemisessa, selventävät uskonnollisten tekstien sanomaa ja auttavat arabian kielen opettelussa.

”Vertasin islamia silloiseen elämäni, yritin olla avoin ja etsiä islamista hyviä ja huonoja asioita. Jos löysin jonkun epäilyttävän asian kysyin heti pojalta, mitä se tarkoitti ja sain aina hyvän vastauksen. Kuitenkaan en löytänyt islamista mitään pahaa! Poika opetti minut rukoilemaan, se oli hyvin tärkeä ja samalla jännittävä kokemus.” (Blogi G)

Uskonnollisen kääntymisprosessin onnistuminen on sitä todennäköisempää, mitä tiiviimmät uudet ihmissuhteet toisten muslimien kanssa ovat. Traditioiden ja rituaalien oikeaoppisen suorittamisen lisäksi toiset ihmiset ovat merkittävässä roolissa, kun kääntyneet käyvät läpi muutoksia niin toiminnassa, tunteissa, ajattelutavoissa kuin arvoissakin. (Rambo & Farhadian 1999, 29-31.) Aineiston suomalaiset naiset eivät yhtä lukuun ottamatta asu muslimimaassa, joten muslimiaviomiehen rooli kääntymisessä voidaan nähdä ratkaisevan tärkeäksi. Ilman kumppania saattaisi koko kääntyminen olla vaarassa epäonnistua. Tästä on esimerkkinä nainen, joka ei ole naimisissa eikä hänellä ole paljon muslimiystäviääkään, jonka takia hän on harkinnut jopa islamista luopumista. (ks. luku 6.6). Ilmeisesti blogin pitäminen ja islamilaisiin internet-yhteisöihin kuuluminen ei ainakaan hänen kohdallaan korvaa täysin virtuaalimaailman ulkopuolista yhteisöä.

7.3 Työelämä

Vaikka kääntyneet musliminaiset korostavat äitiyden tärkeyttä naisen elämässä, näkevät he kuitenkin myös toisenlaisen roolin olevan mahdollinen musliminaiselle. Esimerkiksi yksi kirjoittaja toteaa, että vaikka nainen toteuttaa uskontoaan parhaiten juuri aviovaimona ja äitinä, antaa islam myös perheettömälle naiselle tasavertaiset mahdollisuudet olla hyvä muslimi. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja itsensä kehittäminen muslimina.

”Tavat elää islamia todeksi vain voivat olla erilaisia. Itsenäisellä sinkkunaisella voi olla suuremmat mahdollisuudet keskittyä esimerkiksi yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tai itsensä kehittämiseen muslimina kuin pienten lasten äidillä, jolla suuri osa ajasta ja energiasta menee kodin (ja Suomessa usein siinä rinnalla myös kodin ulkopuolisen työn) hoitamiseen.” (Blogi A)

Tutkimusten mukaan monet islamiin kääntyneet ovat korkealle koulutettuja niin Pohjoismaissa, Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin (esim. Roald 2006, 16). Koulutus ja ammatti ovat tärkeitä myös

suomalaisille musliminaisille. Blogien kahdeksasta kirjoittajasta kolme opiskelee tai on valmistunut yliopistosta ja kaksi on terveydenhoitoalalla. Lisäksi yksi nainen käy töissä, mutta ei mainitse alaansa. Kaksi kirjoittajaa on luultavimmin kotiäitejä, mutta asia ei käy kuitenkaan täysin tyhjentävästi kirjoituksista ilmi. Kotiäitiys ja työssäkäynti näyttäytyvät kirjoituksissa melko tasa-arvoisina asioina. Nainen voi jäädä kotiin lasten kanssa, mutta töihin palaavia musliminaisia ei myöskään kritisoida. Tässä asiassa naiset ovat sijoittaneet suomalaisen kulttuurin arvon, naisten työnteon, melko mutkattomasti muslimina elämiseen. Samalla islam antaa kuitenkin hyväksytyt ja arvostetut perustelut myös kotiäitiydelle. Myös skandinaavisia islamiin kääntyneitä tutkittaessa on todettu islamiin kääntyneiden pitävän uran luomista ja kotiäitiyttä yhtä arvostettuina. Islamin mukaan naisen tärkein tehtävä on huolehtia perheestä ja tätä traditionaalista roolia tulisi arvostaa enemmän myös yhteiskunnan virallisella tasolla. (esim. Roald 2006, 59-60, 62.)

Joskus suomalaiset naiset kokevat huonoa omaatuntoa siitä, että työntekeo ja muut arkielämän velvollisuudet vievät liikaa aikaa uskonnon harjoittamiselta. Kukaan ei kuitenkaan harkitse työnteon tai opiskelun lopettamista uskonnon takia, vaan etsivät ja löytävät oikeutuksen ja perustelut valinnoilleen islamista.

”Mutta sitten ymmärsin paniikkini olevan turhaa, koska kun opiskelen ja opin tästä maailmasta enemmän, niin inshaAllah ymmärrän paremmin tätä Jumalan luomaa maailmaa ja pääsen eteenpäin uskossani. En missään nimessä halua enää tuntea syyllisyyttä opiskelujeni takia, koska en kuitenkaan missään välissä ole unohtanut Jumalaa.” (Blogi G)

Suomessa asuvat opiskelijat ja työssä käyvät bloggaajat kirjoittavat myös ongelmista tai erikoisista tilanteista, joita seuraa muiden asenteista muslimreja kohtaan erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Länsimaisessa kulttuurissa musliminaisia ei ole perinteisesti nähty aktiivisina toimijoina, joten kaikenlainen osallistuminen yhteiskuntaan koetaan välillä yllättäväksi.

”Työssäkäyvänä muslimina olen huomannut herättäväni kummastusta, mutta myös ihastusta. Ylipäätään sosiaalinen kanssakäyminen ja osallistuminen yhteiskuntaan päiväkotien, neuvoloiden, koulujen, oman opiskeluni ja työni kautta ovat laittaneet ihmiset miettimään erilaisuuttani. Loppujen lopuksi en olekaan ollut niin erilainen, mitä ihmiset ovat ennakoita ajatelleet. Paras kommentti tuli opiskelukaveriltani, joka kommentoi minulle eräänä päivänä, että ”..., sinähän oletkin ihan normaali!” What??? :D” (Blogi E)

Blogikirjoituksista ei kuitenkaan käy ilmi, että naiset olisivat kokeneet islamin uskosta olleen haittaa esimerkiksi työnhaun yhteydessä tai työelämässä. Joitakin erikoisia tilanteita on syntynyt esimerkiksi ramadanin aikaan, jolloin naisten paastoamiseen on saatettu kiinnittää huomiota.

Nämäkään tilanteet eivät kuitenkaan ole olleet lähtökohtaisesti negatiivisia, vaan lähinnä asian ihmettelyä.

”Voin kuvitella kuinka työpaikalla taas kummastellaan, kun en edes vettä juo koko päivänä. On se vaan ihmeellistä aina joka vuosi :) Jotkut ihmiset pahoittelevat jos syövät minun seurassani jotain. Minulle on ihan sama vaikka mässäisivät nenän edessäni vuoren suklaakakkuja ja pizzaa, minun asenteeni ja päätökseni pitää itsekurini vahvana.” (Blogi E)

8. PUKEUTUMINEN MUSLIMINAISEUDEN RAKENTUMISESSA

Yksi keskeinen tekijä islamiin kääntyneiden suomalaisten naisten sukupuoli-identiteetin rakentumisessa on uskonnollinen pukeutuminen. Islamissa ei loppujen lopuksi ole kovin tiukkoja sääntöjä pukeutumisen suhteen, mutta naiset näyttävät liittävän vähintään hiukset peittävän huivin ja muun peittävän vaatetuksen käytön musliminaiseuteen kuuluvana velvollisuutena. Blogien pitäjät ovat kääntyneet islamiin vapaaehtoisesti ja pukeutuvat musliminaiselle sopivaksi katsomallaan tavalla omasta tahdostaan. Tällöin huivi ei siis liity millään tavalla naisen asemaan. Toisaalta pukeutuminen ei liity myöskään muslimimaissa monien naisten omaksumaan perinteiseen kulttuurin mukaiseen pukeutumiseen, johon kuuluu esimerkiksi juuri huivin käyttö (Hämeen-Anttila 2004, 172).

Suomalaiset musliminaiset ovat siis itse päättäneet aloittaa huivin ja muun peittävän vaatetuksen käytön, vaikka sen enempää kulttuurinen konteksti kuin muslimiyhteisökään ei heiltä sitä vaadi. Poikkeuksena on yksi Lähi-idässä asuva nainen, jonka asuinmaassa uskonnon mukainen pukeutuminen on säädetty laissa. Hän kuitenkin ilmaisee pukeutuvansa samalla tavalla peittävästi myös asuinmaansa ulkopuolella. Kirjoituksista ei myöskään ilmene, että muslimimiehen kanssa naimisissa olevat olisivat kokeneet painostusta miehensä, tämän suvun tai yleisesti suomalaisen muslimiyhteisön suunnalta pukeutumisen suhteen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että muiden muslimien mielipiteillä ei olisi merkitystä kääntyneille, vaan että pukeutumisvalinnat perustuvat lähtökohtaisesti vapaaehtoisuuteen ja pukeutuminen koetaan tärkeäksi osaksi uutta vakaumusta ja identiteettiä. Uskonnollisen pukeutumisen käyttöönotto voidaan nähdä myös rituaalina, joka vahvistaa sitoutumista uuteen uskontoon (Rambo & Farhadian 1999, 32).

Naiset muuttivat omien sanojensa mukaan pukeutumistyyliään kääntymisen jälkeen, koska pitävät huivinkäyttöä islamiin liittyvänä uskonnollisena velvollisuutena. Huivin käytön henkilökohtainen kokemus vahvistaa myös muslimi-identiteettiä (Mansson McGinty 2006, 123-124). Koraanissa vaaditaan kummaltakin sukupuolelta yleistä säädyllisyyttä pukeutumisessa ja hiusten peittämistä erityisesti naisilta (Hämeen-Anttila 2004, 172). Tämän tarkempia säädöksiä pukeutumisesta ei islamissa kuitenkaan ole ja kaikki syntymuslimitkaan eivät käytä huivia asuivatpa he sitten lännessä tai muslimimaassa. Suomalaisten musliminaisten pukeutumisen voikin nähdä liittyvän islamin säädösten lisäksi olennaisena osana uuteen uskonnolliseen identiteettiin ja musliminaiseuden rakentumiseen. Huivin käyttö peilaa naisten sitoutumista sen mukanaan tuomaan kulttuuriseen merkitykseen ja sosiaaliin käytäntöihin sekä viestittää naisten syvää uskoa ja sitoutumista

islamiin. Se ei ainoastaan symboloi joitakin jaettuja muslimi-ideoita ja uskonnolliseen yhteisöön kuulumisen tunnetta, vaan viittaa myös sisäiseen henkilökohtaiseen maailmaan. Huivilla on tietty henkilökohtainen merkitys käyttäjälleen, joka perustuu tämän elämäkertaan ja kanssakäymiseen toisten kanssa. (Mansson McGinty, 2006, 114.)

8.1 Uskonnollinen pukeutuminen ja ympäristön reaktiot

Islamiin kääntymisen aiheuttama muutos ei ole pelkästään sisäinen uskonnollinen kokemus, vaan kokonaisvaltainen sosiaalinen muutos, joka näkyy myös kääntyneiden naisten ruumiissa. Ruumis voidaan käsittää pinnaksi, johon kulttuuriset merkitykset piirtyvät. Myös sukupuoli-identiteetin voidaan nähdä tapahtuvan ruumiin pinnalla, johon sukupuolisuus merkitään pukeutumalla. Tällöin ruumiillisuuden tuottamiseen myös osallistutaan itse aktiivisesti. (Palin 1996, 237-238.) Muslimiksi kääntyneet naiset tuottavat pukeutumisellaan sukupuolen, mutta samanaikaisesti myös uskonnollisen identiteetin. Nämä kaksi identiteetin lähdettä, uskonto ja sukupuoli, ovat siis käytännössä erottamattomat toisistaan islamiin uskoon kääntyneiden naisten kehossa ja elämässä. Islam on kokonaisvaltainen uskonto ja muslimiksi kääntymisestä seuraa vääjäämättä naiseuden ja naisena olemisen määrittely uudella tavalla, jonka yksi osa-alue on ulkoinen olemus. Kääntymisprosessissa ei riitä pelkästään uusien kulttuuristen ideoiden sisäistäminen, vaan ne pitää kantaa myös ruumiissa.

Aineiston kahdeksasta musliminaisesta seitsemän käyttää hiukset peittävää huivia. Yksi vasta vuoden islamin uskossa ollut kertoo käyttävänsä huivia vain satunnaisesti, koska ei koe olevansa vielä tarpeeksi itsevarma käyttääkseen sitä jatkuvasti ainakaan suomalaisessa asenneympäristössä, kuten hän asian ilmaisee. Hän kuitenkin pukeutuu muuten peittävästi eikä paljasta käsivarsiaan tai sääriään ja kokee hijabin käytön²⁰ joka tapauksessa olevan tärkeä osa musliminaiseutta.

”Käyn toisinaan kovaakin sisäistä kamppailua asian suhteen, sillä mielestäni hijabin käyttö kuitenkin kuuluu musliminaiselle. Jos Jumala suo, tulen itsekkin käyttämään sitä tulevaisuudessa.”
(Blogi C)

Huivin käyttö on tärkeä osa naisten uutta uskonnollista identiteettiä ja muiden ihmisten ennakkoluuloista huolimatta huiviin liitetään nimenomaan myönteisiä piirteitä, koska se ilmentää uskonnollisen kääntymisen tuomaa positiiviseksi koettua muutosta naisten elämässä.

²⁰ Hijab tarkoittaa hiukset peittävää huivia/huntua tai yleisemmin islamin mukaista naisten vaateetusta.

”Koin, että huivi voi olla hieno juttu. Ylpeänä uskonnostani halusin myös tuoda esille vakaumukseni pukeutumisen kautta.” (Blogi A)

Pukeutumiseen liittyvät asiat nousevat ainakin välillä esille viidessä aineiston kahdeksasta blogista. Kolme kirjoittajaa ei mainitse asiaa lainkaan, vaikka muun muassa valokuvista päätellen nämä naiset kuitenkin käyttävät huivia. Tämä näyttää ainakin kahden naisen kohdalla liittyvän siihen, että he ovat olleet islamin uskossa jo lähemmäs 20 vuotta, joten huivin käytön aloittamiseen liittyvät ongelmat ja huolet eivät ole heille enää ajankohtaisia. Pukeutumiseen liittyvät asiat nousevat esille nimenomaan sellaisten naisten blogeissa, jotka ovat olleet vasta vähän aikaa muslimeja ja ympäristön suhtautuminen huivia käyttävään suomalaisnaiseen herättää tunteita. Uskonnollisen vaatetuksen käytön aloittaminen on joillekin helpompaa kuin toisille ja siihen vaikuttaa ihmisen yksilöllisten ominaisuuksien lisäksi myös esimerkiksi asuinpaikka ja läheisten suhtautuminen kääntymispäätökseen.

Suomalainen islamiin kääntynyt nainen on monille vielä erikoinen yhdistelmä ja huivia käyttävät naiset kiinnittävät muiden ihmisten huomion. Tämä on sinänsä mielenkiintoinen piirre kulttuurissa, jossa jonkinlaisena itseisarvona pidetään yksilön oikeutta ja vapautta ilmaista persoonallisuuttaan ulkonäön ja pukeutumisen kautta ja näiden suhteen ei yleisesti ottaen ole olemassa kovin tiukkoja sääntöjä. Musliminaisten kohdalla uskonnon mukainen pukeutuminen liitetään kuitenkin niin vahvasti naisen alistamiseen, että huiviin ei kyetä suhtautumaan neutraalisti, vaan kokonainen joukko islamiin liitettyjä mielikuvia ja ennakkoluuloja käynnistyy ihmisten mielissä heidän kohdatessaan suomalaisen musliminaisen (ks. luku 2.4). Myös suomalaiset naiset ovat saaneet kokea, kuinka ihmisten suhtautuminen heihin on muuttunut huivin käytön aloittamisen jälkeen ja kommentit ovat monenlaisia.

”Ovatko sinun korvasi kipeät, kun sinulla on tuo lakki päässä?” (Blogi F)

”Mikä hiihtolakki sinulla on päässä?” (Blogi F)

Suomalaisten musliminaisten käsitykset islamista ovat hyvin erilaiset kuin valtaväestöllä, jolla on yleensä melko negatiivinen kuva ylipäättään kaikesta islamiin liittyvästä. Naiset eivät jaa muiden ihmisten kanssa samaa käsitystä islamista ja tällöin myös naisten omakuva poikkeaa merkittävästi muiden käsityksistä heistä. Selvin esimerkki on varmasti lännessä vallitsevat käsitykset miesten vallasta suhteessa musliminaisiin, jotka nähdään usein alistettuina, passiivisina ja persoonattomina.

Vaikka islamiin kääntyminen koetaan erittäin positiiviseksi asiaksi, aiheuttaa ympäristön epäluuloisuus ja negatiiviset stereotypit ahdistusta ja suuttumustakin.

”Mediakulttuuriin tottuneet suomalaiset luottavat miehuummin mediaan, vaikka samalla painottavat kriittisyyttä. Mikseivät he halua uskoa muslimin näkemystä tämän omasta uskonnosta? Tai ymmärtävätkö he sitä, että heidän kuvansa islamista perustuu median luomaan illuusioon islamista kaiken pahan alkuna ja juurena? Miksi he haluavat hyväksyä asiat juuri sellaisina kuin ne heille esitetään, tarjotaan? Eivätkö he ajattele asioita sen syvällisemmin?” (Blogi F)

Muiden mielipiteillä on merkitystä naisille, vaikka islam on heille koko elämän perusta. Yksi nainen, jolle huivin käytön aloitus oli suhteellisen helppoa, epäröi kuitenkin vielä näkyvämmän uskonnollisen vaatetuksen käyttöä Suomessa.

”Pelkään, että annan itsestäni sen kuvan, että olen alistettu, tahdoton ja tyhmä. Pelkään sitä, että ihmiset eivät näe enää persoonaani, vaan pelkän kaapuun verhotun musliminaisen, haamun. Pelkään, että minua paheksutaan ja säälitään. Kaikkein eniten pelkään, ettei minua enää hyväksytä, ettei minusta pidetä, että jään ulkopuolelle. Todennäköisesti käyn lävitse niitä samoja tunteita, joita monet huivin käyttöä harkitsevat siskot kokevat.” (Blogi A)

Kaikkien suhtautuminen suomalaiseen musliminaiseen ei ole millään tavalla negatiivinen, vaan reaktiot vaihtelevat usein hämmästyksestä kiinnostukseen. Negatiiviset reaktiot herättävät kääntyneissä luonnollisesti enemmän tunteita ja pohdiskelua, joka näkyy myös blogeissa. Olivatpa ihmisten reaktiot sitten negatiivisia tai positiivisia, tarkoittaa se islamiin kääntyneille naisille joka tapauksessa sitä, että he eivät huivin käytön aloittamisen jälkeen ole enää entiseen tapaan “näkyttömiä” Suomessa. Huivin käytön aloitus onkin monelle merkittävä käännekohta juuri sen takia, että sen jälkeen myös tuntemattomat ihmiset tietävät hunnutettujen naisten olevan muslimeja. Viimeistään tällöin islamiin kääntyminen ei ole enää vain ihmisen yksityisessä elämänpiirissä tapahtuva muutos, vaan siitä tulee julkista.

”Suurin osa ihmisistä tuntui suhtautuvan huiviin luontevasti. Sitten olivat nämä ääripään tapaukset: yksi keksi-ikäinen mies purskahti nauramaan minut nähdessään ja muutama nainen katsoi niin paheksuvasti, että olisi voinut luulla heidän nielaisseen sitruunan väärään kurkkuun. Ne olivat oikeastaan ensimmäisiä kertoja, kun olen herättänyt niin paljon (negatiivista) huomiota kanssaihmissen keskuudessa, eikä se tietenkään tuntunut kovin mukavalta.” (Blogi C)

Huomion herättäminen on uusi ja erikoinen tilanne naisille, jotka ovat ennen kääntymistään olleet ”tavallisia suomalaisia” eivätkä erottuneet muista ihmisistä julkisessa ympäristössä. Välittömästi kääntymisen ja uskonnollisen vaatetuksen myötä heihin liitetään erilaisia mielikuvia ja piirteitä, vaikka naiset itse kokevat olevansa edelleen pohjimmiltaan samoja ihmisiä kuin ennen

kääntymistään. Ihmisten reaktiot vaihtelevat myös sen mukaan, kuinka näkyvää uskonnollinen vaatetus on. Esimerkiksi vielä ilman huivia elävä nainen pohtii sen käytön aloittamista vasta syksyllä, jolloin huiviin ei kiinnitetä niin paljon huomiota kuin kesällä.

”Ehkäpä voisin tänä syksynä ruveta pitämään myös päässäni huivia ja näin pikku hiljaa totuttautua hijabin käyttöön. Säiden viiletessä huivien käyttöön ei enää kiinnitetä samalla tavoin huomiota kuin kuumimpien helteiden aikaan.” (Blogi C)

Yksi toinen kirjoittaja puolestaan toteaa, että pelkän huivin käyttö ei kiinnitä liikaa negatiivista huomiota, mutta sen sijaan ”kaavun” käyttö aiheuttaa jo voimakkaampia reaktioita. Ihmisten suhtautuminen musliminaisiin riippuu siis myös siitä, kuinka näkyvästi naiset ”uskaltavat” kantaa uskonnollista identiteettiä kehossaan ja erottua valtaväestöstä. Tässä ympäristön ja musliminaisten vuorovaikutuksessa määritellään myös samalla huomaamattomasti suomalaiseen kulttuuriin sopivaa uskonnollista pukeutumista ja sen rajoja.

”Koen, että väljä ”kaapu” herättää liikaa huomiota, on jotenkin liian ei-suomalaista. En pidä siitä, kuinka ihmiset ruokakaupassa päällistelevät avoimesti ja tuijottavat intensiivisesti, jopa vihamielisesti. Heti, jos yritän ottaa katsekontaktia, päät kääntyvät pois. Jellabassa tunnen itseni ulkopuolisemmaksi kuin muulloin.” (Blogi A)

Naiset, jotka ovat kerran aloittaneet huivin käytön, eivät edes harkitse siitä luopumista negatiivisten reaktioiden takia. Huivi on tärkeä osa kääntymisprosessia ja olennainen osa musliminaisidentiteetin rakentumista. Huivi ilmentää pohjimmiltaan naisten kokemaa muutosta naiseudessa. Mansson McGintyn (2006) tutkimuksen naiset kertoivat muslimiksi kääntymisen jälkeen tunteneensa itsetunnon ja kunnioituksen kasvua. Huivi näyttäytyy erottamattomana osana muslimi-identiteettiä ja kasvattaa näin tunnetta ylpeydestä ja itseluottamuksesta huolimatta siihen usein liitetystä negatiivisesta leimasta. Huivista voi siis tulla myös kehollinen merkki, joka sisältää ja välittää tiettyjä sosiaalisia viestejä. (Mansson McGinty 2006, 123-124.) Ympäristön negatiivinen palaute ja ylipäättään kaikki vastoinkäymiset voidaan nähdä myös kuuluvan uskovaisen ihmisen elämään ja ne ennemminkin vahvistavat uskoa ja siihen sitoutumista kuin vieraannuttavat siitä.

”Koraanin mukaan mitä uskovampi ihminen on, sitä enemmän häntä elämänsä aikana koetellaan. Koettelemukset jatkuvat aina viimeisiin hetkiin saakka. Toisaalta islamin mukaan kaikki tapahtuu, mikäli Jumala niin suo. Jumala on viisautessaan ja kaikkietävydessään luonut meille hyviä ja huonoja päiviä. Ajattelen niin, että ne huonommat päivät on tarkoitettu oman luonteemme kehittämiseen: jotta oppisimme olemaan kärsivällisempiä ja armollisempia itseämme ja toisiamme kohtaan, jotta itsekurimme kehittyisi ja jotta oppisimme olemaan kiitollisia siitä mitä meille on annettu.” (Blogi C)

Toisaalta muista erottautumiselle voidaan antaa myös positiivisia määritelmiä. Nainen, joka on kääntynyt islamiin melkein 20 vuotta sitten, näkee muslimina elämisen ja vähemmistöön kuulumisen lännessä myönteisenä asiana ja osana yksilöllisyyttään.

”Kun ajattelen itseäni muslimina Euroopassa, tunnen kuuluvani vähemmistöön. Toisaalta olen ylpeä, sillä en kuulu ”massaan”. Olen ollut oman tieni kulkija koko elämäni, joten valintani islamin suhteen oli helppo ja looginen asia.” (Blogi E)

Uskonnon mukainen pukeutuminen on yksi rituaaleista, jolla uutta uskonnollista suuntautumista vahvistetaan. Rituaalit luovat, muodostavat ja pitävät yllä uskonnollista kokemusta ja lujittavat uskoa. (Rambo 1999, 265-266.) Huivin käyttö ei ole siis vain pukeutumiskysymys, vaan merkki muille ihmisille naisen uskonnollisesta identiteetistä sekä kokonaisesta elämäntavasta ja sen mukanaan tuomista arvoista. Tällöin huivin käyttö asettaa aivan uudenlaisia velvollisuuksia käyttäjälleen. Musliminaiset kokevat edustavansa itsensä lisäksi myös kaikkia muita muslimeja ja islamia yleisesti, jolloin pukeutuminen tuo mukanaan aivan uudenlaisia odotuksia ja rajoituksia käyttäytymiselle. Ihminen ei ole enää pelkästään vastuussa itselleen, vaan koko islamilaiselle yhteisölle, ummalle, ja viime kädessä jumalalle.

”Olen uskontoni kävelevä mainoskyltti. (Mikä tosin myös asettaa hieman paineita ja vaatimuksia sille, miten käyttäydyn, sillä enhän suinkaan halua olla huonoa mainosta.)” (Blogi A)

Blogikirjoituksissa otetaan esille myös mediassa käsiteltyjä aiheita liittyen naisen alistamiseen islamin nimissä. Nämä erilaiset naisia alistavat käytännöt liitetään yleensä kyseisen maan tai yhteisön kulttuuriin liittyväksi seikaksi, jolla ei ole mitään tekemistä oikean islamin kanssa. Blogikirjoituksissa musliminaisten huiviin ja muuhun pukeutumiseen liittyvä arvostelu nähdään johtuvan tietämättömyydestä ja ennakkoluuloista. Vaikka suomalaiset musliminaiset pitävät tärkeänä pukeutumista islamin edellyttämällä tavalla, korostavat he myös naisten omaa valinnanvapautta pukeutumisen suhteen.

”Regarding muslim women covering and veiling, most westerners tend to think the husbands are forcing the wife to cover. This could not be farther from the truth! Muslim women choose to cover for modesty out of their own will and respect for their bodies.” (Blogi D)

Lähtökohtaisesti musliminaisten pukeutumisessa ei nähdä olevan mitään naista alistavaa. Pukeutumista kyllä voidaan käyttää alistamisen välineenä, mutta tällöinkään tietynlaisen vaatetuksen kieltämisen ei nähdä poistavan itse ongelmaa.

”Sillä burqahan ei itsessään alista ketään, vaan se voi enintään olla alistamisen väline niille, jotka pakottavat vaimonsa, tyttärensä tai sisarensa sitä käyttämään. Mutta estääkö naisten alistamista alistamisen välineen kieltäminen?... Sitä paitsi on olemassa naisia, jotka ihan omasta tahdostaan peittävät kasvonsa, eivätkä pidä burqaa alistamisen välineenä.” (Blogi A)

8.2 Pukeutuminen vastarintana ja oman ruumiin haltuunottona

Huivin käyttö tuo ilmi käyttäjänsä suhteen jumalaan ja symboloi yhteyttä, mutta lisäksi se antaa keholle tietyn roolin. Hunnuttautuminen on ruumiiseen kohdistuva toiminto ja julkisessa tilassa sosiaalinen arvostelu muodostetaan juuri ruumiin kautta. Musliminaisten pukeutumistyyli voidaan nähdä ”ruumiillisena muistutuksena” heidän uskostaan, sitoutumisestaan jumalaan ja mitä heiltä musliminaisina odotetaan. (Mansson McGinty 2006, 123-124.) Vaikka länsimaissa vallitsee laajalti käsitys musliminaisten alistamisesta pukeutumisen kautta, näkevät suomalaiset musliminaiset ruumiinsa ja siihen kohdistuvan peittävän pukeutumisen ennemminkin vastarinnan ja vapauden mahdollisuutena. Se mistä naiset kokevat tarvetta vapautua on heidän länsimaalaisena käytäntönään pitämä naisen esineellistäminen ja asettaminen seksuaalisen objektin asemaan. Puhuttaessa siis musliminaisten asemasta ja pukeutumisen vapaudesta, painottavat naiset oikeutta olla asettumatta länsimaalaisiin kauneushanteisiin ja naisen alistamisena pitämiinsä käytäntöihin.

”Why is it that it's regarded as a right if I chose to uncover certain parts of my body, however now that I choose to rather cover them, it suddenly becomes frowned upon and questioned as if I do not have the right to do so as a western "free" woman..On the other hand, muslim women are viewed as oppressed, the image is that they are forced to cover. Isn't the opposite then also true, to be "forced" to uncover is also oppression?” (Blogi D)

Naisten paljastavaan pukeutumiseen ja seksuaalisuuden korostamiseen lännessä liitetään muun muassa naisten kokema masennus, kauneusleikkaukset, syömishäiriöt ja turvattomuuden tunne. Yksi kirjoittaja kokee naisen arvostuksen ja hyväksynnän länsimaissa riippuvan hänen ulkonäöstään ja paljastavan pukeutumisen olevan yksi miesten harjoittama alistamisen muoto naisia kohtaan. Lisäksi ulkonäkökeskeisyyden koetaan aiheuttavan kilpailua ja kateutta naisten välille. Naisen esineellistämisen nähdään liittyvän miesten harjoittaman sorron lisäksi siihen, että naiset eivät itsekään kunnioita itseään ja toisiaan. Suomalaiset musliminaiset siis kyseenalaistavat länsimaisen käsityksen ruumiillisuudesta ja siihen liittyvistä ”naisellisuuden” merkeistä. Samalla he pyrkivät merkitsemään ruumiinsa uudella tavalla peittämällä sen. (ks. Liljeström 1996, 133-134.)

Naiset eivät mukaudu kritiikittömästi valtakulttuurin ihanteisiin ja peittävä pukeutuminen voidaan nähdä myös identiteettitekniikkana (vrt. Kinnunen 2010, 238). Lisäksi ruumiin näkeminen positiivisena voimana liittyy kiinteästi suomalaisten musliminaisten kokemukseen uskonnon mukaisesta pukeutumisesta. Uskonnollisen kääntymisen feministisessä näkökulmassa patriarkaalisen järjestelmän nähdään hallinneen yhteiskuntaa, kulttuuria ja uskontoa lännessä. Tästä on ollut seurauksena miesten näkemysten hallitseva asema sosiaalisissa, kulttuurisissa ja taloudellisissa käytännöissä. (Rambo 1999, 263.) Blogiaineiston perusteella naiset näkevät islamiin kääntymisen nimenomaan mahdollisuutena ”irtautua” miesten määrittelemäksi koetusta länsimaalaisesta naiseudesta ja sen representaatioista, jotka nähdään naista alistaviksi. Peittävä pukeutuminen nähdään tällöin nimenomaan vastarinnan ja itsesuojelun välineenä miesten harjoittamaa vallankäyttöä kohtaan.

”My message is this: western women live in a world mostly controlled by men. Why give them the right to control also our bodies and undress us? Why not keep our bodies to ourselves and say, its none of your business whats underneath!! ... But dressing modestly can be done by modern western style clothing also. That way a woman shifts the focus from her body to herself as a thinking, feeling person. This is the wisdom behind the Islamic dress code for women. By no means is it oppressing, I would rather say LIBERATING from the pressures women face about their bodies being under constant scrutiny.” (Blogi D)

Kääntyneitä koskevissa tutkimuksissa on usein havaittu naisten kritisoivan naisen esineellistämistä kaupallisiin päämääriin. Esimerkiksi Mansson McGintyn (2006, 85, 124) tutkimuksessa amerikkalaiset ja ruotsalaiset muslimikäännynnäiset kritisoivat naisen kehon julkista hyväksikäyttöä, johon reagoitiin huivin käytöllä ja peittävällä pukeutumisella. Kun otetaan huomioon naisten liittämät negatiiviset näkemykset ja tunteet länsimaalaisena naiseutena pitämänsä kontekstia kohtaan, voidaan peittävä pukeutuminen ja huivin käyttö nähdä nimenomaan oman ruumiin haltuunottona. Tämä liittyy kiinteästi näkemykseen ruumiin muokkaamisesta ja koristelemisesta positiivisena asiana, joka mahdollistaa myös ruumiin yksilöllisen itsemäärittelyn. (Palin 1996, 234.)

Naiset näkevät siis länsimaisen kauneusihanteen naisia alistavana, josta voidaan vapautua peittävällä pukeutumisella, johon puolestaan ei liitetä alistamista tai ylipäättään negatiivisia piirteitä. Tässä olennaista näyttää kääntyneille musliminaisille olevan nimenomaan se, että he ovat voineet itse valita, kuinka määrittelevät ja merkitsevät sukupuoli-identiteettiään. Suomessa valtavirrasta poikkeava pukeutuminen ja naiseuden määrittely koetaan osoitukseksi itsenäisyydestä, rohkeudesta ja vapautumisesta valtakulttuurin vääristyneestä naiskuvasta. Mielenkiintoista olisi tietää,

muuttuisivatko nämä käsitykset ja millä tavalla, jos naiset asuisivat sellaisessa muslimimaassa, jossa uskonnon mukainen pukeutuminen on ennemminkin sääntö kuin poikkeus. Jo yhdestä blogista, jonka pitäjä asuu Lähi-idässä, on havaittavissa kritiikkiä länsimaisen naiskuvan lisäksi myös kirjoittajan nykyisen kotimaan naisia rajoittavia käytäntöjä kohtaan. Kritiikki kohdistuu erityisesti maan viranomaisten ja konservatiivien islamin tulkintaan esimerkiksi pukeutumiskysymyksessä. Itse islamia uskontona ja oppina ei kuitenkaan kritisoida. Kirjoittaja kokee islamin mukaisen pukeutumisen olevan musliminaisen velvollisuus, mutta korostaa samalla, kuinka myös yksilöllisyys on tärkeää ja hän haluaa myös nykyisessä asuinmaassaan erottautua muista musliminaisista.

"I want to feel like an individual. I want to show other women its ok to be different, theres nothing to be afraid of. Women can show their personality with how they dress, and still be modest. ... I don't belive this is what God intended, that all women (and men) should look the same and cover their true selves." (Blogi D)

Naisten uskonnolliseen pukeutumiseen liittämistä merkityksistä nousee esille tavallaan kaksi ääripäätä, joihin naisen olemus ja ruumis asetetaan. Joko nainen voi alistua ja antaa itsensä ja ruumiinsa muiden vallan objektiksi tai ottaa vallan omiin käsiin ja piilottaa ruumiinsa peittävämmällä vaateuksella. Minkäänlaista välimuotoa näiden kahden välillä ei nähdä, vaan paljastava pukeutuminen koetaan yksiselitteisesti miesten harjoittamana vallan muotona naisia kohtaan länsimaisessa kulttuurikontekstissa. Länsimaalaisten naisten vapaus näyttää ruumistaan sen verran kuin haluavat on vain näennäistä vapautta. Tässä näkemyksessä ruumis nähdään ja määritellään lähtökohtaisesti hyvin yksityisenä tilana, jonka yksityisyys tulee säilyttää myös silloin, kun se on julkisessa tilassa mahdollisten katseiden kohteena. Ruumis pyritään peittämään, piilottamaan ja ikään kuin häivyttämään näkyvistä julkisessa sosiaalisessa maailmassa. Kirjoituksissa yksityinen ruumis nähdään luonnollisena ja perustavanlaatuisena lähtökohtana, jota vasten erilaisia ruumiillisia käytäntöjä arvioidaan ja vertaillaan. Tällöin ei oteta huomioon erilaisia näkemyksiä ruumiin yksityisyydestä tai paljastavammin pukeutuvien naisten omia motiiveja ja niitä merkityksiä, joita he puolestaan liittävät pukeutumiseen ja naisellisuuteen.

Se, että näkemyksiä ruumiista varsin yksityisenä tilana ei juurikaan kyseenalaisteta, liittyy suurelta osin naisten uskontoon. Vaikka islamin pukeutumista koskevat säädökset antavat melko paljon liikkumavaraa, käsitetään ruumis kuitenkin ennen kaikkea yksityiseen kuuluvana asiana. Samoin seksuaalisuus kuuluu kahden ihmisen, miehen ja naisen, väliseen avioliittoon eikä ihmisen ole tarkoitus jakaa sitä puolta itsestään millään tavalla kenenkään muun kuin aviopuolison kanssa.

Suomalaisten islamiin kääntyneiden naisten oma kokemus ruumiin peittämisestä on joka tapauksessa erittäin positiivinen ja se nähdään tarpeellisenä oman yksityisyyden turvaamiseksi. Naiset siis kokevat ruumiin ja sen peittämisen ennen kaikkea myönteisenä ja ”voimaannuttavana” käytäntönä.

8.3 Pukeutumisen ristiriitaiset merkitykset

Edellä on käsitelty minkälaisia uskontoon ja naiseuteen liittyviä merkityksiä suomalaiset musliminaiset antavat pukeutumiselleen. Näitä erilaisia merkityksiä on mielenkiintoista arvioida suhteessa siihen, mitä blogeissa pidetään uskonnon mukaisen pukeutumisen alkuperäisenä ideana. Pukeutumiseen liitetään vaatimattomuuden ajatus eikä vaatteilla, meikeillä tai koruilla tulisi herättää muiden, etenkin vastakkaisen sukupuolen edustajien huomiota. Suomessa huivia käyttävät musliminaiset kuitenkin nimenomaan herättävät muiden ihmisten, myös miesten, huomion. Tätä ristiriitaa ei juurikaan pohdita blogikirjoituksissa, vaan naiset tulkitsevat huivin käytön olevan erottamaton osa islamia ja uutta identiteettiä. Huivin käyttö on muodostunut itseisarvoksi eikä sen käyttöä enää peilata siihen ajatukseen, että pukeutumisella olisi tarkoitus olla nimenomaan kiinnittämättä muiden huomiota. Toisaalta naisiin kohdistuvan huomion laatu on sellaista, että sen ei katsota olevan ristiriidassa huomiota herättämättömyyden kanssa. Peittävän pukeutumisen ja huivin käytön voidaan nähdä kiinnittävän muiden huomion ensisijaisesti naisten uskonnolliseen eikä sukupuoli-identiteettiin. Tällöin huomiota herättää nimenomaan pukeutumisen erilaisuus verrattuna valtaväestöön ja islamiin liitetyt mielikuvat.

Kirjoituksissa pohditaankin vain satunnaisesti persoonallisen pukeutumisen ja musliminaiselle sopivan huomion herättämättömän pukeutumisen yhteensovittamista. Asiassa ei kuitenkaan yleensä nähdä ristiriitaa, vaan yksilöllisyys ja islamin mukaisen pukeutumisen nähdään sopivan yhteen. Vain pari kirjoittajaa kritisoi uskonnollisen vaatetuksen ideaa suhteessa sen saamaan huomioon Suomessa. He kokivat tämän kuitenkin johtuvan osittain siitä, että markkinoilla ei yksinkertaisesti ole saatavilla Suomen kulttuuriin paremmin sopivia, mutta samalla islamin mukaisia vaatteita. Ainostaan yksi blogikirjoittaja korostaa nimenomaan vaatetuksen vaatimattomuuden olevan tärkeää omassa asuvalinnoissaan.

”Ja sekin vain sen takia kun oli niin yksinkertainen. Olen aika tarkka siinä mitä päälleni pistän ja tuo on ainut jonka löysin jokin aika sitten. Ei turhia koristeita.” (Blogi H)

Peittävää pukeutumista perustellaan joissakin blogeissa myös sen käytännöllisyydellä. Lähi-idässä asuva nainen toteaa kaavun olevan erityisesti kuumaan kesäaikaan erittäin käytännöllinen, koska se voi materiaalista riippuen jopa viilentää kehoa. Lisäksi naiset voivat käyttää hyvinkin kevyitä vaatteita tai jopa bikineitä kaavun alla kuumalla säällä. Kirjoittaja toteaa peittävän pukeutumisen antavan naiselle myös vapauden käyttää vähemmän aikaa laittautumiseen talosta poistuessaan, koska kukaan ei voi tietää, mitä naisella on ”kaavun” alla.

”Mostly people will not know or see what a woman is wearing under her abaya so the good thing to this is, you don't have to think too much before leaving the house! It's a relief for the husbands too, no more last minute "what shall I wear" "does this make me look fat" scenarios with the misses!” (Blogi D)

Puhuessaan kaavun käytöstä kirjoittaja tulee samalla määritelleeksi naiseuteen olennaisena osana kuuluvan omasta ulkonäöstä ja ruumiinkuvasta huolen kantaminen. Uskonnon mukainen pukeutuminen nähdään tässäkin kommentissa vapauttavana toimintona ulkonäköpaineista, mutta näiden ulkonäköpaineiden lähtökohtia ei sinänsä kritisoida. Sama nainen kirjoittaa myös muussa yhteydessä siitä, kuinka naisten tulisi rakastaa itseään ja kehoaan, vaikka se ei vastaisi länsimaissa vallitsevia kauneusihanteita. Huomion tulisi hänen mukaansa siirtyä pois naisen kehosta ja keskittyä hänen persoonaansa. Uskonnon mukaista pukeutumista perustellaan tässä tapauksessa huomaamattomasti myös sillä, että se peittää epätäydelliset ruumiit ja asettaa näin naisen ruumiineen tasa-arvoisempaan asemaan. Kritiikki ei ulotu itse kauneusihanteisiin ja niistä vapautumiseen sinänsä, vaan tietynlainen naiskuva ja siihen liittyvät ilmiöt sosiaalisessa maailmassa otetaan annettuina, mutta niistä on kuitenkin mahdollista vapautua peittämällä oma ruumis.

Ylipäättään kaikenlainen ulkonäöstä huolehtiminen nähdään joissain blogeissa erittäin positiivisena asiana. Yksi kirjoittaja puhuu myönteiseen sävyyn musliminaisten panostuksesta omaan ulkonäköön hänen miehensä kotimaassa. Kirjoittaja kertoo, että näille naisille on sallitumpaa tuoda esille naisellisuuttaan ja panostaa naiseuteen liittyviin asioihin, mikä nähdään positiivisena asiana.

”Muutenkin ... naisille tuntuu olevan sallitumpaa olla jollain tapaa enemmän naisia: panostaa itseensä, olla joskus hieman pinnallisia ja silloin tällöin jopa kanamaisia. Se ei tee heistä kuitenkaan yhtään tyhmempiä kuin suomalaisnaisista, vaan heilläkin on vahvoja mielipiteitä ja heistäkin löytyy tarpeen tullen vahtuutta ja rohkeutta.” (Blogi A)

Muutamassa blogissa musliminaisen pukeutumiselle annetaan aivan päinvastaisia merkityksiä verrattuna pukeutumisen alkuperäiseen ideaan. Tällöin pukeutuminen nähdään nimenomaan keinoksi ilmentää persoonallisuutta ja yksilöllisyyttä sekä erottautua muista. Esimerkiksi naisten käyttämät *jellabat*²¹, ovat yleisiä kirjoittajan aviomiehen kotimaassa ja ne toimivat myös naisten itseilmaisun välineenä. Nämä jellabat yleensä teetetään, joten ne ovat hyvin yksilöllisiä ja persoonallisia.

”Jellaballa voi kertoa paljon omasta tyylistään, persoonallisuudestaan tai vaikkapa juuri sen hetkisestä mielentilastaan... Minulle jellaba on islamilaisen pukeutumisen ihanne ja mielikuvituksellisuuden symboli: se on peittävä, muttei missään nimessä tylsä ja persoonaton asu.”
(*Blogi A*)

Erottautumiseen pukeutumisen kautta suhtaudutaan yleisesti ottaen myönteisesti ja jollain tapaa se nähdään jopa luonnollisena asiana niissä blogeissa, jossa aiheesta puhutaan. Suomalaiset musliminaiset näyttävät blogikirjoitusten valossa antavan pukeutumiselleen pääsääntöisesti kaksi erilaista, osin ristiriitaistakin merkitystä. Yhtäältä pukeutuminen nähdään olevan tärkeää oman uskonnon takia. Tällöin ei kuitenkaan kiinnitetä huomiota niinkään pukeutumisen alkuperäiseen ideaan eli vaatimattomuuteen ja huomiota herättämättömyyteen, vaan tietyn tyyppinen pukeutuminen käsitetään musliminaiseuteen kuuluvaksi ja sitä pidetään itseisarvona. Kun musliminainen käyttää tietyt uskonnon asettamat kriteerit täyttävää vaatetusta, voi hän näiden rajojen puitteissa pyrkiä tuomaan persoonallisuuttaan esille ja erottautumaan muista. Samalla vaatetus liittyy oman tilan ja ruumiin haltuunottoon, koska uskonnon mukainen pukeutuminen on vapauttanut naiset länsimaisen kulttuurikontekstin määrittelemästä naiskuvasta. Naisten oman kokemuksen mukaan he eivät ole kritiikittömästi alistuneet muiden asettamaan naiskuvaan, vaan islamiin kääntymistä on leimannut kokonaisvaltainen naiseuden uudelleen arviointi ja omia ajatuksia parhaiten vastaavaan arvomaailmaan asettuminen.

²¹ Jellaba on hupullinen, nilkkoihin asti ulottuva väljä kaapu.

9. YHTEENVETO JA POHDINTAA

Olen tarkastellut tässä tutkielmassa suomalaisten musliminaisten blogeja siitä näkökulmasta, millaista naiseutta muslimiksi kääntyneet suomalaisnaiset tuottavat kirjoituksissaan ja miten he rakentavat musliminaisidentiteettiään yhtäältä islamilaisen ja toisaalta suomalaisen kulttuurin välimaastossa. Toinen laaja näkökulma on suomalaisten musliminaisten arkielämässään elämä ja tuottama islam. Islamin nähdään tällöin muotoutuvan naisten toiminnan kautta ja saavan omanlaisen muodon suomalaisessa kulttuurikontekstissa. Etusijalla analyysissa ovat siis naisten subjektiiviset kokemukset musliminaisesta ja siihen liitetyt merkitykset sekä islamin eletyt muodot. Suomalaiset naiset joutuvat miettimään ja arvioimaan uudelleen naisen asemaa ja roolia islamiin kääntymisen jälkeen sekä sovittamaan islamin siihen kontekstiin, jossa elävät. Jotta pystyttäisiin tarkastelemaan musliminaisouden rakentumista ja arkipäivässä elettyä islamia, on myös ymmärrettävä islamin kokonaisvaltainen luonne. Islam pitää ymmärtää paitsi uskonnoksi, myös kokonaiseksi elämäntavaksi, joka säätelee kaikkia elämän eri osa-alueita.

Islam elämäntapana nähdään olevan riippumaton aikakaudesta ja paikasta. Sen nähdään antavan parhaat ohjeet hyvään elämään huolimatta siitä, onko henkilö muslimi vai ei. Tämä liittyy myös ajatukseen islamiin palaamisesta, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat syntyessään muslimeja, vaikka ajautuisivat elämässään kauemmas jumalasta. Islam elämäntapana koetaan siis ihmiselle kaikista sopivimmaksi ja muslimina eläminen nähdään ihmisen luonnollisena tilana. Tämä selittää osaltaan islamiin kääntyneiden sitoutumista uuteen uskontoon, jonka nähdään edustavan hyvinä pidettyjä asioita ja oikeanlaista elämäntapaa. Suomalaisten naisten kääntyminen islamin uskoon on heille pääsääntöisesti erittäin positiivinen kokemus vaikeuksistaikin huolimatta. Islamilainen elämäntapa koetaan ennen kaikkea loogisena, vapauttavana ja moraalisesti oikeana ratkaisuna. Naiset eivät siis itse koe muslimina elämistä rajoittavana, vaikka islam lävistää koko elämänpiirin ja uskonnolliset velvoitteet rytmittävät arkielämän aivan uudella tavalla.

Blogien merkitys kääntymisprosessissa

Tässä työssä korostuu jo lähtökohtaisesti kääntymisen globalisaatioteoria, jonka mukaan maailmanlaajuisten kommunikaatiojärjestelmien yleistymisen voi edistää uskonnollista kääntymistä ajatusten ja ideoiden lisääntyneen liikkuvuuden myötä (Rambo 1999, 262). Internet vähentää ajan ja paikan rajoituksia ja tarjoaa mahdollisuuden kehittää uskonnollisia identiteettejä olemalla

yhteydessä samanmielisten henkilöiden kanssa (Varisco 2010, 173). Tämä tuli esille myös suomalaisten musliminaisten blogeissa, sillä naiset osoittivat lukevansa erilaisia islamilaisia sivustoja ja suurimmasta osasta blogeja löytyi myös erillinen linkkilista henkilön lukemiin muihin blogeihin, jotka olivat pääsääntöisesti muslimien pitämiä. Blogit ovat tärkeä tekijä onnistuneen kääntymisprosessin kannalta erityisesti silloin, kun kääntyneet elävät länsimaissa ja muslimikontaktit internetin maailman ulkopuolella ovat rajoitetut (Varisco 2010, 173). Lisäksi blogit tarjoavat kääntyneille paikan, jossa he voivat kirjoittaa kääntymisestään tarinan muodossa. Tällainen elämäkerran uudelleenrakentaminen kertomuksen kautta voidaan nähdä keskeisenä osana kääntymisprosessia ja antavan merkityksen henkilön identiteetille, ihmissuhteille, jumalalle ja jopa koko maailmalle. (Rambo 1999, 265.)

Myös feministisen kääntymisteorian näkemykset ovat olennaisia blogiaineiston perusteella, koska naiset liittävät kääntymiseen positiivisia merkityksiä ja kokevat islamin nimenomaan mahdollistaneen naiseuden positiiviset määritelmät ja ”vapautumisen” länsimaissa pidetyistä naiseuden kriteereistä. Internet on avannut myös nimenomaan musliminaisille tilan, jossa erilaiset taustat omaavat naiset voivat opiskella ja tulkita islamilaisia lähteitä yhdessä esimerkiksi erilaisissa uutisryhmissä. Internetissä voidaan vaihtaa näkemyksiä erilaisista islamin ymmärtämisen tavoista ja tämä voidaan nähdä osana maailmanlaajuista, ruohonjuuritasolla tapahtuvaa, islamin uudelleentulkintaa. (Piela 2012, 139.)

9.1 ”Suomalainen islam”

Islam nähdään blogeissa lähtökohtaisesti muuttumattomana, mutta islamin eletyt muodot eivät kuitenkaan ole immuuneja sille kulttuurikontekstille, jossa sitä eletään. Identiteettien vuorovaikutuksen ja muokkaantumisen prosesseissa uskonnollinen identiteetti ja elämäntapa koetaan edelleen ensisijaiseksi, mutta samalla islam muotoutuu näissä käytännöissä vastaamaan paremmin naisten maailmankuvaa. Suomalaisten arvojen sisällyttäminen islamiin tuottaa uudenlaista, ”suomalaista islamia”, joka myös ”istuu” paremmin suomalaiseen kulttuuriin kuin jossain muussa kulttuurikontekstissa muotoutunut islam. Toisaalta mielenkiintoista on, että vaikka yksi naisista asuu Lähi-idässä, hän on omaksunut omaan islamiinsa suomalaisia arvoja samalla tavoin kuin Suomessakin asuvat naiset. Alkuperäinen kulttuuri ei siis sijaitse vain tietyssä maantieteellisessä paikassa, vaan suomalainen musliminainen joutuu neuvottelemaan islamin ja suomalaisen kulttuurin merkityksistä myös muslimimaassa asuessaan. Tämä liittyy kiinteästi

Rambon ja Farhadian (1999) esittämään kääntymisprosessin (1) ensimmäiseen vaiheeseen, jossa kääntyvän ympäristö ja kääntymisprosessi ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Islam ei muotoudu Suomessa samanlaiseksi kuin se muotoutuisi jossain toisessa kulttuuriympäristössä.

Islam on suomalaisille musliminaisille tärkein identiteetin lähde. Uskonnollisen identiteetin asettaminen ensisijaiseksi voidaan nähdä keskeisenä tekijänä yleisessä elämänhallinnassa ja järjestyksen luomisessa sosiaaliseen ja kulttuuriseen maailmaan. Lisäksi kääntymisen identiteettiteorioissa on huomioitu yksilöiden ja ryhmien identiteettien hajoaminen kaupungistumisen, modernisaation ja maallistumisen seurauksena, jonka seurauksena ihmisillä on kasvava tarve sellaisiin vakaumuksiin ja arvoihin, jotka lujittavat käsityksiä itsestä, jäsentävät ihmissuhteita ja luovat jatkuvuutta ja yhtenäisyyttä hajonneeseen maailmankuvaan. (Rambo 1999, 264–265).

Nämä postmodernien teorioiden ajatukset identiteettien hajautumisesta ja ristiriitaisuudesta eivät näytä blogikirjoitusten valossa pitävän aukottomasti paikkaansa. Naiset kokevat uskonnollisen identiteetin ensisijaiseksi ja pyrkivät sovittamaan erilaiset ja osin ristiriitaisetkin identiteetin lähteet yhdeksi kokonaisuudeksi. Tässä prosessissa identiteetit eivät kuitenkaan säily muuttumattomia, vaan muokkaantuvat keskinäisessä vuorovaikutusprosessissa. Identiteettien yhteensovittaminen näyttää suomalaisten naisten toiminnassa tapahtuvan ennen kaikkea sen kautta, että naiset pyrkivät löytämään tärkeiksi kokemilleen asioille ja arvoille hyväksyttävät perustelut islamista, vaikka nämä asiat eivät lähtökohtaisesti kuuluisi islamin piiriin. ”Omaan islamiin” voidaan siis sijoittaa uusia piirteitä lähtökulttuurista ja näin uskonnollisen identiteetin ensisijaisuutta ei tarvitse kyseenalaistaa. Pyrkimys yhtenäiseen identiteettiin on huomattu myös omaelämäkerta-aineistojen tarkastelussa. Vilkon (1997) mukaan omaelämäkerta vastustaa oletusta postmodernista leikistä identiteeteillä ja niiden esittämisen vapaudella. Omaelämäkerta on representaatio, joka rakentaa oman elämän muistelemisen fragmentaarisuudestakin yhtenäisyyttä elämään tarinan muodossa. (Vilkko 1997, 53-54.)

Rambon ja Farhadian (1999) mukaan kääntymisteorian ensimmäisiin vaiheisiin kuuluu myös (2) ulkoapäin tuleva tai sisäinen kriisi, johon (3) pyritään löytämään ratkaisu uusista uskonnollisista vaihtoehdoista. Blogiaineistosta ei kuitenkaan nouse esiin merkkejä kriisistä naisten elämässä ennen kääntymistä. Jotkut naiset sanovat kokeneensa elämänsä olleen tyhjää tai merkityksetöntä ennen kääntymistä, mutta varsinaisesta kriisistä ei kuitenkaan voida puhua. Voi toki olla niin, että näin henkilökohtaisista asioista ei haluta kertoa julkisissa blogeissa tai asia ei yksinkertaisesti nouse esiin

tarkastelun kohteena olleen ajanjakson aikana. Toisaalta kuitenkin suurin osa blogia pitävistä naisista oli ollut islamin uskossa vasta suhteellisen lyhyen ajan tarkastelun kohteena olleena ajanjaksona, eikä kääntyminen näyttänyt olleen vastaus mihinkään suurempaan elämän kriisiin, vaan pikemminkin mielekkään, selkeän ja moraalisesti oikeanlaisen elämän valinnalta. Blogiaineiston perusteella herääkin kysymys, tarvitaanko kääntymisprosessin laukaisemiseen muutos tai kriisi elämässä vai täytyykö kääntymisen motiiveja etsiä muualta. Suurempana kääntymisen edistäjänä näkisin tämän aineiston perusteella avioliitot muslimimpien kanssa, vaikka kääntyminen naisille onkin hyvin subjektiivinen kokemus eikä miestä nähdä varsinaisena syynä kääntymiselle. Myös kääntymisen prosessiteoriassa (4) kanssakäyminen uutta uskontoa edustavan henkilön kanssa nähdään tärkeäksi ja tämä kääntymisen vaihe voi nopeuttaa kääntymisprosessia merkittävästi. (Rambo & Farhadian 1999, 28-29.)

Kääntymisestä seuraa muutoksia ajattelutavoissa, käyttäytymisessä, tunteissa, arvoissa ja toiminnassa. Kääntymisprosessin (5) vuorovaikutusvaiheessa kääntyjä on entistä intensiivisemmin tekemisessä uskonnollisen ryhmän kanssa ja mitä tiiviimmät uudet ihmissuhteet ovat, sitä todennäköisempää on kääntyminen. Blogien perusteella on vaikea sanoa, kuinka tiiviisti naiset ovat tekemisissä muiden muslimien ja paikallisen islamilaisen yhteisön kanssa. Muiden muslimien merkitys on kuitenkin tärkeä onnistuneessa kääntymisessä ja naisten voidaan olettaa tarvitsevan muita muslimeja erityisesti islamiin (6) sitoutumisen vaiheessa, jossa he opettelevat uskonnollisia traditioita ja osallistuvat rituaaleihin, kuten paastoamiseen ramadanin aikana. Rituaalien opettelemisessa myös uskonnollisen kielenkäytön omaksuminen nousi esiin selkeästi kaikissa blogeissa.

Uskonnollisen kääntymisen (7) viimeisessä vaiheessa kääntymisen luonteen ja laajuuden nähdään riippuvan lopulta siitä, kuinka moneen elämän osa-alueeseen kääntymisprosessi vaikuttaa ja kuinka kattavia nämä muutokset ovat. Islam kattaa jo lähtökohtaisesti ihmisen elämän kaikki osa-alueet, joten se on hyvin kokonaisvaltainen uskonto. Islamiin kääntyminen on suuri muutos ihmisen elämässä, koska kääntyneen täytyy arvioida uudelleen näkökulmansa niin älyllisesti, eettisesti, uskonnollisesti, sosiaalisesti ja poliittisesti. (Rambo & Farhadian 1999, 32-33.) Blogeissa tämä islamin kokonaisvaltaisuus näkyy esimerkiksi poliittisissa kannanotoissa. Kirjoitettaessa islamiin liittyvistä maailmanpoliittisista tapahtumista, kuten Ranskan burqa-kiellosta, naiset arvioivat niitä islamin ja uskonnon vapauden näkökulmasta. Uskonnollisen näkökulman muutos puolestaan näkyy erityisesti kahden naisen kohdalla, jotka olivat aikaisemmin aktiivisia kristittyjä. He arvioivat ja

vertailevat uskontoja keskenään ja perustelevat kääntymistään islamilaisen elämäntavan kokonaisvaltaisuudella ja selkeydellä.

Sosiaalisesti kääntymisen tuoma muutos näkyy erityisesti naisten ihmissuhteissa. Vanhat ihmissuhteet saattavat päättyä tai yleensä naiset vähintään vieraantuvat entisistä läheisistään, jotka eivät jaa samaa uskonnollista maailmankuvaa. Tässä tilanteessa kääntyneet pyrkivät usein luomaan uusia ystävyysuhteita ”muslimisiskojen” kanssa. Suurimmalla osalla naisista on myös muslimiaviomies, jolla on tärkeä rooli kääntymisen onnistumisessa. Omakohtaiset suhteet muihin muslimeihin on tärkeä tekijä, koska ilman niitä olisi vaikea nähdä ja tutustua islamiin ohi sen ankarien sääntöjen ja traditionaalisten sukupuoliroolien (Roald 2004, 99-100). Lisäksi muslimimiehen roolin tärkeys korostuu uusien uskonnollisten tapojen ja rituaalien opettelussa.

Yksittäisten muslimien lisäksi uskonnollinen yhteisö ylipäätään on erittäin merkittävässä asemassa kääntyneiden elämässä ja jopa välttämätön menestyksellisen kääntymistapahtuman kannalta (Berger & Luckmann 1994, 178-180). Blogeissa yhteisöllisyyden ajatus nousi esiin lähinnä ramadan-kuukautta käsittelevissä kirjoituksissa. Yksi nainen totesi jopa harkitsevansa islamista luopumista, koska hänellä ei ollut montaa muslimiystävää, mikä osaltaan korostaa muslimiyhteisön merkitystä kääntymisprosessin onnistumisessa. Sen sijaan muiden naisten blogeista ei käynyt ilmi heidän suhteensa suomalaiseen muslimiyhteisöön, vaikka eri kääntymistutkimusten mukaan kääntyneet ovat yleensä kiinteä osa paikallista ummaa. Tähän voi olla selityksenä se, että naiset eivät yksinkertaisesti halua kirjoittaa paikallisen muslimiyhteisön asioista kaikkien luettavissa olevalla nettisivulla. Kirjoitukset käsittelevätkin pääsääntöisesti yhtäältä henkilökohtaisia ja toisaalta hyvin yleisluontoisia asioita. Kirjoittajat ovat siis hyvin tietoisia lukijakunnastaan, johon voi kuulua myös tuttavien virtuaalimaailman ulkopuolelta.

Vaikka islamiin kääntyminen on muuttanut suomalaisten naisten ajatuksia poliittisesti, sosiaalisesti ja uskonnollisesti, ei se näytä vaikuttaneen kovinkaan radikaalisti eettisiin tai älyllisiin näkökulmiin. Islamiin kääntymistä perustellaan nimenomaan islamin rationaalisuudella ja loogisuudella, jolloin se nähdään järkevän ja modernin ihmisen ainoana todellisena vaihtoehtona. Monet naiset myös kokevat ajatelleensa islamin mukaisesti monista asioista jo ennen tutustumistaan siihen. Samoin monet asiat, jotka suomalaiset naiset kokevat olevan oikeita tai väriä islamin näkökulmasta, sopivat hyvin myös suomalaiseen arvomaailmaan. Naiset kuitenkin perustelevat hyviksi tai vääriksi kokemiaan asioita nimenomaan islamin näkökulmasta. Islam koetaan uskonnon lisäksi laajemmin ainoaksi oikeaksi elämäntavaksi, joka antaa ohjeet hyvään elämään.

Naiseuden rakentuminen suomalaisuuden ja islamin välissä

Kääntyminen on ollut vapaaehtoinen ja tietoinen päätös, jonka myötä naiset ovat sitoutuneet islamiin ja myös sen asettamaan naiskuvaan. Keskeiset kaksi tekijää musliminaisidentiteetin rakentumisessa on islam ja suomalaisuus. Muut identiteetit, kuten esimerkiksi ammatillinen identiteetti, eivät juuri nouse esiin blogiteksteistä. Naiset pyrkivät ensisijaisesti asettumaan islamin naiskuvaan ja tämä näkyy mitä erilaisimmilla elämän osa-alueilla. Hyvän musliminaisen ja yleisemminkin hyvän muslimin ideaaliin kuuluu esimerkiksi erilaisten uskonnollisten velvollisuuksien suorittaminen. Näistä velvollisuuksista tärkeimpiä ovat islamin viisi peruspilaria eli uskontunnustus, rukous, paasto, almuvero ja pyhiinvaellus. Näistä rukous ja paasto ovat selkeimmin läsnä naisten elämässä. Rukous rytmittää kääntyneen päivittäisen elämän uudella tavalla ja paastokuukausi on puolestaan vuoden kohokohta.

Nämä uskonnolliset velvollisuudet ovat kuitenkin sellaisia, joiden takia naisten ei lähtökohtaisesti tarvitse sovittaa yhteen eri identiteettejään. Käytännön tasolla he toki joutuvat tekemään järjestelyjä sovittaessaan yhteen esimerkiksi paastoa ja työssäkäyntiä sekä miettimään suhtautumistaan kristillisiin juhliin, kuten jouluun. Suurin osa naisista ei ole kuitenkaan aikaisemmin ollut uskonnollisia, joten he eivät korvaa islamilla aikaisempia uskonnollisia käytäntöjä. Sen sijaan islamiin kääntymisen myötä uskonnollisuus on vasta tullut naisten elämään ja uskonnon asettamat vaatimukset ovat aivan uudenvuolaisia suhteessa naisten aikaisempaan elämään. Rukoukseen ja paastoon liittyvät asiat nousevatkin blogeista esiin sellaisissa yhteyksissä, joissa naiset esimerkiksi pohtivat rukouksen oikeaoppista suorittamista tai paaston onnistumista.

Sen sijaan muiden kuin varsinaisten uskonnollisten velvollisuuksien suorittamisessa naiset joutuvat pohtimaan islamin ja muiden tärkeiksi koettujen arvojen yhteensovittamista. Naiset toteuttavat musliminaiseutta esimerkiksi avioitumalla muslimimiehen kanssa, kasvattamalla lapsensa hyviksi muslimeiksi, vaalimalla ystävyysuhteita muslimisiskojen kanssa ja pukeutumalla uskonnollisten säädösten mukaisesti. Blogien perusteella näyttää siltä, että suomalaiset musliminaiset ovat valmiita muuttamaan arkielämän käytäntöjä hyvin pitkälle uskonnon mukaisiksi. Esimerkiksi harrastusten ja ihmissuhteiden sopivuutta mietitään islamilaisten arvojen näkökulmasta. Kuitenkin itselle kaikista tärkeimmät asiat pyritään myös sisällyttämään islamiin. Toisin sanoen uskonnon ulkoinen suorittaminen kuten rukous ja paasto pyritään suorittamaan mahdollisimman oikeaoppisesti islamin mukaan eikä tästä oikeaoppisuudesta olla valmiita tinkimään, mutta yleinen arvomaailma muodostuu selkeästi kahden identiteetin lähteen, uskonnollisen ja kansallisen vuorovaikutuksessa.

Tämä näkyy muun muassa työnteon ja koulutuksen arvostamisena ja uskonnon mukaisena pukeutumisena, johon liitetään merkityksiä itsenäisyydestä, vapaudesta ja oman ruumiin haltuunotosta, jotka voidaan myös nähdä läntisinä arvoina.

Pukeutumisen monet merkitykset

Musliminaisuuden selkein representaatio on pukeutuminen. Kääntymisprosessissa ei riitä pelkästään uusien kulttuuristen ideoiden sisäistäminen, vaan ne pitää kantaa myös ruumiissa. Uskonnon mukaisen pukeutumisen jälkeen naiset eivät ole enää entiseen tapaan ”näkyttömiä” Suomessa, vaan heidän kääntymisestään tulee julkista. Islamin mukainen pukeutuminen ja huivin käyttö herättävät ympäristössä reaktioita, jotka ovat välillä negatiivisia. Usein naisten oma kuva ja muiden ihmisten näkemykset heistä eivät kohtaa. Ympäristö näkee musliminaiset yleensä alistettuina ja tahdottomina muslimimiehen vallankäytön kohteina, kun taas naiset itse kokevat erityisesti pukeutumisen vapauttaneet heidät länsimaiseksi mielletystä naiskuvasta. Naiset kokevat länsimaisen naisen esineellistämisen ja objektivisoinnin olevan seurausta miesten harjoittamasta sorrosta naisia ja heidän ruumiitaan kohtaan. Peittävä pukeutuminen nähdään tämän alistamisen vastarintana ja siitä vapautumisena. Lisäksi peittävä pukeutuminen ja huivin käyttö nähdään myös oman ruumiin haltuunottona. Tämä liittyy kiinteästi näkemykseen ruumiin muokkaamisesta ja koristelemisesta positiivisena asiana, joka mahdollistaa myös ruumiin yksilöllisen itsemäärityksen. (Palin 1996, 234.)

Pukeutumiseen liitetään myös ristiriitaisia merkityksiä. Vaikka uskonnollisen pukeutumisen alkuperäinen idea on vaatimattomuus ja se, että ulkonäöllä ei saisi kiinnittää vastakkaisen sukupuolen huomiota, pyrkii osa naisista myös nimenomaan erottautumaan pukeutumisen kautta. Naiset näkevät islamin mukaisen pukeutumisen ja huivin käytön lähtökohtaisesti erottamattomana osana musliminaisutta. Pukeutumiseen liitetään kuitenkin merkityksiä myös yksilöllisyydestä, joka voidaan nähdä läntisenä arvona ja jota jossakin toisessa yhteydessä voidaan myös kritisoida. Naiset kuitenkin kokevat, että pukeutumisen kautta voi pyrkiä erottautumaan ja tuomaan persoonallisuuttaan esille, kunhan se tehdään islamin mukaiseksi koettujen sääntöjen puitteissa. Suomessa asuvat musliminaiset erottuvat myös automaattisesti muista ihmisistä julkisilla paikoilla ja erottautumiselle voidaan antaa negatiivisista reaktioista huolimatta myös positiivisia merkityksiä juuri yksilöllisyyden korostamisen kautta. Lisäksi asuttaessa muslimimaassa pyritään erottautumaan muista ”kaapuihin” pukeutuneista naisista. Samalla kiinnitetään myös miesten huomio, mutta tätä

yhdistettynä internetissä tuotetun tekstin tarkasteluun täydentäisivät ja valottaisivat ilmiötä varmasti uudella tavalla. Tällöin esimerkiksi kääntymiseen johtaneet syyt ja motiivit voisi nostaa tarkastelussa keskeisempään asemaan sekä saada parempi kuva muiden muslimien ja paikallisen muslimiyhteisön merkityksestä kääntyneiden elämässä. Kattavamman ja eheämmän kuvan suomalaisten musliminaisten kääntymisestä saisi myös seuraamalla blogikirjoituksia pidemmältä, jopa useamman vuoden ajalta, jolloin tarkastelu voisi valottaa uudella tapaa ”suomalaisen islamin” muotoutumista ja kehittymistä kahden kulttuurin jatkuvassa vuorovaikutuksessa. Lisäksi tarkastelemalla ja vertailemalla keskenään islamiin kääntyneiden suomalaisten naisten ja miesten sukupuolelle ja uskonnolle antamia merkityksiä ja sisältöjä, muodostuisi kattavampi kuva islamin muodoista suomalaisessa kulttuurikontekstissa.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

- Abu Odeh, Lama (2005) Post-colonial feminism and the veil: thinking the difference. Teoksessa Haideh Moghissi (toim.) Women and Islam. Critical Concepts in Sociology, Vol. 2. Social conditions, obstacles and prospects. Lontoo ja New York: Routledge, 92-103.
- Ahmed, Akbar S. (1992) Postmodernism and Islam: predicament and promise. Lontoo: Routledge.
- Alasuutari, Pertti (1989) Erinomaista, rakas Watson: johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Hanki ja jää.
- Anttonen, Anneli (2000) Iris Marion Youngin ajatuksia feminismistä, eron politiikasta ja ruumiillisuudesta. Teoksessa Anneli Anttonen, Kirsti Lempiäinen & Marianne Liljeström (toim.) Feministejä: aikamme ajattelijoita. Tampere: Vastapaino, 319-343.
- Awde, Nicholas (toim. ja käänt.) (2005) Women in Islam. An Anthology from the Qur'an and Hadiths. London: Bennett & Bloom.
- Bar-Ilan Judit (2005) Information hub blogs. Journal of Information Science, 31:4, 297-307.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1994) Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma. Suomentanut ja toimittanut Vesa Raiskila. Helsinki: Gaudeamus. Englanninkielinen alkuteos The Social Construction of Reality 1966.
- Bourque, Nicole (2006) How Deborah Became Aisha: The Conversion Process and the Creation of Female Muslim Identity. Teoksessa Karin van Nieuwkerk (toim.) Women Embracing Islam: gender and conversion in the West. Austin: University of Texas Press, 233-249.
- Butler, Judith (2006) Hankala sukupuoli: Feminismi ja identiteetin kumous. Suomentaneet Tuija Pulkkinen & Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus. Englanninkielinen alkuteos Gender Trouble. Feminism, and the Subversion of Identity 1990.
- Dahlgren, Susanne (1999) Islamilaisen naiskuvan monet tulkinnat. Teoksessa Jaana Airaksinen & Tuula Ripatti (toim.) Rotunaisia ja feminismejä. Tampere: Vastapaino, 87-110.

El Guindi, Fadwa (2005) The veil becomes a movement. Teoksessa Haideh Moghissi (toim.) Women and Islam. Critical Concepts in Sociology, Vol. 2. Social conditions, obstacles and prospects. Lontoo ja New York: Routledge, 70-91.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2005) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Fornäs, Johan (1998) Kulttuuriteoria: myöhäismodernin ulottuvuuksia. Tampere: Vastapaino.

Giddens, Anthony (1997/1989) Sociology. Cambridge: Polity Press.

Gordon, Tuula (2001) Johdanto. Teoksessa Minna Nikunen, Tuula Gordon, Sanna Kivimäki & Riitta Pirinen (toim.) Nainen, naiseus, naisellisuus. Tampere: Tampere University Press, 8-18.

Granqvist, Hilma (1947) Birth and childhood among the Arabs: studies in a Muhammadan village in Palestine. Helsinki: Söderström.

Granqvist, Hilma (1950) Child problems among the Arabs: studies in a Muhammadan village in Palestine. Helsinki: Söderström.

Haataja, Anne (2010) Suomalaiset muslimisiskot: kokemuksia ”kulttuurien välissä”. Sosiaaliantropologian Pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hall, Stuart (1999) Identiteetti. Suomentaneet ja toimittaneet Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.

Hallenberg, Helena (2005) Miten elää muslimina. Teoksessa Heikki Palva & Irmeli Perho (toim.) Islamilainen kulttuuri. Helsinki: Otava, 12-77.

Hämeen-Anttila, Jaakko (2004) Islamin käsikirja. Helsinki: Otava.

Jansen, Willy (2006) Conversion and Gender, Two Contested Concepts. Teoksessa Karin van Nieuwkerk (toim.) Women Embracing Islam: gender and conversion in the West. Austin: University of Texas Press, ix-xii.

Kankkonen, Tom (2008) Islam Euroopassa. Helsinki: Edita.

Ketola, Kimmo (2008) Uskonnot Suomessa 2008: käsikirja uskontoihin ja uskonnollistaustaisiin liikkeisiin. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kilpi, Tuomas (2006) Blogit ja bloggaaminen. Helsinki: Readme.fi.

Kingma, Liisa (1992) Nainen islamissa. Teoksessa Marjatta Kyyhkynen (toim.) Ajankohtainen islam. Helsinki: Kirjapaja, 42-47.

Kinnunen, Taina (2010) Sukupuolen ja seksuaalisuuden ruumiillinen muoto-oppi. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 226-240.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lempiäinen, Kirsti (2003) Sosiologian sukupuoli: tutkimus Helsingin ja Tampereen yliopistojen sosiologian kurssikirjoista 1946-2000. Tampere: Vastapaino.

Lempiäinen Kirsti & Liljeström Marianna (2000) Elizabeth Grotz: feminististen symbioosien luoja. Teoksessa Anneli Anttonen, Kirsti Lempiäinen & Marianne Liljeström (toim.) Feministejä: aikamme ajattelijoita. Tampere: Vastapaino, 115-136.

Liljeström, Marianne (1996) Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.) Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 111-138.

Linjakumpu, Aini (1999) Poliittinen islam. Helsinki: Like.

Mansson McGinty, Anna (2006) Becoming Muslim. Western Women's Conversions to Islam. New York: Palgrave MacMillan.

Martikainen, Tuomas (2000) Marokkolaisten nuorten miesten käsityksiä siirtolaisuudesta ja mieheydestä. Teoksessa Tuula Sakaranaho & Heikki Pesonen (toim.) *Muslimit Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino, 214-238.

Martikainen, Tuomas (2008) Muslimit suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho & Marko Juntunen (toim.) *Islam Suomessa: muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 62-84.

Moghissi, Haideh (2005) General Introduction. Teoksessa Haideh Moghissi (toim.) *Women and Islam. Critical Concepts in Sociology, Vol. 1. Images and realities*. Lontoo ja New York: Routledge, 1-33.

Mohanty, Chandra Talpade (1999) Lännen silmien alla: feministinen tutkimus ja kolonialistiset diskurssit. Teoksessa Jaana Airaksinen & Tuula Ripatti (toim.) *Rotunaisia ja feminismejä*. Tampere: Vastapaino, 229-273.

Männistö, Anssi (1999) Islam länsimaisessa hegemonisessa diskurssissa: myyttis-ideologinen ja kuva-analyyttinen näkökulma sivilisaatioiden kohtaamiseen. Tampere: Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus.

Nieuwkerk, Karin van (2006) Gender and Conversion to Islam in the West. Teoksessa Karin van Nieuwkerk (toim.) *Women Embracing Islam: gender and conversion in the West*. Austin: University of Texas Press, 1-16.

Nätkin, Ritva (1997) Kamppailu suomalaisesta äitiydestä: maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Helsinki: Gaudeamus.

Paasonen, Susanna (2010) Sukupuoli ja representaatio. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 39-49.

Palin, Tutta (1996) Ruumis. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.) *Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 225-244.

Palva, Heikki (1998) Islamilainen kulttuuri Lähi-idän kulttuurin perillisenä. Teoksessa Heikki Palva & Irmeli Perho (toim.) Islamilainen kulttuuri. Helsinki: Otava, 167-218.

Perho, Irmeli (1998) Uudistusliikkeet 1900-luvulla. Teoksessa Heikki Palva & Irmeli Perho (toim.) Islamilainen kulttuuri. Helsinki: Otava, 257-285.

Piela, Anna (2012) Muslim Women Online: Faith and identity in virtual space. Lontoo ja New York: Routledge.

Pulkkinen, Tuija (2000) Judith Butler – Sukupuolen suorittamisen teoreetikko. Teoksessa Anneli Anttonen, Kirsti Lempiäinen & Marianne Liljeström (toim.) Feministejä: aikamme ajattelijoita. Tampere: Vastapaino, 43-60.

Ramadan, Tariq (1999) To be a European Muslim: a study of Islamic sources in the European context. Leicester: The Islamic Foundation.

Ramadan, Tariq (2004) Western Muslims and the Future of Islam. New York: Oxford University Press.

Rambo, Lewis R. (1999) Theories of Conversion: understanding and interpreting religious change. *Social Compass* 46:3, 259-271.

Rambo, Lewis R. & Farhadian, Charles E. (1999) Converting: stages of religious change. Teoksessa Christopher Lamb ja Bryant Darrol M. (toim.) Religious Conversion: contemporary practices and controversies. Lontoo ja New York: Cassell, 23-34.

Roald, Anne Sofie (2004) New Muslims in the European context: the experience of Scandinavian converts. Boston: Brill.

Roald, Anne Sofie (2006) The Shaping of a Scandinavian "Islam": converts and gender equal opportunity. Teoksessa Karin van Nieuwkerk (toim.) Women Embracing Islam: gender and conversion in the West. Austin: University of Texas Press, 48-70.

Said, Edward W. (2003) [1978] *Orientalism*. Lontoo: Penguin Books. Alkuperäinen julkaisu Routledge & Kegan Paul Ltd.

Sakaranaho, Tuula (2008) *Arabian aavikoilta Helsingin lähiöihin: suomalaisen islamin tutkimuksen näkökulmia*. Teoksessa Tuomas Martikainen, Tuula Sakaranaho & Marko Juntunen (toim.) *Islam Suomessa: muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 11-36.

Sultan, Madeleine (1999) *Choosing Islam: a Study of Swedish Converts*. *Social Compass* 46:3, 325-335.

Tiilikainen, Marja (2003) *Arjen islam: somalinaisten elämää Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

Turkia, Rauni (1996) *Islamin nainen – suvun kunnian kantaja*. Teoksessa Helena Allahwerdi, Marjetta Karttunen, Kaija Kauppinen, Leena Mäkelä & Rauni Turkia (työryhmä) *Nainen kulttuurinsa peilinä*. Helsinki: Marttaliitto, 10-14.

Varisco, Daniel Martin (2010) *Muslims and the Media in the Blogosphere*. *Contemporary Islam* 4:1, 157-177.

Vilkko, Anni (1997) *Omaelämäkerta kohtaamispaikkana: naisen elämän kerronta ja luenta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vuola, Elina (2010) *Feministinen uskonnotutkimus*. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 170-182.

Westermarck, Edvard (1914) *Marriage Ceremonies in Morocco*. Lontoo: Macmillan & Co.

Westermarck, Edvard (1926) *Ritual and Belief in Morocco*. Lontoo: Macmillan.

Woodward, Kathryn (1997) *Introduction*. Teoksessa Kathryn Woodward (toim.) *Identity and Difference*. London: Sage, 1-6.

Internet-lähteet

Blood, Rebecca (2000) Weblogs: a history and perspective.

http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html. Viitattu 27.3.2012.

Enzer, Matisse (2006) Glossary of Internet Terms. <http://www.matisse.net/files/glossary.html#B>.

Viitattu 27.3.2012.

Hevern, Vincent W. (2004) Threaded Identity in Cyberspace: Weblogs & Positioning in the Dialogical Self. *Identity: an International Journal of Theory and Research*, 4:4, 321-335.

<http://helios.uta.fi:2302/ehost/pdf?vid=2&hid=104&sid=8289af14-0531-423f-bc39-d0bf8ce1ca0%40sessionmgr109>. Viitattu 30.7.2007.

Lasica, J.D. (2001a) Blogging as a Form of Journalism.

<http://www.ojr.org/ojr/workplace/1017958873.php>. Viitattu 11.8.2007.

Lasica, J.D. (2001b) Weblogs: a New Source of News.

<http://www.ojr.org/ojr/workplace/1017958782.php>. Viitattu 11.8.2007.

YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto. <http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/>. Viitattu 27.3.2012.

Webopedia (2006) Blog. <http://www.webopedia.com/TERM/b/blog.html>. Viitattu 31.7.2007.